

خَانِخَانِي بِنَامَار

ليکوال

پوهاند دوکتو سيد بهاء الدين مجروح

Ketabton.com

۱۳۹۹

خانخاني بنامار

ليکوال: پوهاند دوکتور سيد بهاء الدين مجروح

خپروندى: مجروح فلسفي اکاډمي

د خپرېدو کال: ۱۳۹۹هـ / ۲۰۲۱م

د خپرېدو ډول: ډيجيټال

ډيزاين: هارون صافي

ملاټر او همکاري: انسان خپرنيزه موسسه

يادښت:

د پوهاند مجروح د کتابونو دا مجموعه د انسان خپرنيزې موسسې په همکاري چې د مجروح د فلسفي اکاډمۍ اصلي ملاټرې بنسټ دی، بياځلي خپرېږي.

www.majrooh.org

info@majrooh.org

يادښت

په ۲۰۰۱م کال کې په افغانستان کې د نوي نظام د پيل راهيسې تر ننه پورې د هېواد د روشنفکرۍ د ډگر يوه مهمه ستونزه د نږدې ۴۰ کلنې انقطاع په پايله کې رامنځته شوې تشه ده چې په پايله کې يې زموږ د اوسني ځوان روشنفکر نسل معرفتي اړيکه د خپلو اسلافو سره شلولې ده. په بل عبارت د افغانستان نوي نسل ته چې په تېرو ۲۰ کلونو کې روزل شوی دی، تاريخ تر ۲۰۰۱ وروسته پيلېږي. دا نسل تر جگړې وړاندې افغانستان کې د توليد شوي معرفت سره ډېره لږه بلدتيا لري او له همدې امله په معرفتي ډگر کې د هېواد د د يوې معلومې او مشهودې جزيرې د بياځلي پلټنې او کشف په هلو ځلو کې سرگردانه دی. دې ستونزې ته په کتلو سره زموږ يو رسالت دا هم دی چې د يو ارتباطي پله په توگه نن له پرون سره وصل کړو.

د افغانستان نوميالی فيلسوف، شاعر او ليکوال پوهاند ډاکټر سيد بهاؤالدين مجروح د ۱۹۲۸م ميلادي کال د فبرورۍ په ۱۲مه د کونړ ولايت د اسمار په ولسوالۍ کې وزېږېدلو او د ۱۹۸۸م ميلادي کال د فبرورۍ په ۱۱مه نېټه په پېښور کې په مرموز ډول شهيد شو.

پوهاند مجروح په فرانسه او جرمني کې د ادبياتو او فلسفې په ډگر کې د دوکتورا تر کچې زده کړې وکړې او بيا په کابل پوهنتون کې د فلسفې استاد پاتې شو او تر څنگ يې يو شمېر اداري دندې هم ترسره کړې.

د پوهاند مجروح د زده کړو منځپانگه او د ژوند اصلي رسالت د غربي فلسفې مکتبونو او د شرقي - اسلامي فلسفې څخه د يو په زړه پوري سنتيز رامنځته کول وو. مجروح د افغانستان په معاصر تاريخ کې ممکن لومړنی فيلسوف وي چې د

غرب فلسفه يې د شرق د عرفان سره په ګډه مطالعه کړه او او په پايله کې يې د ځايي معرفت بې ساری متن توليد کړ. په بل ساده عبارت هغه فلسفي مباحث چې نوموړي د فرانسې او جرمني په پوهنتونونو کې لوستلي وو، د افغان انسان لپاره د ځايي معرفت سره پخلا او د عيني واقعيتونو په نظر کې نيولو سره يې په ساده ژبه بيان کړل.

د پوهاند مجروح نږدې ټولو آثارو په مرکز کې د نفس، ژوند او آزادۍ د اصطلاحاتو د معنا او مفهوم پلټنه ده. د بېلګې په ډول «د جبر او اختيار په ډيالکتيک» کې د بېلابېلو فلسفي بحثونو په محور کې د ځان پېژندې او انسان پېژندنې تر څنګ د فلسفي مکتوبونو اړوند مباحث شامل دي چې په ساده پښتو ليکل شوي دي. د پوهاند مجروح تر ټولو مهم اثر بيا «ځانځاني ښامار» دی چې په ۶ دفترونو کې ليکل شوی دی او په فلسفي او سمبوليکه ژبه يې د انسان، ټولنې او سياست په اړه بحث کړی دی. د نوموړي په وينا ځانځاني ښامار د هر هغه بنيادګر کيسه ده چې په خپل ځان کې بتان جوړوي او بيا يې عبادت کوي. په حقيقت کې همدا ښامار دی چې هر انسان يې په خپل ځان کې روزي او بلاخره يې همدا په خپل لاس روزل شوی ښامار تر ستوني تېروي.

د محروح فلسفي اکاډيمۍ په پام کې لري چې د ۲۰مې پېړۍ ددې نوميالي فيلسوف (۱۹۲۸-۱۹۸۸) د ۹۳مې کليزې او د ۳۳م تلين په مناسبت د نوموړي يو شمېر آثار په وړيا ډول خپاره کړي. په دې آثارو کې (د جبر او اختيار ډيالکتيک)، (د ځانځاني ښامار- ازدهای خودی ۶ دفترونه)، (ناآشنا سندرې) او (سيد جمال الدين و برخورد شرق و غرب) کتابونه شامل دي.

خانخاني بنامار

ددې آثارو د خپرولو اصلي موخه نوي ځوانانو ته د پوهاند مجروح د معرفۍ
سربېره په روشنفکري ډگر کې د جگړې وړاندې افغانستان له روشنفکرانو سره د
نوي روشنفکر نسل نښلول دي. سربېره پر دې د هېواد په اوسنیو حساسو شرایطو
کې پر ټولو فرض ده چې ددې پړاو خانخاني بناماران وپېژني. اوسمهال زموږ ټولنه
د پوهاند ډاکټر سید بهاؤالدين مجروح آثارو ته تر بل هر وخت ډېره اړتیا لري.

په درنښت

مجروح فلسفي اکاډیمي

لړليک

- لړليک 6
- پيغامونه پټ پراته په افسانو کې 9
- لاروي: 15
- د محبت الهه 21
- ايگو: 27
- الف، اېگو د دنيا مرکز دی: 30
- ب: اېگو په ځان ټينگ باور لري: 31
- ج: د نارسيېزم موضوع: 32
- دال: اېگو د نورو په خپلو کې لويي ويني: 33
- ه، اېگو يوازې د ځان په اړه فکر کوي: 34
- و، اېگو له نورو سرخه د کشمکش احساس کوي: 35
- ز، د بنامار ستاينځای: 36
- ح: د اېگو ولې له ماشومانو سره وړانه ده؟ 37
- ط: اېگو ځان غلطوي: 39
- ی، اېگو يوازې پاتيري: 40
- ل، هر چېرته، هر وخت: 41
- م: اېگو په وهمونو کې لاهو کيږي 42
- کوم وهمونه: 42
- ن، د اېگو خپلې ټولنې ځينې ځانگړنې: 43
- س، مړينه: 45
- د اساطيرو ژبه: 46
- د دغه اثر ځينې نورې سېکي ځانگړنې: 55

خانخاني ښامار

58	يو څو لومړۍ خبرې
60	د ښامار سندره:
62	د ښامار (پيغام):
64	د حڪيم سنابي غزنوي په درناوي
66	خانخاني ښامار
68	پرولوگ
68	د ورك سمندر غاړې
78	لومړۍ څرخ
78	تور ښامار د مرگ په لور ځي
80	لومړۍ پړاو
80	هغه ښار چې ټول ښاريان يې رنځوران وو
83	لوی فاتح د ټول جهان
89	سراعظم
98	دويم پړاو
98	دمه ځای، چې پکې ځای د دمې نه و
116	دريم پړاو
116	د دوزخ له درشل دېخوا
117	رب النوعه الهه د عشق او مينې
119	اژدها ته هر کلی:
123	د اوهامو جهنم ۲
136	څلورم پړاو
136	د دوزخ له درشل هاخوا
139	دوزخیان ياغي ياغي ۱
148	پرښته د ترورمو:

156	 خانخاني ښامار
156	 دويم څرخ
156	 يو ځل بيا راستون ښامار شو
158	 پنځم پړاو
158	 د ژوندون د چينې غاړه په تورتم کې
166	 نابلد ملگری
172	 د بېلتون شپه تورتم نه وه
178	 زېړنځای د ښامارانو:
184	 سر الاسرار
188	 شپږم پړاو
188	 هغه ښار چې تور ښامار ور باندې ناست و
189	 شاه لیلی په تمه ناسته گريوان خيرې
193	 ښار د زړه په سترگو وړند و
197	 په ړندو کې يو مينا نوم يې مجنون شو
218	 د مرگي سيوری روان و ژوندي سري ور پسې تلل
251	 ابدی څرخ

پيغامونه پټ پراته په افسانو کې

اسدالله غضنفر

خانځاني ښامار د ازاد شعر په قالب کې سيمبوليک روايت دی. روايت په ادبي اصطلاحاتو کې د هغو خيالي يا واقعي پېښو بيان ته وايي چې ارتباط سره لري. له سيمبوليک روايته منظور دا دی چې په دې اثر کې تر ډېره حده له پېښو، ځايونو، کرکټرونو او مفاهيمو هم لومړۍ مستقيمه معنا اخلو، هم د پردې شاته معناوې پکې موندلې شو. د خانځاني ښامار ليکوال پوهاند ډاکټر بهاولدين محروح له سيمبوله همدا معنا اخلي او د خپل کتاب په سريزه کې ليکي: «په سيمبول کې ظاهري معنا باطني معنا له ځان سره راکاږي او باطني معنا په ظاهري معنا کې تجسم کوي، د مثال په ډول د کتاب په متن کې چې د (ښار) يا د (دښت) او (صحرا) مفاهيم راغلي دي، په بشپړه سيمبولي معنا راخيستل شوي دي. د (ښار) څخه مراد په خپله ښار يعنې د خلکو متراکمه ټولنه ده او هم ټولنيز ژوند او اجتماعي روابط او هم د دې ژوند او روابطو تاثير او شورماشور د انسان په ذهن او نفس کې ترې مراد دی. همدا شان دشت او صحرا په خپله دغه محسوس واقعيت دی او هم د يو وچ بې حاصله فکر او د يو بې درده ذهن معنا ترې راوړلایږي.»

سيمبول د هغه مطلب د بيان له پاره چې چندان واضح نه دی او زموږ پوهه ورباندې پوره برلاسي نه ده، ښه ذريعه بلل کيږي. څرنگه چې په دغه کتاب کې د بنيادم د ذهن د سپړلو هڅه کيږي او د ذهن لويه برخه د لا شعور په تياره کې پټه ده نو سيمبول د داسې موضوع د بيان له پاره مناسبه ذريعه ده. موږ خوبونه په سيمبوليکه ژبه وینو، مثلاً په نورو باندې د برلاسي ارزو په خوب کې

ممکن د ښار له پاسه د الوت په وسیله ځان ښکاره کړي. داسې ځکه کېږي چې په خوب کې شعور ویده او لا شعور وینس وي. لاشعور د خپل مبهم او ناڅرګند ماهیت په وجه د خپل ځان د څرګندولو له پاره په سیمبولونو غږیږي. پوهاند مجروح د ځانخاني ښامار د موضوع په اړه لیکي: «ځانخاني ښامار د انساني ژور طبیعت د تمرد او عصیان بیان دی او دا واقعیت درې جلا اړخونه لري، یو یې نفسي انفرادي اړخ دی، یو بل یې اجتماعي او سیاسي اړخ دی او درېم یې د دې دواړو اړخونو ترکیب دی او هغه د انساني موجودیت فلسفې معنا ده؛ نو اوس دا پوښتنه کېږي چې د داسې انساني درې اړخیز واقعیت د بیان د پاره به کومه ژبه او کوم راز کلام مناسب وي؟ د دې پوښتنې ځواب به دا وي چې د دې بیان د پاره دوه لارې شته. یوه هغه لاره ده چې دا درې اړخه جلا، جلا وڅېړل شي او د یو عملي تحلیلي کلام په کومک او د علمي دقیقو مفاهیمو په وسیله بیان شي. بل به یو داسې ترکیبي کلام وي چې عین مضمون او عین بیان دغه درې معناګانې په ځان کې ځای کړای شي او درې واړه معناګانې په یو آن بیان کړی شي. دا کلام شعري ترکیبي کلام دی چې د سیمبولونو او رمزونو څخه کار اخلي. د رښتیني شعري کلام ارزښت او عمق په سیمبولېزم کې دی.»

دلته وینو چې لیکوال غواړي له یوې کلمې څو معناوې واخلي او دا کار یوازې د سیمبول په وس کې دی، ځکه په عادي ژبه کې خو له هرې کلمې ایکې یوه مستقیمه معنا اخلو. کله چې وایو اوبه نو منظور مو همدا اوبه وي. په استعاره کې مو که څه هم د کلمې مستقیمه معنا منظور نه وي مګر هغه پټه معنا یې ایکې یوه وي. په دې جمله کې چې وایو «په مخ یې ملغلرې بهېدلې» له ملغلرو منظور یوازې اوبښکې دي، مګر سیمبول داسې دال دی چې څو مدلوله لري، لکه په ځانخاني ښامار کې چې ښار هم ښار دی او هم نور، نور څه. ځانخاني ښامار د بل هر روایت غوندې راوي لري. د دې روایت د اولې برخې

راوي يو لاروی دی. دی د خپل سفر پیل داسې بیانوي:

يوه ورځ د ورځ ماښام خړه تیاره وه

زه راووتم د ښار له شور ماشوره

دروازې د ښار شوې پورې

شوم روان د دښت په لوري

حال ويجاړې

لټولې مې د ورک سمندرغاړې.

دغه لاروی ولې ماښام راووت؟ ځکه ماښام تیاره خپريري او لږ وروسته بیا سترگې چندان څه نه ویني. راوي نیت کړی دی چې له برسپرن او ظاهري ژونده د ژوند پټې معنا او اصلي بڼې ته ورسیري، یعنې هغه څه ته چې د ورځني ژوند او ظاهري پوهې له رڼا ورهاخوا زموږ د ناخبرۍ په تیاره کې پټ دي. ماښام د یو وخت د پای او د یو بل وخت د پیل معنا هم لري. لاروی غواړي ژوند ته په یوه نوي نظر وگوري. ده د سفر په پیل کولو سره د ژوند یو پړاو ختم کړی او یو بل پړاو یې شروع کړی دی. دلته ماښام د دې معنا په رسولو کې هم برخه اخلي.

لاروی ولې د ورک سمندر غاړې لټوي؟ ځکه په سمندر کې اوبه وي، اوبه د ژوند نښه ده. په قرآنکریم کې لولو چې: «وجعلنا من الماء كل شيء حي». اسکندر هم د تلپاتې ژوند په تیاره کې ورکه چینه پسې گرځېده. خضر چې د دې چینې اوبه څښلې وې په کیسو او افسانو کې یې همېشني ژوند موندلی دی. زیگمنډ فروید وايي چې په خوبونو کې ولادت د اوبو په ذریعه بیانیري او همدا وجه ده چې څوک اوبه په خوب وويني تعبیر یې دا دی چې د اولاد څښتن به شي.

لاروی د ژوند د حقیقت د موندلو له پاره ولې له ښاره راوځي؟ له ښاره منظور

څه دی؟ ښکاره منظور خو په خپله ښار دی چې د امن په دېوالونو کې یې اوسو او ځان خوندي احساسوو. ښار زموږ د ټولنې ځای دی. زموږ فکرونه له هغې اجتماع را اخیستل شوي چې پکې ژوند کوو. زموږ ټولنې زموږ مشرانو او زموږ دودونو چې کوم شی ښه بللي موږ هم بې له څه فکره ښه گڼلي او چې هغوی بد گڼلي موږ هم په پټو سترگو بد بللي دي. لاروی غواړي په ښار یعنې اجتماع کې د منل شوي فکر او تعبیر له تاثیر په وروځي، د ژوند حقیقت او د انسان په حیث د خپل ځان حقیقت ته ورسېږي، نو ښار په خپلو بندو دروازو او بندو فکرونو کې پرېږدي او د خپل ذهن په بیابان کې سفر پیلوي. دی هڅه کوي چې د یو انسان په توگه د خپل وجود هغه تل ته لاره وکړي چې هېر کړی غوندې یې دی او پردی ورته ښکاري. ښار دلته د بنیاد د شعور معنا هم لري. هغه څه چې زموږ په ذهن کې دي او ترې خبر نه یو موږ لاشعور دی.

نامتو ارواپوه زیگمنډ فروید وایي چې د انسان ذهن د یخ داسې ټوټې ته ورته دی چې نېکه برخې تر اوبو لاندې او یوازې یوه برخه یې راوتلې وي. معنا دا چې د ذهن صرف ډېره وږه برخه بیداره او هوښیاره ده. ارواپوهنې ثابته کړې ده چې زموږ خوی او شخصیت د ناهوښیار ذهن او ضمیر یعنې لاشعور تر اثر لاندې دی. زموږ اصلي څېره تر ډېره حده په لا شعور کې پټه ده، هغه څېره چې زموږ نه خوښیږي او هېره کړې مو ده. د خانخاني ښامار له اقتباس شوي متنه څو پاڼې وروسته [د ۱۳۸۵ کال چاپ په اتلسم مخ کې] لاروی وایي چې زموږ ښار په بیابان کې د کوچیني ځای مثال لري چې که له رېگستانه توپان راشي، لاندې به یې کړي، یعنې لا شعور کولای شي چې شعور (ښامار) تباه کړي.

په دې ډول وینو چې د خانخاني ښامار د متن لږ تر لږه اصلي کلمې او اصلي پېښې سیمبولیکې او څو اړخیزې معناوې لري. دا یوازې د فرد د حقیقت د موندلو سفر نه دی بلکې دلته د ټولنې د حقیقت او د انسان د فلسفي مفهوم

لټون هم روان دی.

لکه څنگه چې مو وویل په لا شعور کې زموږ اصلي څېره پټه ده. زموږ اصلي څېره چې په ټولنه کې د ظلمونو، دروغو او ریاکاریو په وجه او زموږ د برلاسي غوښتونکي او ځان ماري خودپست خوی په وجه له عقدو ډکه ده، موږ د خپل شعور له ساحې اېستلې او د لا شعور تورې سمخې ته مو تمبولې ده. پوهاند مجروح د لا شعور سمخه چې د بنیاد د خپل شویو غوښتنو ښامار پکې زیري، د نکلونو د انداز په مرسته دا رنگه انځوروي:

« وايي، وايي

يو لوی غار دی چېرته پټ پروت

توره خوله يې هيبتناکه، ننوتې ځمکې تل ته

رسېدلې د دوزخ ناشنا درشل ته

نیمه شپه ترې ډاروونکې ارواگانې وځي ځینه

غرو غونډو کې ننوځي

ژوندي کېږي لوی کونډونه، گړنگونه

تور دېوان ترې نه جوړېږي

د وچ رود کوږ وږ بستر هم

راژوندی شي اژدها شي

بيا روان د دشت پر لور شي

کله، کله هم نژدې ځي د ښار پورې دروازو ته.»

دلته ظالم ټولنیز نظام ته هم چې خپلو وگړیو ته حق او ازادي نه ورکوي یو خبرداری شته، یعنې د عقدو او کینو ښاماران ممکن د ټولنیز نظام د بربادۍ په نیت د ښار په لور حرکت وکړي.

په دغه روایت کې وینو چې د انسان سیاسي، اجتماعي او نفساني حقایق یو

ځايي بيانيري؛ البته نفساني عامل مهم گڼل کيږي او راوي د روايت په ابتدا کې دا وايي چې:

**جهنم نه چرته لري دی نه پټ په بل جهان کې
جهنم د هر انسان دی هر انسان ته په خپل ځان کې**

نو د هغه روايت د پېژندلو له پاره چې د ستونزې سرچينه د بنيادم په نفس کې گڼي، بهتره ده ارواپوهنيزه کره کتنه هېره نه کړو.

ارواپوهنيزه کره کتنه معمولاً د زيگمنډ فرويد نظرياتو ته په پام سره کيږي. فرويد په ۱۹۳۹ ميلادي کال په درې اتيا کلنۍ کې ومړ. د ده په مړينه که څه هم ډېره موده تيريري خو لا تر اوسه د ارواپوهنې د ډگر ترټولو مهم او اغېزمن کس دی. نوې ارواپوهنې ته د فرويد تر ټولو لوی خدمت د وگړي د ذهن په لاشعوري اړخ باندې ټينگار بلل شوی دی. ده ثابته کړه چې د وگړي عملونه، فکرونه، عادتونه او غوښتنې يې له دې چې په ځان پوی شي د لاشعور تر اغېز لاندې دي. بنيادم خپله هره غوښتنه چې ورباندې ځوريري د خپل ياد او شعور له ساحې باسي لاشعور ته يې تېل وهي او هلته يې بندي کوي. بنيادم خپلې گڼې غوښتنې او خاطرې ځکه له خپل شعوره شري چې د ده له وجدان، کورنۍ روزنې، دودونو، عقيدو او اقدارو سره په ټکر کې وي. د فرويد په نظر کله چې د لاشعور په سمخه کې ايسارې غوښتنې ډېرې زورورې او د شعور ساحې ته د راتلو له پاره يې فشار ډېر شي نو وگړي ته روحي ناروغي پيدا کيږي. ځانځاني ښامار د همدې ناروغي داستان دی. موږ به د فرويد د ارواپوهنې په رڼا کې په دې اثر نورې خبرې هم وکړو خو اوس به دا وگورو چې د دې روايت جوړښت په څه شکل دی؟

په دغه روايت کې پېښې تکراريږي او دغه شی څو تعبیره لرلای شي. يو خو دا چې پېښې که څه هم په ظاهره په ښار او بيابان او سمخه کې واقع کيږي مگر

خانخاني ښامار

په اصل کې ټولې ذهني تجربې دي. هغه څه چې پرون په ذهن کې وو نن ممکن بيا په ذهن کې راتېر شي. بله دا چې د پېښو په تکرار سره مو دې ټکي ته لا ښه پام کېږي چې دغه کيسه په هر وخت کې د هر انسان کيسه ده. کتاب له لويه سره په دوو برخو وېشل شوی دی. لیکوال اوله برخه اول څرخ او دوهمه دوهم څرخ بللې ده.

په دې اثر کې درې کرکټره اصلي رول لوبوي: لاروی، ایگو او د محبت الهه. دوی هم بېل کسان او هم د یو کس د ذهن بېلو- بېلو ځانگړنو استازي بللای شو؛ لکه په گڼو تمثیلي کيسو کې چې مختلف ژوي د انسان د مختلفو خویونو استازیتوب کوي، مثلاً په ځنگل کې زمري ممکن د انسان د زړورتوب، گیدړه یې د چل او مکر او لېو یې د بې رحمې ښوونډې وي.

د محبت الهه له نورو سره د بنیادم د مینې جذبه ده او ایگو د ځان ماري او ځان ولي تمایل دی چې انسان له نورو انسانانو پردی کوي او خودخواه، بې لحاظه، په ځان مین کس ورنه جوړوي. لاروی د انسان هغه هڅه ده چې د ځان د پېژندلو له پاره یې کوي.

کله چې د ځانخاني ښامار له متنه سیاسي او اجتماعي معنا اخلو، بيا کولای شو هر کرکټر ځانته کس وبولو. مثلاً ایگو په ټولنه کې د هغو کسانو استازی دی چې ځان ویني بل نه ویني او لاروی د ټولنې د هغو کسانو نمایندگي کوي چې د حقایقو د موندلو او د خلکو د خبرولو فکر ورسره وي.

لاروي:

ځانخاني ښامار د ده په روایت پیلېږي. دی راته د خپل سفر کيسه کوي وايي ماښام له ښاره راووتم بيا بان مې کچ کړ، د یوې سمخې خولې ته راوړسېدم... لاروی د سمخې خولې ته نژدې ودان شوي ښار کنډوالې ویني، له ځان سره وایي چې کاشکې څوک راپیدا شي د دې ښار د ژوند کيسه راته وکړي. دغه

وخت د يو جنت خاورين خاورين تر عنوان لاندې د ښار سرگذشت بيانيزي،

د پيل جمله يې دا ده: **وايي دلته پخوا ښکلی ښايسته ښار و.**

څوک وايي؟ لوستو کي خو څوک ونه ليدل چې لاروي ته راغلی او دا بيان يې تېر کړی وي. دا په حقيقت کې پخپله لاروی دی چې د خپل ذهن ژورو ته کوز شوی او د ژوند يو پټ حقيقت يې موندلی دی؛ لکه څوک چې سپېرې خاورې پلتي او خزانه پکې مومي، دغسې د انسان په ذهن کې ډېر څه شته چې د غور او دقت په مټ يې موندلی شي او څرنگه چې دغه څه د ده په حاضر ذهن کې نه وي نو گومان کوي چې د ده نه بلکې د بل ځای او بل چا خبرې دي.

ارواښاد حمزه شينواری فرمايي:

چې خپل غزل د چا نه واورم حمزه

وايمه چا هسې وينا کړې ده

په دوهم څرخ کې لاروی د متکلم په حيث يو ځل بيا پيدا کيږي خو له څو جملو وروسته خپل ځای غايب (درېم گړي) راوي ته ورکوي. په اول څرخ کې راوي د ځان او نورو په باره کې خبرې کولې خو په دوهم څرخ کې يو بل غايب څوک د لاروي په اړه غږيږي چې سمڅې ته ننوځي، هلته مهم حقايق مومي او له هغو څخه د خلکو د خبرولو له پاره ښار ته ستنيږي.

د لاروي په ژوند او سرگذشت کې ځينې مهم ټکي دا دي:

الف، اراده: لاروی هغه څوک دی چې د ژوند، ټولنې او دنيا په باره کې حقايق مومي، وصال ته رسيږي او لوی کارونه کوي. د ده د برياوو اصلي وجه دا ده چې دی هوډمن سپی دی، د نورو غوندې د ښار په دېوالونو کې ځان نه ايساروي بلکې د سختو سفرونو عزم کوي. لکه څنگه چې ارواپوهان وايي که بنياد کلکه اراده ولري د خپل روحي زوال مخه نيولی شي.

ب، د خاطر و ډېوه: خو هغه کسان چې په روحي لحاظ بالکل تباہ شوي وي (لکه لېوني، يا د هیتلر او ستالین به څېر کسان چې ډېر خونونه یې کړي دي، يا د وطن لوی خونکاران چې د قتل و قتل له پاره همېشه په پلمو پسې گرځي.) د هغو رغېدل ناشوني دي. هغوی د ژغورنې سفر نه شي کولای. د لاروي په وجود کې د پاکي، سپېڅلتيا او انساني عواطفو ډېوه لا بله وه چې د ژغورنې سفر یې پیل کړ. دی چې له ښاره راوځي راته وايي:

بیابان و، ترورمۍ وه، توره شپه وه

خو له ما سره د ننه یوه ډېوه وه بېلېدله

دا ډېوه د تېر وختونو خاطره وه.

انسانان مې لا لیدل د خیال په سترگو

د غمجنو فریادونه، ډک له قهره اوازونه

غږ د مینې محبت مې لا تر غوږ و... ۱۳ مخ

کله چې د غسې ډېوه مړه شي بیا نو نور بنیادمان، بنیادمان نه بلکې وسایل ښکاري. موږ له خاورو خښتې جوړوو، خښتې په بتۍ کې پخوو، بیا یې یو د بل د پاسه ږدو چې دېوال ودروو، خو په روحي لحاظ تباہ شوي بنیادمان ممکن د ارزو د مانۍ د جوړولو له پاره د بنیادمانو غوښې، وینې او عزت په بې غمه زړه مصرف کړي.

ج) د نورو غم لرل: د انساني عواطفو د لرلو په نتیجه کې ممکنه ده چې د نورو په ستونزو کې ځان شریک وگڼو او د حل له پاره یې فکر وکړو. لاروی همداسې څوک دی. له ده سره د ټولنې د تباہۍ وېره ده:

زما بېره وه له دې بې خبرۍ نه

له دې هسې بې غمۍ نه

ډارېدمه

چې يوه شپه د شپو به مړه وي خراغونه
انسانان به ډوب پراته په خوب ويده وي
د دې غار له ژور تل نه به راووځي
د تورتمو ارواگانې
په دښتو باندې لښکري
او ترڅو چې سباکيري
ښار به نه وي
ترې به پاتې، کنډوالي وي، ويرانې وي. (۱۹ مخ)

ډال) الهامونه: بنيادم په ارادي يا غير ارادي ډول د هغې موضوع په باره کې
فکر کوي چې د لچسپي ورسره لري. په يوې موضوع باندې پرلپسې فکر او
غور د کشف او الهام سبب کيږي. لاروی چې له ټولنې سره مينه لري د ټولنې
په اړه ډېر حقايق ورته الهاميري؛ مثال:
ناڅاپي مې شوه له سترگو پرده پورته
د ښاريانو د ژوند رمز شو رابرسېره
انسانان ولې استوگنه په ښارو کړي؟
په برجونو، ماڼۍ گانو، پخو پلنو دېوالو کې؟
ادمزاتي جوړوي لوی، لوی ښارونه
له ښارونو تاووي لوی دېوالونه
بيا د ننه په کورو کې اقامت کړي
بيا يو بل سره په شخړو په جنگونو
په نېکمرغه ژوندون شپې سبا کوي
له دې ژوند څخه مراد د انسان څه دی؟
هغه دا دی

له دې دښت څخه ډېر لرې اوسېدل دي
 له دې تورو غرونو سترگې پټول دي
 د تيارې تروړمې سمځې هېرول دي. (۱۶ مخ)

که موږ د لاروي سفر له دې اړخه وگورو چې د ځان پېژندنې په نيت په ذهن کې د ننه سفر دی، بيا ويلی شو چې له ځان پېژندنې سره مينه د مکاشفو سبب گرځي.

ه (زړورتوب: تاريخ شاهدي راکوي چې لوی کارونه بې ريسکه نه کيږي. که کولمبس زړور نه وای، د نا اشنا لارو کچ کولو ته به يې زړه ښه کړی و؟ امريکا به يې کشف کړې وای؟ لاروی چې په تورو شپه کې په بيابان کې مزل کوي، چې تورې سمځې ته ورننځي او چې ښار ته راځي او د واکمن بنامار په خلاف خبرې کوي، دا ټول کارونه جرات غواړي؛ چې سرساتي خاورې به وکړې ديدنونه! موږ په خپل چاپيريال کې گڼ لايق او مستعد کسان موندلی شو چې مهم کار يې نه دی کړی، ځکه دوی د يو کار تر پېلېدو دمخه اول دا ډاډ غواړي چې خامخا به ورکې بريالي کيږي.

و) له پخواني دوست سره خدای پاماني:

لاروی اخر جدا شو

د خپل ځان له ځانځانۍ نه

له خپل (زه) نه (۱۲۳ مخ)

د کتاب په دوهم څرخ کې چې لاروی سمځې ته ننوځي تر هغه دمخه له خپل پخواني ملگري (زه) جلا کيږي. دلته له زه د بېلېدو يوه معنا دا ده چې کله خپل لاشعور (سمځه) ته ځو، طبعاً له شعوره به لرې کيږو. بله دا چې زموږ شخصي گټې، زموږ موجود باورونه او زموږ اوسني قضاوتونه، دا ټول زموږ او

حقيقت ترمنځ حجاب گرځېدلی شي.

انگرېز مفکر فرانسيس بېکن، چې د شپاړسمې پېړۍ په دوهمه او د دولسمې پېړۍ په اوله برخه کې يې ژوند کاوه، ويلي و چې انسانان اول يو شی ومني، بيا د هغه شي له پاره چې منلی يې دی او په طبعه يې برابر دی دليلونه او ثبوتونه پيدا کوي او دا د حقيقت د موندلو لار نه ده. بېکن چې اوسني علم او پرمختګ ته يې د بشر په رسېدلو کې لويه ونډه لرلې ده، وايي چې کومه خبره دې ذهن په رضا او خوشحالي مني او ټينګار ورباندې کوي، هغې ته د شک په نظر وګوره.

موږ ويلای شو چې لاروي هغه وخت د حقيقت په لور لوی ګام واخيست چې د ځان او حقيقت ترمنځ يې د شخصي غرضونو حجاب لرې کړ.

(ز) جنون: لاروی چې له اوږدو سفرونو وروسته ښار ته ورسېد، ږيره وېښته يې ببر او ځان يې لوڅ لغړ و.

لاروی ښار ته راغلی لوڅ لغړ و

هم په دې اوږده سفر کې

لاروي نه هېرې شوې وې خبرې ډېرې، ډېرې

د ده هېر و د لوختوب او بربنډتوب معنا مفهوم ټول

دی حيران و چې څه پټ کړي؟

او دا څه له چانه پټ کړي؟

هغه څه چې ده موندلي وو له ځان سره راوړي

له هغو نه مقصد دا وه چې ښکاره شي بې پرده شي

نو دا ځکه:

لاروی په هغه ښار کې هرې خوا لارومشهور په لېونتوب شو

د ښار خلکو به ويلي دی مجنون دی. (۱۵۱ مخ)

خانځاني ښامار

په پخواني شوروي اتحاد کې به يې ځينې هغه کسان چې د نظام مخالفت به يې کاوه د روحي ناروغيو روغتونونو ته استول چې گویا ليوني دي. د ځانځاني ښامار لاروي چې د خپل ځان غوښتونکي شعور او په استبدادي ټولنه کې د واکمن شعور په خلاف بغاوت کړی دی او دا لا څه کوي چې د انسان او جهان په تعريف کې هم له نورو سره شريک نه دی، طبعاً به مجنون بلل کيږي. د ده لوڅوالي د حقيقت د لوڅوالي استعاره ده.

د محبت الهه

د ځانځاني ښامار په اول څرخ کې (ښاپېری د عشق او مينې) د کتاب يو عنوان دی. پوهاند مجروح د کتاب په لمنليک کې دا ښاپېری داسې راته معنا کوي. «د ژوند رښتينې منبع يعنې مينه؛ د ځان او ځانځاني مينې پر ضد» کله چې کارونه سم روان وو، ښار ښېرازه و او خلک خوشال وو نو همدې ښاپېری پر خلکو حکومت کاوه. د ښامار د واکمني په وخت په ښار کې ژوند مړاوی کيږي. دی په خپله هم په روحي ناروغۍ مبتلا شي او يو ځل چې د پخوا وختونو او تېرو هېرو خاطرو په اړه فکر کوي نو:

« حيرانتيا وه

چې ده څرنگ هېره کړې خاطره د هنې شپې وه

چې توپان عظيم راکوز له لويو غرو شو

سيند د په قار و، نا قلاړ و، غرېدلو

په دې وخت کې راپيدا شولو له ورايه

د څپو منځ کې روانه يوه گوردمه لويه، لويه

ناڅاپي د خلکو پام شو

چې د پاسه په گوردمه

يوه مرموزه سره رڼا وه، ځلېدله

که انگار و سور سوزانه په اوبو کې؟
مخلوقات وو تماشې ته راوتلي
ډارېدلي هک حيران وو
دې رڼا ته يې کتل په ترږمۍ کې
په دې وخت کې بربښنا پړو کړو
په دې لنډه روښنايي کې
خلکو وليده يوه گرگه وه روانه په اوبو کې
يو شين مار کړی، کړی ورباندې پروت و
رنکارنگه، ټکۍ، ټکۍ سر تر پايه
غارې هسکه هره خوا يې تماشه کړه
پاس په سر يې يو سور ستوری ځلېدلو.
گونگوسې د خلکو منځ کې شوې روانې، دوی ويلې:
ټولواکمنه د مارانو، ښاپېرۍ د سرسبزۍ وه
پاس په سر يې د سرو تاج و
پکې لال د بدخشان و، ځلېدلو
لاړه، لاړه موږ نه لاړه
زموږ سيمې نه بهر شوه
د هغه درياب په غاړه مېشته خلک
د مارانو ستر واکمنې په هجرت ټول ډېر خپه وو
او د ملک په ابادۍ په ښکمرغۍ کې
دا هجرت ورته ښکاره شو بد شگومه
دا هجرت و په رښتيا يوه لويه پېښه
بيا ورستي نسلو ترې جوړه د تاريخ لويه مبدا کړه
ځکه، ځکه په دې پېښې ختمېدلو

د انسان طلايي عصر

او يوه نوې تاريخي دوره شروع شوه. ۵۵ او ۵۶ مخونه

واکمن ته لږ وروسته ورياديږي چې د عشق او مينې ښاپېرۍ (چې په اقتباس شوي متن کې د سر سبزۍ ښاپېرۍ په نوم ياده شوې) ورته وويل که زه نه يم سندونه به وچ شي، سره سيلۍ به راشي، د مرغانو اوازونه به ورک شي او يو وخت به دې ځان ته پام شي چې بېخي يوازې يې او بيا لولو:

«ور په ياد شو چې د عشق الهي دا بيان کولو

او اواز يې ورو په ورو محوه کېدلو

نو دی پوه شو چې دا ځل يو دوهم ځل و اخړينه

چې ترې لاره تل د پاره

ستر واکمنه د مارانو، شين کميسي ښاپېرۍ د نوبهار بيا» ۵۹ مخ

په کتاب کې خو د واکمن له ژونده د عشق د الهي (د عشق او مينې ښاپېرۍ) د لومړي ځل وتلو په اړه هېڅ اشاره نه شته نو دغه د (دوهم ځل) عبارت په پاسني اقتباس شوي متن کې څه معنا لري؟ دې پوښتنې ته د فرويد د ارواپوهنې په رڼا کې ځواب موندلی شو.

د فرويد له نظريې سره سم ماشوم چې دنيا ته راشي په ځان کې لاهو وي. دی د ځان او جهان ترمنځ توپير نه شي کولی. د ده له پاره د ده بدن يوازينۍ دنيا وي. ماشوم ته د مور تې هم له ځانه بېل نه ښکاري، خو د وخت په تېرېدو سره مور او نور له ځانه بېل کسان احساس کړي، مگر بيا هم گومان کوي چې دی د دنيا مرکز دی او مور ويلار يې د اساطيري موجوداتو غوندې تر هرچا زورور او په هرڅه واکمن دي. ماشوم په ځان مين وي، دغه د ځان د مرکز گټلو او په ځان مين حالت ته په ارواپوهنه کې نارسيسيم Narcissism وايي. وروسته

بيا ورو ورو له مور سره مينه او نورو سره مينه نارسيسيم (په ځان مين حالت) کمزوری کړي خو په لوينې کې غالباً بنیادم دوباره په خود خواهي کې غرق شي. دغه دوهم ځلې نارسيسيم که ډېر پياوړی وي، روحي ناروغي پيدا کوي او ممکن تر مرگه پورې له بنیادم سره وي. نارسيسيم د مينې او محبت ضد حالت دی.

له دوهم ځل تلو څخه د محبت د الهې منظور دا دی چې زه يو ځل د مخه د ماشومتوب په ابتدا کې د لومړي نارسيسيم Primary Narcissism په وخت درنه تللي وم او دا دی يو ځل بيا د ثانوي نارسيسيم په وخت درنه لاپم چې نه راستنېږم.

د محبت الهه ولې د مارانو واکمنه بلل شوې ده؟
مار د پخوانيو يونانيانو په عقيدو کې د شفا او روغتيا سيمبول و (اوس هم په طب کې د روغتيا سيمبول دی) او د ژوند د قدرت مظهر بلل شوی دی. له بلې خوا مار د جنسي غريزې سيمبول ياد شوی دی او څرنگه چې جنسي غريزه د فرويد په ارواپوهنه کې د بنیادم پر کرکټر او روحيې باندې تر بل هرڅه ژور اثر ښکاري نو مار د ژوند د قوت او لذت ښووندوی هم بللی شو، يعنې کله چې د مارانو ټولواکمني حکومت کاوه، ژوند غوړېدلی او ښار ښېرازه و.

د محبت د الهې له تلو سره ولې د انسان طلايي عصر ختمیږي او نوې تاريخي دوره شروع کېږي؟ د وگړي په ژوند کې طلايي وخت هماغه دی چې له نورو سره د محبت کولو استعداد ورکې وي خو د انسان طلايي عصر او نوې تاريخي دوره داسې عبارتونه دي چې د وگړي له ژونده ورهاخوا د ټولې انساني ټولنې ژوند ته اشارې کوي. دغه عبارتونه په لوی لاس انتخاب شوي دي چې د لوستونکي پام د بشر تاريخ ته واوړي.

زموږ له ديني عقايدو سره سم ادم وخوا په جنت کې اوسېدل خو شيطان څه چل وکړ جنت ته پسې ورغی، دوی يې د غنم دانو خوړولو ته چې خدای ترې

منع کړي وو، ولمسول. دغو لومړنيو انسانانو چې د غنم دانې وخورې خدای له جنته واپستل.

له بلې خوا تاریخ راته وایي چې خلکو په اوله کې ګل ژوند کاوه؛ لکه د کور د غړیو چې جایداد شریک وي، دغسې د ټولنې د غړیو شتمني شریکه وه. وروسته بیا طبقې پیدا شوې، ګټه او تاوان د هر کور او هر چا خپل شول او نتیجه دا راووته چې په نفسونو کې ځانځاني او ځان ماري وغوړېده.

که د داروینیزم له عینکو وګورو نو بشر په ابتدا کې دومره عاقل نه و چې مرګ وپېژني او چې مرګ یې نه پېژانده نو ابدیت یې احساساوه، لکه څوک چې په جنت کې اوسي، خو د عقل ودې ورته غمونه وکړل او پوه یې کړ چې ژوندون د ژمي مازدیګر دی تر به شینه.

دغه راز ځان پالونکې پوهې له مینې لرې کړ. علامه اقبال خو ځکه وایي چې د زړه د درد یوه بخرکۍ د اپلاتون تر ټول علم غوره دی.

د سیمبولیک او هنري بیان کمال دا وي چې هر لوستونکی ورته د خپل ذوق او تجربې مطابق بېله معنا اخیستی شي. په ځانځاني ښامار کې د لرغونو یونانیانو تمدن ته ګڼې اشارې شته. له همدې کبله زه د طلايي عصر د ختمېدو او د نوې دورې د پیلېدو په عبارتونو کې د یوناني تمدن تباهي ته هم اشاره وینم.

د دنیا د نورو لرغونو تمدنونو په نسبت په یوناني تمدن کې د انسان قدر ډېر و. د هغوی د ژوند طرز، فلسفې او عقیدې د انسان له ودې او غوړېدو سره مرسته کوله خو لکه څرنګه چې مورخانو لیکلي دي د مقدوني سکندر نظامي فتوحاتو په ظاهره یونانیان په اسیايي ټولنو لاسبري کړل خو په عمل کې د اسیاوالو د فکري او سیاسي استبداد سېلاب د یونان په لور ورمات شو، چې په نتیجه کې د بشر په تاریخ کې د ازادي یوه طلايي دوره ورو ورو ختمه شوه. د کتاب په دوهم څرخ کې د محبت الهه له ښاره بهر چېرته د لارې په غاړه

وينو چې شني جامې يې په ځان کې وي، منگي ورسره وي، مساپرو ته اوبه ورکوي، يعنې هغو کسانو ته چې د واقعي ژوند په لتون بوخت دي. لاروی چې د سمخې له سفره راستنيري بنارته نژدې د لارې پر سر شين کميسې نجلۍ ويني او د خپل ورک سمندر غاړې د هغې په لېمو کې ورنشکاري. لاروی بناريانو ته وايي چې دلته يو وخت د نوبهار الهې (د محبت الهې) حکومت کاوه. بناريان شين کميسې نجلۍ ليلا بولي، د بنار تر سيندگار شويو نجونو يې ښکلې نه گڼي او واکدار خو د هغې له وجوده خبر هم نه دی مگر د مجنون ډېرو يادولو مشهوره کړه. واکمن دوی دواړه دربار ته ور وغوښتل. مجنون د واکمن مخې ته وويل:

« زه چې تلمه له دې ځايه

هغه ښکلې نيمه خدايه په بستر د شنبلو لا گرځېدله

غرخنو يې شنه لمنه بويوله، ښکلوله

اوس چې بېرته يم راغلی

له سفره راستون شوی

هرې خواته رېگستان دی، وچې وچې صحراگانې» (۱۹۷ مخ)

واکمن مجنون ته وايي، د دې بنار په ښکلو نجونو کې تا څنگه دا خيرنه، سوالگره، بې کماله، بې جماله غوره کړه او زما رعيت يې عبادت ته وربولي؟ مجنون ورته وايي: اوس خلک ځکه د بنامار عبادت کوي، چې زړونه يې وېرې تسخير کړي دي، که وېره نه وي ليلا به ونمانځي. واکمن ليلا ته په قهر وايي: ته څوک يې؟

ليلا چې په خبرو راغله اواز يې د ماڼۍ په دهليزونو کې نا اشنا انگازې کولې (يعنې په لاشعور کې يو څه راوبښېدل، د ژوند هېرې شوې خاطرې تخېدلې). دې وويل، زه ليلا يم، د نوبهار الهه، د مينې رب النوعه د ازادۍ د مينانو زېږونه

زما قدم ځای دی.

خو واکدار ونه توانېد چې دا وپېژني (یعنې محبت وپېژني) دوی یې له درباره وشرل. لیل له ښاره ووته او یو وخت چې واکدار ومړ او ژوند بیا غزونې وکړې نو:

« او بیا هغه نا اشنا پېغله

زور کمیس، خبرې گربوانه

گرځېدله، مسته مسته خرامانه

شین کمیس، نری، شفاف یې وه په تن کې نوی نوی

د وحشي گلونو تاج یې پاس په سر پروت

د بهار وږمې په شانې الوتله

د دښتونو غرخۍ ورته راتللې

ښه لمن یې بویوله، ښکلوله» ۲۱۱ (او ۲۱۲ مخونه)

ایگو:

ایگو چې د اتل، بادار، ښامار، واکدار او نورو نومونو یادیري، د خانخاني ښامار اصلي کرکټر او موضوع ده. د کتاب په دوهم څرخ کې لاروی وایي چې زه سمڅې ته ورکوز شوم، هلته مې کوچني چینجي ولیدل چې یو بل یې خوړل. په دوی کې یو غټ شو، ډېر غټ شو، په ښامار بدل شو او د ښار په لور و خوځېد چې حکومت ورباندې وکړي. د کتاب په اول څرخ کې لاروی وایي:

« ډارېدم زه

د خپل زړه په ژور تل کې

له ښاماره

له هغه عظیم ښاماره

چې له دې سمڅې راوځي

او بيا ځي د دښت په لوري
بيا نژدې شي کلي ښار ته
ښکار کوي د انسانانو» (۱۹ مخ)

پوهاند مجروح د کتاب په لمنليک کې د ښامار معنا داسې کړې ده: خانخاني،
په ځان مين خودپرسته شعور
دغه شعور چې د يو کس په توگه معرفي کيږي، د ښار له نيولو وروسته ځان
ښاريانو ته دارنگه ورپېژني:
«تاسې وايست زه به څوک يم؟
زه خو (زه) يم، زه (ايگو) يم
درست نړۍ کې پهلوان يم
لوی فاتح د ټول جنگونو د جهان يم.» (۳۰ مخ)

ليکوال د ايگو په شرحه کې ليکلي دي چې: (په خپل ځان متمرکز او ځان مين
شعور) ايگو EGO د فرويد د ارواپوهنې يوه اصطلاح هم ده. ايا دا دواړه يوه
معنا لري؟

فرويد د انسان د شخصيت هغه اړخ چې يوازې په خوند پسې گرځي او هېڅ
ډول اجتماعي اصول نه مني، ايد ID بولي. ID چې ټول د ذهن په لاشعوري
برخه کې دی، د لېبدو Libido يعنې د شهوت د انرژۍ مخزن او گودام دی. د
فرويد د نظريې په اساس د ماشوم شخصيت د زېږېدلو په وخت يوازې ايد
لري. دغه ماشوم يوازې ږنده غوښتنه وي او بس، خو د وخت په تېرېدو سره
پوه شي چې د هوس د پوره کولو له پاره د چاپيريال غوښتنو ته پام پکار دی.
د اور لمبه به ښکېلې وي مگر لاس بايد ورنه وږي چې سوځوي يې؛ د پيالې په
ماتولو کې به خوند وي خو په دې کار کې خطر دی، ځکه مور به يې ووهي.

خانځاني ښامار

د چاپيريال د غوښتنو په چوکاټ کې د خپلو غريزو او غوښتنو ايسارول د بنيادم د شخصيت بل اړخ دی چې فرويد ورته ايگو وايي. ايگو د ايد د ډنډو غوښتنو مخالف نه دی خو څرنگه چې په چاپيريال خبر دی نو د هوس د پوره کولو له پاره شرايطو ته هم پام کوي.

زموږ عقلاڼي فعاليتونه او حافظه له ايگو سره تعلق لري. ايگو يو څه په شعور او يو څه په لاشعور کې واقع ده.

په څلور- پينځه کلنۍ کې د ماشوم د شخصيت د يو بل اړخ وده پيليري چې فرويد يې سوپر ايگو Super Ego بولي. کله چې ماشوم د مور و پلار او نورو لارښوونې له وېرې نه، بلکې د زړه له تله ومني، معنا يې دا ده چې په شخصيت کې يې د سوپر ايگو اړخ پيدا شوی دی. سوپر ايگو تر ډېره حده د ټولنې له اقتدارو، باورنو او ارزښتونو سره سمون خوري. د سوپر ايگو لويه برخه په لاشعور کې وي.

د فرويد په نظر په روحي لحاظ روغ بنيادم پياوړې ايگو لري. پياوړې ايگو هم ايد کنټرولوي، هم سوپر ايگو دې ته نه پرېږدي چې بنيادم د وچو اخلاقو پيرو او له خلکو سره په روابطو کې متعصب قاضي کړي. ايگو له يوې خوا له خارجي واقعيت سره د ارتباط ذريعه ده او له بلې خوا د ايد او سوپر ايگو په شخړه کې د تعادل هڅه کوي. که يو څه په غير فني ژبه وغږېږو ويلاى شو چې سوپر ايگو وجدان، ايد اماره نفس او ايگو عقل دی.

پوهاند مجروح ايگو (يا ښامار) په ځان مين شعور بللی، يعنې هغه عقل چې په خود پرستۍ او ځانولۍ مبتلا دی او يا په بله ژبه هغه عقل چې د نارسيسيم مرض ورباندې لگېدلی دی. لکه څنگه چې مو د مخه وويل هر بنيادم د ژوند په ابتدا کې په ځان مين دی او يو څه نارسيسيم ته بنيادم ټول عمر اړتيا لري، ځکه يو څوک که ځانته اهميت ور نه کړي، نه پرمختگ کولای شي نه حتی ځان ساتلی شي، خو غير نارمل نارسيسيم له نورو سره په روابطو کې د خندا او

د روحي ناروغۍ سبب گرځي. د فرويد په نظر که د ماشوم روحي وده سمه وي، په هغه کې له نورو سره د مينې استعداد پيدا کيږي او ليدو يې له ځانه بهر ته مخ اړوي. خو که دا وده سمه نه وي، مثلاً مور له ماشوم سره سم چلند ونه کړي، ليدو دوباره ځانته متوجه کيږي. دغسې بنيادم بيا نورو ته نه بلکې صرف ځانته اهميت ورکوي.

د ځانځاني ښامار د اتل (اېگو) ځانگړنې هماغه دي چې ارواپوهانو په نارسيست بنيادم کې ليدلې دي.

دلته به د اېگو د شخصيت او د هغه د ژوند د مهمو پېښو په اړه څو خبرې وکړو. دا مطالعه له دې اړخه هم جالبه ده چې کابو هر بنيادم دا رنگه کمزورۍ لرلای شي. د ځانځاني ښامار د اېگو د ژوند او شخصيت په اړه غور له هر لوستونکي سره مرسته کوي چې خپلو روحي کمزوريو ته يې لا ښه پام شي او ځان لاهتره وپېژني.

الف، اېگو د دنيا مرکز دی:

لېونی د ځان او جهان توپیر نه کوي. د لیوني په نزد دی په خپله جهان دی. دغه حال د گېډې د ماشوم او نوزیري کوچني هم دی. په ځان مین کس که د ځان او جهان په توپیر هم قایل وي خو دا لازمه گڼي چې نوره دنيا دې لکه ستوري تر لمر، داسې تر ده راتاویږي. ده ته نور انسانان وسایل ښکاري. دا مهمه نه ده چې نور خلک مري که پايي، مهمه دا ده چې دی مقصد ته ورسېږي.

ټوکه ده وايي یو ماشوم ویل چې کاشکې د فرانسې او انگلستان جنگ شي، انگرېزان فرانسو ونيسي او پاریس پایتخت کړي. چا ورنه تپوس وکړ، داسې ولې غواړې؟

ماشوم وویل، د امتحان په پاڼه کې مې لیکلي چې پاریس د انگلستان پایتخت

دی.

اکثره په ځان مین کسان دې ته ورته هیلې لري. که د دوی د گټې، مقصد یا نظریې په خاطر د وینو سېلابونه هم وبهیري پروا نه کوي. اېگو د ښار د نیولو په ورځ ښاریانو ته په وینا کې وویل:

«زه خو (زه) یم، زه اېگو یم»

درست نړۍ کې پهلوان یم

لوی فاتح د ټول جنگونو د جهان یم

له دې وروسته ستاسو ښار زما تابع دی

تاسې ټول د قهرمان تر فرمان لاندې

که هرڅوک زما فرمان ته غاړه نه ږدي

نو سزا به یې په دې دم او په هر دم

هم په دې نېزه وژل وي، خبرول وي» (۳۰ مخ)

اېگو په وژلو کې مشکل نه ویني، ځکه ځان تر نورو بر احساسوي، لکه دی چې انسان وي او نور خلک مچان.

ب: اېگو په ځان ټینګ باور لري:

د اېگو په خبرو کې پرېکنده والی او په ځان باور ځپي وهي. د ارواپوهانو په اند، په ځان مینو ته په خپلو فیصلو، نظریو او عملونو کې عیب نه ښکاري؛ لکه عاشق چې د معشوقې عیب نه ویني، د نارسیسست له خبرو ډاډ اوري او د ټولنې په خپل شویو خلکو چې په ډاډ پسې گرځي د دوی خبرې کوډې کوي. همدا وجه ده چې خپل شوي ولسونه ممکن په ځان مین کسان خپل مشران کړي.

د اېگو په حکومت چې څه موده تېره شوه او هرڅه یې وځپل نو یو ځل د ده

د ماني د تل بنديانو پر ده داسې اواز وکړ:

« تا به ويلې

زه مرکز د ټول جهان يم

موږ باور کړ

تا به ويلې

زه واکداره هم د ځمکې د اسمان يم

موږ منله» (۹۱ مخ)

ج: د نارسيسيزم موضوع:

په کابل کې يو ځوان پېژنم چې تر بل هرڅه زيات له خپلو وېښتو سره دلچسپي لري. کله چې سر خوځوي او ځنې غورځوي، خدايزده څومره وياړبه احساسوي! د ارواپوهانو په ژبه د ده د نارسيسيزم موضوع د ده د وجود يو کوچنی اړخ يعنې د ده وېښته دي.

په پېښور کې مې يو ملگری د واپلا انجنير و. دی چې به مې کله وليد، ويل به يې، څنگه درته ښکارم؟ صحت مې څنگه دی؟ د خپل بدن صحت د ده د نارسيسيزم موضوع وه. له ځان سره دغسې مينه لري تر لږه ټولنې ته ضرر نه لري خو که د يو چا د نارسيسيزم موضوع قدرت وي، بيا ممکن لوی جنجال جوړ کړي. قدرت د اېگو د نارسيسيزم اصلي موضوع ده، يعنې دی خپل وجود او شخصيت له قدرت سره تړلی ويني. د يوه ليکوال د نارسيسيزم موضوع هم غالباً د ده ليکنې دي چې له ټولنې سره يې تعلق ډېر دی خو خطر يې ځکه نشته چې ليکوال بايد لا ډېر زحمت وباسي چې ليکنې يې په ټولنه کې ومنل شي مگر د قدرت لېونې د خپل زور د لا ښه احساسولو له پاره د نورو خپلو ته اړ دی. د ليکوال نارسيسيزم غالباً ټولنې او ده دواړو ته په ګټه دی خو په قدرت مين بنیاد ځان او ټولنه دواړه ممکن تباه کړي. زيګمنډ فرويد وايي د نارمل

بنیادم نارسیسزم د ټولنې د منلو وړ وي.

دال: اېگو د نورو په خپلو کې لويي ويني:

چېرته مې لوستي وو چې د شلمې پېړۍ نامتو انگرېز ليکوال برناردشا ته چا د گلونو گېډۍ وروړه، شا ورته وويل ولې دې داسې کړي؟ هغه ځواب ورکړ، ما اورېدلي چې له ماشومانو او گلونو سره دې جوړه ده. شا وويل جوړه مې ده خو گلونه په گلدان کې او د ماشومانو سره د هغوی په ځان کې غواړم. دا د ژوند تقاضا ده چې که مينه ورسره کوو او مينه ورته غواړو تېرى به نه ورباندې کوو، په کراره به يې پرېږدو. له گلاتو سره مينه دا نه ده چې پل ورباندې کېږدو، مينه دا ده چې لاس ورته وړو، غوړېدو ته يې پرېږدو. ژوند د ځان مريي کول د قدرت د مينانو تر ټولو لويه ارزو ده؛ لکه ترکان چې لرگي را اخلي، اړه کوي يې، توږي يې او ښويه کوي يې چې مېز ورته جوړ کړي، دوی د خدای له مخلوق سره دغسې چلند غواړي. د ښار د نيولو په ورځ اېگو دا هم وويل او داسې يې هم وکړل:

« هغه څوک چې مې فرمان وړي په سر سترگو

هغه ټول به په امان وي

زه د دوی د سرو سيوری

زه د دوی د ژوند ساتونکی

په دې وخت کې نژدې هلته

غرځنی وه گرځېدله، مسته مسته

ساده زړې وه، معصومه پاکه پاکه

قهرمان ژر په لينده کې غشی کېښود

په يو کش غشی روان شو

غرځنی زړگی شو خبرې» (۳۱ مخ)

پوهاند مجروح د غرخنۍ په اړه ليکي چې: «ازاده او بې گناه مينه او محبت. د استبداد لوی دښمن ازادي بې گناهي او مينه ده.»

د غرخنۍ په قتل کې دوې نورې معناوې هم شته. مستبد واکمن د خپلې واکمنۍ لومړۍ ورځ ځکه په قتل پيل کړه چې نور ووېروي. د لرغوني چين يوه حکيم ويلي دي: يو کس ووژنه، لس زره کسه ووېروه!

بله دا چې د غرخنۍ وژل د ژوند د وژلو هڅه ده، اېگو ولې ژوند وژني؟ ولې د ژوند له وژلو خوند اخلي؟ ځکه د قدرت د احساسولو اوج هغه وخت دی چې واکمن په ژوند هم واکمن شي. په دې بې روحه جهان کې ژوند يوازينی شی دی چې د ودې، د مستی، د غوړېدو او د سرغړاوي خاصيت لري، نو لوی قدرت خو هغه دی چې دغه لوی باغي اېل کړي، وبې څپي او تس نس يې کړي. اېگو که د ژوند د ساتلو خبره هم کوي منظور يې دا دی چې په ژوند باندې کنټرول بايد د ده په لاس کې وي.

ه، اېگو يوازې د ځان په اړه فکر کوي:

يو وخت راته وويل شول د يوه متوفي ليکوال په باره کې راډيويي پروگرام جوړ کړم. هغه مرحوم لوی ليکوال و؛ په اثارو او کارونو يې ډېر څه ويل کېدای شوی. د هغه يوه دوست ته مې بلنه ورکړه چې په دې اړه وغږېږي. مرکې ته د رابلل شوي کس د خبرو مفهوم داسې و: هغه له ادبياتو سره ډېر بلد انسان و؛ زما شعرونه يې ډېر خوښېدل يو ځل مې ياد شي په کانټينېنټل کې غونډه وه، زه يې اناونسروم، زما اناونسري يې هم بې حده خوښه شوه. ... لقب يې راکړ. ده يوازې د ځان په باره کې فکر کاوه. موږ کابو ټول ممکن لږ و ډېر دغه ستونزه ولرو خو د محبت الهه مساپرو ته اوبه ورکوي او له لاروي سره د ښار د ژغورلو غم دی. دوی له نورو سره هم خواخوږي لري، مگر اېگو يوازې د ځان

په فکر کې دی، دی په ټول کتاب کې د ځان په اړه غږیږي او د ځان په اړه فکر کوي. د اېگو دا ځانگړنه د هر هغه کس ځانگړنه ده چې په ځان ډېر مین وي.

و، اېگو له نورو سرخه د کشمکش احساس کوي:

د کتاب په اول څرخ کې چې اېگو ښار نیسي لولو:

«نارینه د قهرمان تر فرمان لاندې

په کار بوخت شول

جوړاوه یې د ښار گرد چاپېرېډېوال لوړ

هم برجونه مستحکمه حصارونه

هم یو لوی ژور خندق کېندل کېدلو» (۳۲ مخ)

او د کتاب په دوهم څرخ کې چې لاروی د سمخې له سفره ښار ته ستیږي:

«نو کتل یې

گرد چاپېر له هغه ښاره

یو خندک ژور خندک و کیندل شوی

هم تاو شوی ترې دېوال و

یو بې شانه لوړ دېوال پلن

ځای په ځای پکې برجونه تیرکېښونه» (۱۴۷ مخ)

دا ټول د دفاعي حالت منظرې دي. د اېگو حکومت د پخواني شوروي اتحاد د حکومت غوندې همېشه فکر کوي چې دنیا یې له غلیمانو ډکه ده. دغه حالت د هغو کسانو هم وي چې له ځان سره افراطي مینه لري. دوی ته ژوند له نورو سره کشمکش ښکاري؛ گومان کوي له توطیو او دسیسو سره مخامخ دي. د صدام حسین د ژوند په اړه یوه رپورټ کې مې ولوستل چې تر زوکړې دمخه

يې پلار ومړ. دوه کلن و چې مور يې مېړه وکړ، دی يې له ځانه بېل کړ. په راوړوسته موده کې به صدام له ځان سره يوه اوسپنه گرځوله؛ ويل به يې د کوڅې سپي ورباندې وهم.

د فرويل له ارواپوهنې سره سم که له ماشوم سره مناسب چلند ونه شي، د شخصيت د ودې بهير يې گډوډيري او د دې په ځای چې له نورو سره مينه پيدا کړي له ځان سره يې مينه زياتيږي. په ځان کې لاهو کېدل له نورو د بېلېدو او د بدگومانو د زياتېدو سبب گرځي.

ز، د ښامار ستاينځای:

د ښار له نيولو وروسته د اېگو مهم کار د ښامار د معبد جوړول وو. لکه څنگه چې پوهېږو ښامار په خپله دی دی. دی غواړي خلک د خدای په سترگه ورته وگوري او مجسمې ته يې عبادت وکړي. په ځان مينو کسانو چې وس رسېدلی دی، همېشه يې دې ته ورته کارونه کړي دي. لرې به نه څو په گاونډي ترکمنستان کې به د صفر مراد نیازوف هڅو ته پام وکړو. ده د روحانې په نوم کتاب وليکه، کتاب يې په جوماتونو کې کېښود او امر يې وکاوه، چې خلک دې يې د ثواب گټلو له پاره تلاوت کړي. روحانم په دې جمله پيليري:

«دغه کتاب مې چې روحانم نومېږي، د خدای له خوا د الهام په مرسته کښلې، هغه خدای چې دا سترکاینات يې پيدا کړي دي او چې څه وغواړي د هغه په کولو قادر دی.»

که چېرې دا وگڼو چې صفر مراد نیازوف يا زموږ د کتاب اتل، اېگو، چل ول نه کاوه، بلکې د زړه له تله يې منله چې مقدس کسان دي هم ناسمه خبره نه ده. په ځان مين کسان د ځان د پېرسولو او غټولو له پاره اړ دي چې پخپلو تصوراتو د رښتيا گومان وکړي. دوی تقدس او سپېڅلتيا ته په دې خاطر هم ضرورت لري چې له مړينې وروسته زمانه په کنټرول کې راولي او هلته هم

ح: د اېگو ولې له ماشومانو سره ورانه ده؟

د اېگو يو فرمان دا و چې پېغلې او زلمي دې له يو بل سره مينه نه کوي او بل دې ماشومان په کوڅو کې مست او خندان نه گرځي. څرنگه چې ژوند له مينې زيري، موږ په اسانه پوهیږو چې اېگو ولې له مينې سره مخالفت کوي، خو دا خبره لږ توضېح غواړي چې د اېگو له ماشومانو سره په څه ورانه ده؟ د فرويد له نظريې سره سم ماشوم له لومړي نارسيسمه وروسته خپلې ليدو ته په خارج (له ځانه بهر) کې موضوعات پيدا کوي، يعنې د زړه په تخت باندې د محبت الهه کښنوي چې دغه حالت د اېگو له پاره د منلو نه دی. له بلې خوا اېگو غواړي په ټولنه کې نظم او ډسپلين وي، خو ماشوم په نظم او ډسپلين کې نه ايسارېږي، ځکه نو امر کوي چې ماشومان دې کورونو ته د ننه شي.

په ځانځاني ښامار کې ماشومتوب د بشر د ماشومتوب استعاره هم ده، د هغه وخت چې انسان طبيعت ته نژدې و او د ماشيني ژوند په زولنو کې نه و ايسار. اېگو د فرد په توگه په دغه تجربه کې شريک دی:

«تر څه وخته کله کله به يې ستورو ته نظر شو

خو ورپاتې نوره نه وه صفايي د تېر وختونو

ټول پټ کړي، محوه کړي، رڼاگانو ماشيني وو

رڼاگانې زنداني په فانوسو کې

مشعلونه په زنجير تړلي ځوړند» (۵۳ مخ)

او په دا لاندې جملو کې ماشوم، هم ماشوم دی، هم هغه څوک چې سپېڅلتيا او طبيعت ته نژدې وي، هم لومړی انسان:

“انسانانو لا موندلې چېرې نه و

غلامی د باداری چل
په دې ښار کې نه هېڅوک د چا مريي و نه بادار و
وينځه نه وه، بي بي نه وه، فرماندار نه
فرمانداره حقيقي په هغه ملک کې
یک يوازي ماشومان وو
ځکه، ځکه خلکو داشانې باور و
چې کوچنيان له طبيعت سره نژدې دي
د عالم پټ، پټ رمزونو نه خبر دي
رښتيا هم چې ماشومان به پوهېدل ښه
په خبرو د مرغانو ځناورو
د دښتو، غرونو رغونو
دريابونو، ځنگلونو
ارواگانو سره اشنا وو
دوی خبر وو چې پرته ده چېرته پټه
توره سمځه هييتناکه ناپايانه
رمز اسرار د مغارې ورته معلوم وو
نو دا ځکه په مهم، مهم کارو کې
د کوچنيانو نظريې ته درناوی و" (۴۸ مخ)

کله چې شاعر د طبقاتو د نشتوالي خبره کوي نو لومړنی انسان راياډيري چې
تر ځانپالي عقل يې له فطرت او چاپېريال سره اشنا احساس ته ډېر اهميت
ورکاوه. بې وينځې، بې باداره دنيا په خپله د ماشوم دنيا هم بللی شو چې عقل
يې د پاک احساس مشري مني او نظريې ته يې درناوی کوي.
د عيسی عليه السلام دا جمله مشهوره ده چې د اسمان ملکوت ته د رسېدو له

پاره پکار ده یو ځل بیا ماشومان شی.

مجنون د چین او جاپان د عارفانو په څېر د طبیعت او روحانیت فرق نه کوي او خپل مقصود ورته په ونو او په غڼو کې ښکاري. مجنون د ښار خلکو ته وایي:

“دغه پاڼه چې ښورېږي، د سبا باد ته رېږي

که اواز ته یې غوږ کېږدې

دا لمنه شین بخنه د لیلا ده شرهار کا” (۱۵۸ مخ)

ط: اېگو ځان غلطوي:

په ځان مین کسان نه یوازې نورو ته په خپله ماته اعراف نه کوي، بلکې ځان هم تېریاسي.

کله چې لیلا او مجنون د واکمن اېگو دربار ته ځي او هلته مجنون ورته سپینې سپینې کوي، نو واکمن په قهر شي، په چوت کې لاړ شي، ځانته وایي:

“پروا مه کړه

دا سړی خو لېونی دی، بې قدرته، ناتوانه” (۱۹۸ مخ)

واکمن ته لیلا هم سپینې خبرې وکړې ورته ویې ویل چې د دنیاوالو رابطه درسره غوڅه شوې ده، پخپله مانی کې به ایکی یوازې پاتې شي.

واکمن دې خبرو ته په فکر کې شومگر واهمې اجازه ورنه کړه چې د خبرو په اصلي معنا ځان پوی کړي، ځان یې غلط کړ، ویې ویل، دوی لیونی دي، هسې نه د لېونتوب په مرض نور خلک اخته کړي، نو ویې شړل. د واکمن واهمه د خپلې ماتې او ناکامۍ له احساسولو وه. په استبداد خپلې ټولنه کې خلک له واکمنه وېرېږي خو د گڼو کسانو نفس دا نه مني چې وېره احساس کړي، نو څه کوي؟ د زړه له تله مني چې د واکمن کارونه سم دي او په دې ډول د خپلې

وېرې او حقارت احساس ته چاډري ور اغوندي. دا د نارسیسزم یوه بله جلوه ده.

ی، اېگو یوازې پاتېږي:

د ځانځاني ښامار یو اصلي پیغام دا دی چې په ځان مین بنیادم وار په وار یوازې کیږي. په دې کتاب کې په دغه پیغام باندې بیایا تاکید شوی دی. هغه ښار ته د تلو راتلو لارې وېجاړېږي چې اېگو ورباندې حکومت کوي. یوه زړور اخباروالا پېژنم. د ده اخبار په بېلو بېلو نظامونو او حالاتو کې داسې لیکنې خپرې کړې چې نورو یې د خپرولو جرات نه دی کړی خو زه چې اوس وینم ټولنه یې د خدمتونو چندان قدردانه نه ده. په یوه ټولنه کې چې د سواد کچه ټیټه او بېوزلي ډېره وي، هلته هسې هم د قلمي هڅو قدردان کم وي، مگر د ده په برخه کې یو بل علت هم شته. ده د خپلې اوږدې مودې اخبارداري په زمانه کې د هغو مطالبو له چاپولو سره دلچسپي لرلې چې د ده ستاینه پکې شوې ده. په دغه خاصه برخه کې نارسیسزم دی له ټولنې څه ناڅه بېل او ټولنې ته بدبین کړی دی.

ک، اېگو د بل خبره نه اوري:

“ده پوښتنې نه کولې

سوال ځواب یې عادت نه و

بس فرمان به یې صادر کړ

هی امرونه به یې کول” (۳۷ مخ)

هغه څوک چې برلاسی وي او په ځان مین وي، هغه د ځانځاني ښامار د اتل غوندې د سوال ځواب عادت نه لري، یعنې د بل نظر ته اهمیت نه ورکوي، خو هغه څوک چې په بیاوړي دریځ کې نه وي او نارسیسزم څپلی وي، هغه

بيا ممکن د بل خبره واورې، مگر په مينه نه، بلکې له مجبوريته. ځينې په ځان مين، خو ځيرک سياستوال له نورو نظرخواي، د نورو خبرو ته سر خوځوي، ورته موسکې موسکې کيږي. کله کله به سترگې راوباسي، وروځې به پاس کش کړي، لکه ډېره با ارزښته خبره چې يې اورېدلې وي، مگر دا ټول تمثيل وي. دوی يوازې له خپلو خبرو، خپلو نظرونو او خپلو مقصدونو سره دلچسپي لرلای شي.

ل، هر چېرته، هر وخت:

د اېگو عکسونه په دېوالونو ځوړند شول. په لرگيو، تيږو، پردو، ظرفونو او فرشونو د سترقه‌رمان نوم وليکل شو. په مانۍ کې گڼې هيندارې ولگېدې چې اېگو ورکې همېشه ځان وگوري. اېگو چې په تياره کې يې ځان نه لیده، څراغونه بل ساتل. تياره يې نه خوښېده ځکه گومان يې کاوه د عدم په لور روانيږي. اېگو غوښتل چې هره خوا په ده ډکه وي. دی هر چېرته وي، دی هروخت وي، دی د ټولو په ذهن کې وي. اېگو چې زور لري او د دې هيلو د پوره کولو په لور څو گامه اخيستلی شي، خلکو ته ممکن ترڅه وخته پورې احمق ښکاره نه شي.

نمرود چې د ځمکې واکمن و، د اسمان د واکمنۍ هوس وکړ، څلور غټ کجيران يې د قفس په څلورو کونجونو پورې وتړل، بيا يې د هر يوه مخې ته په څلورو لرگيو پورې د غوښې څلور ټوټې وځړولې. نمرود قفس ته ننوت او د کجيرانو وزير يې ازادکړل چې والوځي.

کجيران غوښې ته د رسېدو په هيله مخ په بره والوتل، ډېر بر وختل، اسمان ته ورسېدل. نمرود يو غشی خطا کړ چې د ابراهيم خدای ورباندې وولي. خدای تعالی ملکوت ته امر وکاوه چې غشی په وينو سور کړي. نمرود گومان وکړ چې خدای يې وژلی دی خو تيارې په زړه کې وهم ور واچاوه، ووېرېده، د غوښو

د لرگو سرونه يې لاندې کړل چې کجيران ځمکې ته ستانه شي.
نمرود که زورور نه وای، دغه هوس به يې د بې شمېرو نور خلکو غوندې په
زړه کې پټ پاتې و. په ځان مين کسان هغه وخت ښه پېژنو چې قدرت په
گوتو ورشي.
خوشال بابا فرمايلي دي:

چې د اور بخري باد سره رفيق شي
نور هاله کا په ملکونو لمبې بلې

م: اېگو په وهمونو کې لاهو کيږي.

دی به له آيينې څخه نه لرې کېده، ځکه وېرېده چې ورک نه شي. آيينه د ځان
او نفس سيمبول دی او هغه څوک چې يوازې ځان گوري، جهان نه گوري، د
وهمونو جهنم ته خطا کيږي.

کوم وهمونه:

ملایان وايي په مړيو تل مازديگر وي، معنا د مړيو زمانه ولاړه او په شېبه کې
ايساره وي، يا په بله ژبه د مړيو په حال کې تغير نه راځي. قهرمان اېگو هم
وغوښتل په يوه حال پاتې شي، تل برلاسی و اوسي، ځان په شېبه کې ايسار
کړي. څرنگه چې زمان په بدلون کې معنا مومي او ده په ځان کې د بدلون
راوستلو تصور لا نه خوښېده نو د واقعي زمان احساسول ورته ډېر مشکل شول،
وېره ورولوېده چې سهارونه، ماښامونه او غرمې به بيا رانه شي.
دغه راز هغه څوک چې ځان ډېر بر او په نورو حقداره گڼي، په نورو باندې
همېشه بدگومانه وي، له نورو واهمه لري، د اېگو غوندې د خپل نفس په مانۍ
کې يوازې اوسي.

له بلې خوا څرنگه چې زموږ اتل د ژوند نورې ټولې غوښتنې د لاشعور

بنديځانې ته استولې او له ايکې يوې هيلې (برلاسي) يې قربان کړې دي نو د لا شعور له اړخه فشار احساسوي، دا يې د وهمونو بل دليل دی.

ن، د اېگو خپلې ټولنې ځينې ځانگړنې:

د اېگو له واکمنۍ وروسته خلک د وېرې، قهر او خپگان په ناروغۍ اخته شول. دا درې سره منفي عواطف دي. د ظلم، استبداد او تشدد نتيجه دا وي چې په ټولنه کې د مينې، خواخوږي او خوشالي د مثبتو عواطفو ځای منفي عواطف ونيسي. په کومو ټولنو کې چې وحشت او تشدد ډېره موده جاري وي، خلکو ته د غم او خپگان په څېر منفي عاطفه امتياز او ثواب ښکاره شي، د کولتور او عقيدې برخه يې وگرځوي.

يوه شپه لاروي (مجنون) د اېگو خپلې ښار په يوه تنگه کوڅه کې د ټنگ ټکور اواز واورېد، ورتاو شو. پېغلو او زلمو په شپو کنډوالو کې د مستۍ پټ محفل جوړ و، شمعې يې بلې وې. مجنون وويل:

“زه حيران يم چې دا ولې

هغه څه چې په رښتيا بايد ښکاره وي

په دې ښار کې تل پټيږي؟” (۱۶۲ مخ)

د دوی شراب بې مزې او د ټنگ ټکور وسايل مات گوډ وو، ځکه د ساز آلې لوی راهب ماتې کړې وې او د زړو شرابو خمونه د واکمن په امر چپه شوي او دې وړې شوي وو. يوه مست پوښتنه وکړه چې واکمنان ولې له مستانو وېره کوي، لاروي ځواب ورکړ:

“له مستانو نه ډار ځکه

چې مستۍ کې تل خطر پروت د راستۍ وي.” (۱۶۴ مخ)

يوه بل مست وويل چې راهبان ولې له مستۍ او ساز سرود سره مخالفت کوي؟
د لاروي (مجنون) ځواب دا و:

“هغه څوک چې هڅه کاندې

چې ژوندي د مرگ له خوند سره اشنا کړي

نو دا هسې څوک هېڅ وخت زغملای نه شي

چې يې ننوځي زړه ته

شور لذت د ژوندانه هم” (۱۶۵ مخ)

لاروي د دوی نشې بې ځايه وبللې، ورته ويې ويل:

“ای دوستانو

راته وایاست

له نېشو نه، له مستۍ نه مو مراد او مقصد څه دی؟

هېرول د واقعیت دي، نه موندل د حقیقت کوم

شرابونه پیماني ډکې تشیري

هدف څه دی؟

فقط یو څه

چې دردونه د خودۍ د خانخاني لږ څه ارام شي، لږ قرار شي” (۱۶۷ مخ)

مجنون دوی ته وويل چې ستاسې د زړه په کنډوالو کې توره اژدها ناسته ده. د

ازادۍ له پاره له هغې ځان خلاص کړئ. په هغه شپه مستانو معنا دارې نا

اشناخبرې واورېدې:

“دغه شپه عجیبه شپه وه

د لومړي کړت د پاره د دلبرو مهرويانو شهلاسترگې

ځلېدې لکه چينې رنې، رنې د غرو رغونو” (۱۷۱ مخ)

او يوه ورځ مجنون له جنازې سره هديرې ته لاړ، د راهب له خبرو وروسته يې ښاريانو ته وويل:

“ستاسو پام گرځول شوی دی نېستی. ته

دا خو ځکه چې هستي شي درنه هېره

ستاسو زړونه هدېرې دي

پکې ښځې د امواتو خاطرې دي

دا خو ځکه

چې په زړه کې مو هېڅکله پيدا نه شي

د حیات سره تړون کوم” (۱۷۷ مخ)

مجنون د جنازې د مراسمو برخه والو ته دا هم وويل:

“د مرگي فکرونه څه دي؟

بس مرگونه د فکرونو.”

په اېگو خپلې ټولنه کې د فکرونو د وژلو هڅه روانه وي. د زور، ظلم او جهل په ستنو ولاړه ټولنه، فکرونه نه بلکې چوکاټونه مني، ځکه په واقعي فکر کې نوبت وي، خو استبداد کليشو ته اړتيا لري.

س، مړينه:

په خانخاني ښامار کې اصلي ټکو ته څو ځله اشاره کيږي. په دغو مهمو ټکو کې د اېگو مړينه هم شامله ده چې د اول څرخ په پای کې يې په تفصيل سره بيان راغلی دی. د اېگو د مړينې رپورټ په دې خاطر هم اهميت لري چې د دغسې کسانو په خټه کې د خدای کېدلو هوس اخښلی وي او يوازې مرگ

دی چې دوی له خپل مقصده راگرځوي. که مرگ په منځ کې نه وای ډېرو دیکتاتورانو او د ازادي غلیمانو به ان په اوسنۍ زمانه کې د خدایي دعوه کړې وای.

د قهرمان او د مرگ د استازې ملاقات د کتاب یوه ډېره اثرناکه برخه ده چې دلته یې خلاصه لولئ:

د مرگ استازې یې ترلاس نیسي ور نه غواړي چې راځه څو، خو اېگو وېرېږي ورته وایي زه دلته د ښار په څراغونو او دېوالونو کې خوښ یم.

استازې: اوس په ښار کې نه څراغونه شته نه اوسېدونکي.
اېگو (په زارۍ): ما خو لا د ژوند خوند نه دی ځکلی یو ځل فرصت راکړه چې تېرو پړاوونو ته ورشم.

استازې: ته به همدا گناهونه یو ځل بیا وکړې، په شاتگ درته گټه نه کوي.
اېگو (په زارۍ): له لرې یو اواز اورم، یقین وکړه څوک مې وربولي څوک راته څه پیغام لري!

استازې: دا اواز د مني د بې رحمه باد دی، نورڅوک نشته چې و دې بولي، زه دې بولم.

اېگو: اخر دومره فرصت خو راکړه چې یو ځل د سیند غاړې ته لاړ شم، د شنه اسمان څنډې وگورم!

استازې: تا پلونه ړنگ کړي او بېړۍ دې سېڅلې دي، تاته صرف یوه لاره پاتې ده چې زه یې در ښیم، زه به دې د ځان له جهنمه بچ کړم!

د اساطيرو ژبه:

موږ له کومه راغلي یو؟ چېرته روان یو؟ دا لمر، چې هره ورځ راڅیږي دا څوک دی؟ څه شی دی؟ سپوږمۍ چې کله گرده شي، کله نرۍ شي، بیا نه وي، بیا راپیدا شي، دا څه کیسه ده؟ پسرلی د بارانونو موسم دی، د باران په موسم کې

تنا وي، برېښنا وي، وېروونکي اواز وي، حيرانونکې رڼا وي، دا به څه وي؟
 باران چې دنيا زرغونوي، نعمتونه راوړي، اختيار خو به يې د برېښنا په لاس کې
 نه وي؟ موږ څه وکړو چې برېښنا خوشاله شي، چې باران راکړي او تاوان را ونه
 رسوي؟

دا د ځان او جهان په اړه د ډېرو پخوانو خلکو پوښتنې وې چې د تخيل په زور
 يې ځوابونه ورته موندل. موږ د هغو ځوابونو ته، چې معمولاً د کيسو په بڼه وو،
 اوس اساطير MYTHS وايو. موږ د اساطيرو له زمانې ډېر لرې شوي يو. اوس
 ډېر خلک په اسطورو يقين نه لري خو چې اسطوره واورې، ممکن ژور اثر
 ورباندې وکړي، لکه د ماشومتوب د وخت يوه نخښه يا خاطره چې اثرناکه
 وي. داسې ځکه کيږي چې بشرېخي ډېره موده، په زرگونو کلونو، له اساطيري
 باورونو سره ژوند کړی دی او اساطير يې احساس کړي دي.

د اسطوره پېژندونکيو په نظر زموږ اوسنی فکر او تمدن هم د اسطورو او اديانو
 تر ژور اثر لاندې دی، مثلاً د شلمې پېړۍ نامتو اسطوره پېژندونکي مير
 چالباډي وايي چې د خير او شر ترمنځ د جگړې اسطوره د پرولتاريا او
 ښکېلاکگرې طبقې د جگړې په ماکسيستي مفکوره کې وينو او يا په اوسنيو
 ټولنو کې يوه ژغورونکي لېږ ته انتظار کول او د ټولو چارو د سمون تمه ترې
 لرل، په اخره زمانه کې د موعود او منجي راتلو ته د انتظار کولو يوه بله بڼه ده.
 موږ وايو: د غره سر ته وختم، د درياب غاړې ته لاړم، لمر راوخوت. گويا دغه
 درې واړه مو ژوندي گڼلي چې سر او غاړه لري، او د راختلو فعل ترسره کوي.
 ژبپوهان وايي په ژبه باندې د اساطيرو ژور اغېز پروت دی. د ابتدايي عقيدو او
 اساطيرو يوه ځانگړنه دا ده چې په گڼو بې روحه شيانو کې روح او انساني
 حالت ويني.

د اساطيرو دغه خصوصيت په ادبياتو کې ژوندی دی. شاعر له هر بې روحه
 شي سره خبرې کوي.

يو هغه کس چې پر ادبياتو يې اسطورو د اغېزې په اړه څېړنه وکړه، کاناډايي عالم نور تروپ فراي (۱۹۹۱ - ۱۹۱۲) و. د ده په نظر اساطير د ادبياتو بنياد او سرچينه بللی شو. دا هم د فراي وينا ده چې د يوه ښه، خواږه، پخواني وخت له گوټو وتل هغه اسطوره ده چې د ادبي اثارو اصلي مضمون جوړوي. (تېرې شولې ورځې د خندا- يوه سندره) دغه مضمون په ځانځاني ښامار کې هم ډېر وينو. يو وخت ښار اباد، وطن ښېراز او خلک خوشحال وو. دغه راز د اېگو د ژوند په داستان کې لولو:

“نو زموږه قهرمان هم

د ژوندون د سيند له غاړې نه جدا شو

لکه هغه سيند چې نه راگرځېدای شي، نه په شا

دوباره تلای شي

قهرمان هم بيا ونه کړی شول چې ستون شي

د ژوندون د چينې لور ته” (۵۶ مخ)

لکه څنگه چې موسمونه راخړخي، ژوند هم وروسته له مرگه بيا راستنيري. دغه اساطيري مضمون د پوهاند مجروح په دې اثر کې بيا بيا وينو. ښامار مري او دوباره زيږي، مخکې شاپې کپري او بيا زرغونيري. پوهاند مجروح شايد همدې مضمون ته په پام سره د اول څرخ او دوهم څرخ عنوانونه غوره کړي وي.

د ځانځاني ښامار د اول چاپ په پښتۍ باندې مارډوله (ښامار) ځناور وينو چې کړی کړی پروت دی، خپله لکۍ يې په خوله کې ده، يعنې خپل ځان خوري. هغه مار چې په خپله لکۍ باندې خوله لگوي او د ځان له خوړلو دوباره زيږي، اساطيري تصور دی. د پوهاند مجروح د کتاب ښامار د وگړي په زړه کې پيدا کيږي او وگړي خوري يا په بله ژبه ځان خوري او دوباره زيږي.

خانځاني ښامار

د ښامار په اړه ويل كيږي چې لومړي غير متمدن، ځناور خويه انسان، يو څه له خطرناكو ځناورو د وېرې په خاطر او يو څه د خپل وحشي او قاتل خوي په وجه په خيال كې ښامار جوړ كړ او د هغه عبادت يې وكاوه خو كله چې انسان يو څه مهذب او متمدن شو بيا يې په خپلو گڼو كيسو او نكلونو كې د ښامار په خلاف د مقابلي ميدان ته غيرتي ځوانان او زړور پهلوانان واستول.

په ملي هينداره كې لولو چې مومن خان په هندوستان كې يوه ورځ د زرگر په دوكان ناست و، كه گوري يو اوبن تيريري، په اوبن باندې يوه ښځه ناسته ده، ښځه په لوړ اواز وايي:

ځوانانو ننگ راباندې وكړئ

پلار مې مغول دی ما ښامار لره لېږينه

مومن خان چې پوښتنه کوي، پوهيږي چې له ښاره بهر په غره کې يو ښامار دی چې باچا هره ورځ يوه ښځه او په ډوډۍ بار اوبن ور استوي. ښامار كه دا ونه خوري، په ښار گډيږي، ټول تباه كوي.

مومن خان په اوبن پسې روانيږي ښامار وژني، ښځه له مرگه بچوي. ښامار د بشر په تصور او ادب كې د ځمكې د مخ تر گردو خطرناك موجود دی. اشرف خان هجري وايي:

په دكن كې پارو نشته چې مې دم كړي

زه خوړلی اژدها تورې بلا يم

لوی راهب (په ځانځاني ښامار كې) د ښامار انځور داسې باسي:

“دی مار نه و ځكه ده لرل ځانگونه

مرغه نه و ځكه ده لرله خوله اوږده غاښونه

ابوالهول ته ورته نه و

ابوالهول خو كړي پوښتنې له انسانه

چې هرڅوك به لاجواب شو نو خوراك به د بلا شو

ده پوښتنې نه کولې
سوال ځواب يې عادت نه و" (۳۷ مخ)

البتہ دغه بلا د يوه انسان په ښه هم انځور شوې ده، خو داسې:
"دېو مزاجی دېو پيکری، دېو انسان و"

په عرفان او تصوف کې چې صوفي د نفس له بلا سره په جگړه بوخت وي،
نفس ډېر ځله ښامار بلل شوی دی، ملا ارزاني خوېشکي وايي:
دا نوسک يو لوی ازدر دی
په اووه سو زره سره
هر سر يې پاس ترعرشه
کښته تېر تر تحت الثره

په پښتو ادب کې نفس ته نفسک، نوس او نوسک هم ويل شوي دي. لوی
راهب د ښامار په باره کې وايي: "که يو سربه ترې جدا شو
نو لس لس سرونه نور راشنه کېدل تل" (۳۷ مخ)

دلته بده نه ده چې د ښامار په اړه د فرويد نظريې ته هم اشاره وکړو. د
فرويديزم له نظره ښامار هغه خيالي ستونزه ده چې نوبالغه کسان له جنسي
ژونده وېروي او د هغوی لېدو سختې مقابلي ته اړباسي. دغه تعبير د پوهاند
ميجروح د اثر د ښامار او د مومن خان د نکل د ښامار په برخه کې سم خپري،
ځکه اېگو د بنيادم د طبيعي او غريزي غوښتنو خنډ او د مينې دښمن دی. دغه
راز د مومن خان د وصال اصلي خنډ ولور و چې د ښامار له ورځو سره ختم
شو.

خانخاني ښامار

د اساطيرو په بحث کې يو ډېر مهم کس انگرېز عالم سرجهېز فریزر (sir James Frazer 1941-1945) دی چې په دې برخه کې ډېر مشهور کتاب (زرينه څانگه، The Golden Bough) يې اول ځل په ۱۸۹۰ کې خپور شو. په دغه کتاب کې د ابتدايي خلکو په عقيدو بحث شوی دی. فریزر د انسان د ابتدايي باورونو او اسطورو له ژورې څېړنې دا نتيجه واخيسته چې د اساطيرو موضوع تر ډېره حده د ځمکې له ښېرازۍ سره اړونده ده. د بېلو، بېلو قومونو په اسطورو کې گڼ خدايان د حاصلاتو له ډېرېدو، له کروندو، له باران، له درمندونو، له سيندونو، له لو و لور او نورو زراعتي موضوعاتو سره تعلق لري. د محبت الهې د حکومت په وخت سيندونه له اوبو ډک وي، ځمکه ښېرازه وي، دنيا شنه و ښايسته وي. د محبت الهه د پسرلي او سرسبزې الهه هم بلل شوې ده. شين کميسې ليلا د طبيعت د ځوانېدو، د پسرلي د راتلو، د بوټو د زرغونېدو او د حاصلاتو د زياتېدو سيمبول ده.

“اوومه گنډه” د دروېش راني (په ناورين پسې ناورين) کتاب کې د يو منظوم داستان نوم دی. د داستان اصلي موضوع دا ده چې خلکو عقیده لرله چې پاچا زوړ او کمزوری شي، ختمول يې په کار دي، ځکه کله چې پاچا په صورت روغ او ځوان وي:

بيا نو مخکۀ زياتي وچه نه پاتېږي
 بلاربه کيږي په بيا بيا او ځنې زيږي
 تاندې ونې، زرغونه واښه او بوټي

او کله چې د دغو خلکو پاچا ځوان شو، نو:

خوشالي شوه او هر چا داسې گڼله
 لکه گرځ چې د زړتيا وي لرې شوی
 پر هر شي باندې وي بيا ځواني راغلې

تر پخوا هر ژوندی سری زیات ژوندی وي

دغه موضوع چې په ادب کې يې ډېر مثالونه موندلی شو، له اساطيرو سرچينه اخلي. که پاچا او واکمن بد وي، د قام حال به خراب وي. د شکسپير په ډرامه کې د هاملت د زمانې د ډنمارک حال ځکه خراب دی چې پاچا يې ښه سړی نه دی. د لرغوني يونان د اډيپوس په تراژيدي کې په تبس (Thebes) ښار کې ځکه وبا لگېدلې ده چې واکمن يې، اډيپوس، يوه لويه گناه کړې ده. په خانخاني بنامار کې هم د اېگو له واکمنۍ سره په ښار کې مرضونه خپرېږي. لاروي په ميخانه کې مستانو ته وويل چې د زړه په کنډوالو کې پروت بنامار بهر راوباسئ او بيا:

“ بيا حلال دغه بنامار کړئ

د بنامار وينې بيا توی کړئ

په دې سيمه په دې خاورو

ځکه، ځکه

طبيعت ستاسو نه غواړي قرباني اوس

لويه سخته قرباني هم

قرباني د تور بنامار مار

دا دښتونه، وچ ډاگونه، جل وهلي ځنگلونه

خزان شوي چمنونه

واړه تندې دي خپلي، سختې تندې

بس يوه تنده

د بنامار د وينو تنده

نو به هله د دې دښت ځمکه لمده شي

ناښابوتي به له دې نمناکو خاورو کړي سر پورته

شين کميس به يې په تن وي" (۱۷۰ مخ)

د قرباني په مرسته د خير او برکت راستنېدل او ځان ژغورل د اساطيرو او اديانو همېشني موضوع ده.

د اساطيرو يوه بله اصلي موضوع دا ده چې اتل د ژغورنې او نجات له پاره خطرناک سفر کوي. د اتل خطرناک سفر د ادبي اثارو او نکلونو مشهور موفيت دی (لکه پتي خان او مومن خان چې هندوستان ته ځي) د ځانخاني ښامار لاروی هم د بيابان او سمځي له سخت سفره وروسته شين کميسي ليلا ويني او ښاريانو ته د ژغورنې پيغام راوړي.

په اساطيرو کې د متضادو جوړو مضمون ډېر عام دی، لکه رڼا او تياره، اهریمن او یزدان، اور او اوبه، ځمکه او اسمان، مرگ و ژوند، روغتيا و ناروغي. ځانخاني ښامار له دې درکه هم د مطالعې وړ دی.

د کتاب اول څرخ د سارتر په ذکر او دوهم څرخ د اپلاتون په ذکر پيليري. اپلاتون ايډيالست او سارتر ماتريالست دی. دوی د فلسفې په مخالفو قطبونو کې ولاړ دي (لاروی له دواړو سره مخالفت کوي، له اپلاتون سره د هغه د ايډيالېزم په خاطر او له سارتر سره په دې خاطر چې فلسفه يې له فرويدېزم سره اړخ نه لگوي. د سارتر په نظر هر بشري فاعل له ځانه خبر دی او د خپلو کړو مسووليت په غاړه لري خو د فرويد په نظر موږ د خپل ذهن له لويې برخې نه خبر نه يو.)

په لرغوني يونان کې د اتن (Athens) او سپارټ (Sparta) سيال ښارونه په متضادو ځانگړنو مشهور وو.

د اتن ديموکراسي مشهوره وه او د سپارټ استبدادي نظام. په ځانخاني ښامار کې اتن ياد شوی او سپارټ ته غير مستقيم اشاره شوې ده (په ۱۴۸ مخ کې). په ځانخاني ښامار کې د محبت الهه او اېگو، وچوبه او ښېرازي، هديره او

ميخانه، مرگ و ژوند او گڼې نورې متضادې جوړې موندلې شو. د سکندر خټک په ليلا و مجنون کې (چې ارواښاد دوست شينواري تصحيح کړی دی) يوه بدرنگه بودی مجنون ته خبر ورکوي چې ليلا يې واده کړه:

ښځې ووي هېڅ خبر يې لېونيه

د ليلا په غم کې سويه سپېلنیه

چې ليلا پرون واده لاره سوره شوه

په تا شپه شوه دا ډېوه د بل کره شوه

بل ځل بله يو سلو پنځه کلنه بودی مجنون ته د ليلا د مرگ خبر ورکوي:

ليلا ستا له غمه لاره شوه ترگوره

که دې نه شي باور دا دی گور يې گوره

مجنون د دې خبر له اورېدو وروسته مري.

په گڼو پخوانو نکلونو او اساطيرو کې بدرنگه زړه بودی د مرگ او بدمرغۍ سبب گرځي. دغسې بودی د اېگو د مرگ استازې هم ده چې "تور کميس، تور يې پرتوگ، تور يې زړوکی د لوگي و" ځينې ليکوال د جزيياتو انځورولو ته اهميت ورکوي، روښانه غبريري، ځينې نور ابهام خوښوي او رازناکه حالت وړاندې کوي. دا وروستی طرز د غيبې خبرونو، پېش گوښانو او وېروونکيو پيغامونو د بيان له پاره مناسب دي. ځانځاني ښامار په همدې سبک ليکل شوی دی او د اساطيري متونو غوندې يې د بشر د ژوند ډېر اصلي مضامين د راز او ابهام په پرده کې په سمولیک او غيرمستقيم انداز بيان کړي دي.

د ځينو کسانو په اند، اساطير د پخوانو خلکو گډې وډې خبرې او د هغوی د وېرو، وهمونو، خيالونو بېوزلۍ، نهيلۍ او ناخبرۍ زېږنده دي، مگر ځينې نور کسان په اساطيرو کې د زرگونو کلونو ژوره انساني تجربه او په سيمبوليکه ژبه

ډېره بنيادي معنا ويني.

لاروی وايي:

“زه حيران یم

ښاريان ولې نه بورنېږي، نه وينېږي؟

ولې نه اوري د وينې زړه په غوږونو

پيغامونه پټ پراته په افسانو کې” (۱۹ مخ)

کله چې پيغام پټ يعنې سبک مرموز او مبهم وي، هر لوستونکی د خپل ذوق، پوهې او تجربې مطابق له پيغامه بېله معنا اخلي. د اساطيرو په اړه يوه نظريه دا ده چې د موسيقي په څېر د معنا د معلومولو کار پکې د اورېدونکي (اخيستونکي) په غاړه دی، حال دا چې په ځينو نورو ليکنو، مثلاً مقاله کې، دا ليکونکی (لېږدوونکی) دی چې معنا ټاکي. هغه متن چې لوستونکی يې د معنا په ټاکلو کې نسبتاً ډېره برخه اخلي، د پېش گوښې قدرت يې ډېر وي. دغسې متن بيا (گډې وډې خبرې) نه شو بللی. پوهاند مجروح اسطورو ته په همدې سترگه گوري او په خپل اثر کې ورنه ښه ډېره استفاده کوي.

د ځانځاني ښامار کابو ټول تصويرونه يوه پخوانۍ زمانه را احساسوي، هغه زمانه چې خلکو يې په اساطيرو کلک باور درلود.

د دغه اثر ځينې نورې سبکي ځانگړنې:

الف / د تنسيق الصفات بديعي صنعت يعنې د پرلپسې قيدونو يا د موصوف لپاره د پرلپسې صفتونو راوړل پکې ډېر وينو، مثالونه:

ښکارېدله کومه لويه حادثه وه را روانه

وحشتناکه، لږزونکې، ناخبره، نابېره، نا انسانه

او:

تړی وړی، شونډې وچې، پټ په دوړو
آخر ورسېد خپل ښار ته

ب/د صفت او موصوف د ځای بدلولو ځانگړنه پکې زیاته ده:
مثلاً، هغې ښکلې په هغې خړه تیاره کې د ماښام تور.
یا: جوړاوه یې د ښار گردچاپېر دېوال لوړ.

ج/د تکریر له بدیعي صنعته ډېره استفاده شوې ده، یعنې په جمله کې د کلمې
تکرار وینو: مثالونه:

رنگ یې تور و لکه زړه د تورې شپې تور

یا:

په بې لارو خطا لارو یم راغلی.

دال / کله کله د اضافت دال حذف شوی دی، لکه دلته د جملې د سر دال:
قهрман د ازادۍ معنا هم دا وه.

ه/په دې اثر کې ځینې داسې سیمه ییز لغتونه استعمال شوي چې په عامه پښتو
کې نشته او په دې ډول د لیکنې ژبې زېرمه ورسره بېلابېله شوې ده، مثالونه:
منډوگي، گوردمه

و/کله، کله نوي ترکیبونه هم وینو لکه: دېو انسان.

ز/د (سره) دوه سېلابي کلمه یوه سېلابي راغلې ده چې دا هم د لهجې اثر دی.

خانخاني ښامار

دغه راز که د کتاب په عنوان کې د (ځانځاني) په ځای د زه ولي، ځانولي، انانيت يا ځان ماري غوندې کلمه وای، مفهوم به لا ښه رسېدلی و. که له ادبياتو مقصد دا وي چې ژوند لا ښه وپېژنو، ځانځاني ښامار همدې مقصد ته د رسېدو په نيت ليکل شوی دی. ما دغه اثر څو ځله لوستی دی او هر ځل مې احساس کړی چې له ژوند سره لا ډېر بلد شوی يم. پوهاند ډاکټر مجروح د علم النفس عالم او په نوې او زړې فلسفې خبر اديب دی. د ده ذوق او پوهې پر لوستونکي ډېر څه لورولي دي.

د ليکونکي له خوا

يو څو لومړۍ خبرې

دا کوچنۍ مجموعه د لومړي ځل د پاره د "ازدهای خودي" تر عنوان لاندې په دري ژبه په کال ۱۳۵۲ کې خپره شوه.

دوستانو او د نظر خاوندانو ډېره خوښه کړه، مگر ځينو دوستانو افسوس وکړ، چې کاش دا مضمون په پښتو ژبه کې هم بيان شوی وای. زما سره پخپله د "ازدها" له خپریدو پخوا دا فکر او دا نیت و چې يو وخت به خپل مطالب په پښتو هم رااړوم، تر څو آخر لږ څه فرصت او فراغت پیدا شو او "ښامار" پښتو بڼه پیدا کړه او څه زیاته برخه یې د "وږمې" مجلې په څو شمارو کې چاپ شوه.

اوس ليکونکی وياړي چې دا مجموعه د کتاب په بڼه د حکيم سنایي غزنوي د تلين په مناسبت، د سيمينار د علمي کميټې په سفارش د ادبياتو او بشري علومو د پوهنځي له خوا نشرېږي. په رښتيا هم چې د دې کوچني اثر دخپريدو دپاره، د يو داسې علمي او ادبي مجلس له مناسبت څخه پرته بله بهتره مناسبه موقع نشي پيدا کيدای، ځکه چې دا اثر د حکيم سنایي له ستر انساني پيغام سره ټينگ او ژور پيوندونه لري. په دې مهم ټکي به دخبرو په اخر کې څه رڼا واچوو. اوس پکار ده چې پخپله په کتاب څه لنډې خبرې وشي.

د ښامار سبک:

شک نشته چې د اوسنۍ مجموعې عمده او اساسي فکرونه او مضمونونه هماغه دي، چې په "ازدهای خودي" کې راغلي دي، مگر د ازدهای خودي او

خانځاني ښامار

"خانځاني ښامار" په منځ کې ځينې مهم تربيرونه هم شته. د محتواو له پلوه په "اژدها" کې ځينې مطالب شته چې په "خانځاني ښامار" کې حذف شوي دي، يا په ډېر اختصار بيان شوي دي او ځينې نوي مطالب په پښتو کې راغلي دي چې په دري کې نشته.

د شکلياتو له پلوه، "اژدهاي خودي" په دري کلاسيک ساده نثر ليکل شوی دی او په پښتو کې د "ښامار" د مطالبو د بيان د پاره، د پښتو ژبې د اصلي روحې سره سم يو خاص قالب او نوی چوکاټ جوړ شوی دی. د "خانځاني ښامار" ژبه نه نثر دی، ځکه چې وزن لري، او نه نظم دی، ځکه چې د قافيو او رد يفونو مراعات پکې نه دی شوی او نوی شعر ورته ويلای شو، مگر دا چوکاټ د اوسنيو نويو شعرونو تقليد نه دی، بلکې د دې چوکاټ په جوړښت کې د پښتو د شفاهي ادب د ځينې اشکالو څخه او د پښتو د ليکلي ادب د ځينې زړو نثرونو څخه الهام اخيستل شوی دی، په دې شان د "ښامار" سبک داسې يو سبک دی چې هم د اوسنۍ نړۍ د نوي شعر بڼه لري او هم د پښتو ژبې په شفاهي او ليکلي ادب کې پخې ريښې لري او که څوک د ټکو خج او د عباراتو صحيح تلفظ ته دقت وکړي، نو دا مجموعه به سر تر پايه د يوه ساده روان او ازاد شعر په شان ولوستلای شي، ځکه هڅه شوې ده چې په عبارتونو کې هېڅ سکتگي نه وي او هره جمله يا په (۴) يا په (۸) يا په (۱۲) او يا په (۱۶) سېلابونو درېږي. د ښامار د سندرې اصلي او بنيادي وزن، څلور سيلابي موزونه جمله ده چې بيا څلور څلور سيلابه پرې اچول کېږي چې کله ترې اته سيلابي کله دوولس سيلابي او کله هم شپاړس سيلابي جمله جوړېږي.

دا وزن، چې ليکوال ورته اوس "د ښامار سبک" وايي، د پښتو ژبې يوه پياوړې اديب او شاعر دومره خوښ کړ چې په همدې يې يوه قطعه اوږد شعر ووايه. ښاغلي بينوا "د ښامار" په وزن "د کلو رنځور" تر عنوان لاندې يو شعر چاپ کړی دی چې داسې شروع کېږي:

ها خوا دې خوا، (۴ سیلابه)
غځیدلي هسک دنگ غرونه (۸ سیلابه)
ښکلوې د اسمان شونډې (۸ سیلابه)
په سرو یې پگې سپینې سپینې واورې (۱۲ سیلابه)
پټ په زړو کې یې لعلونه (۸ سیلابه)
شنې تالې شنې یې لمنې وي د سرو غاټولو ډکې (۱۶ سیلابه)

د ښامار سندره:

د لیکونکي په نظر، په دې اثر باندې اوږدو مقدماتي خبرو ته ضرورت نشته، ځکه د کتاب متن پخپله خپل حال بیانوي، خو بیا هم د لوستونکو دڅه اسانتیا دپاره دمتن په اصلي مطالبو یو څو لنډې خبرې به بدې نه وي.

"خانخاني ښامار" د انساني ژور طبیعت د تمرّد او عصیان بیان دی او دا واقعیت درې جلا اړخونه لري: یو یې نفسي انفرادي اړخ دی، بل یې اجتماعي او سیاسي اړخ دی او درېیم د دې دواړو اړخونو ترکیب دی او هغه د انساني موجودیت فلسفي معنی ده. نو اوس دا پوښتنه پيدا کېږي چې د داسې انساني درې اړخیز واقعیت د بیان د پاره به کومه ژبه او کوم راز کلام مناسب وي؟ د دې پوښتنې ځواب به دا وي چې د دې بیان د پاره دوه لارې شته: یوه هغه لار ه چې دا درې اړخه جلا جلا وڅېړل شي او د یوه علمي تحلیلي کلام په کمک او د علمي دقیقو مفاهیمو په وسیله بیان شي او بل به یو داسې ترکیبي کلام وي چې عین مضمون او عین بیان دغه درې معناگانې په ځان کې ځای کړی شي او درې واړه معناگانې په یو آن بیان کړی شي. دا کلام شعري ترکیبي کلام دی چې د سمبولونو او رمزونو څخه کار اخلي. د رښتیني شعري کلام ارزښت او عمق په سمبولیسیم کې دی. په یوناني ژبه کې د سمبول لغوي معنی غونډول

او يو ځای کول دي . سمبول هغه دی چې په يوه لفظ يا يوه مضمون کې معناگانې ځايوي او يو مفهوم په بشپړه او کامله معنی را اخلي، ظاهري معنی باطني معنی له ځان سره را کاري او باطني معنی په ظاهري معنی کې تجسم کوي، د مثال په توگه د کتاب په متن کې د "ښار" يا د "دشت او صحرا" مفاهيم راغلي دي او په بشپړه سمبولي معنی را اخيستل شوي دي، له "ښار" څخه مراد پخپله "ښار" يعني دخلکو متراکمه ټولنه ده او هم ټولنيز ژوند او اجتماعي روابط او هم د دې ژوند او روابطو تاثير او شورماشور د انسان په ذهن او نفس کې ترې مراد دی. همداشان "دشت او صحرا" پخپله دغه محسوس واقعيت دی او هم د يوه وچ بې حاصله فکر او ديو بې درده ذهن معنی ترې را ولاړېږي.

په دې مجموعه کې دا شان شعري کلام سمبولي کلام غوره شوی دی، نه کوم علمي تحليلي او تشریحي کلام (*) او د دې په ځای ، چې پر دې موضوع باندې درې ډوله جلا مفصلې رسالې وليکل شي، يواځې يوه شعري قطعه وويل شوه.

که وغواړو چې دا مجموعه له يو بل څه سرمقایسه کړو، نو وېه وايو، چې دا اثر د کومې علمي او تخنیکي آلې سره شباهت نه لري، بلکې د موسيقۍ آلاتو ته زيات ورته دی، ځکه دلته هڅه شوې ده چې هره پارچه او هره جمله د رباب يا ستار د پردو په شان وي، چې کله څلورمه پرده وښورول شي، نو اتمه او دوولسمه پرده هم ورسره ښوري. کله چې کوم نفسي واقعيت په شعري پيرايه کې بيان شي، دا مطلب فوري خپله اجتماعي او سياسي معنی راسپړي او دا دواړه بيا د انساني موجوديت فلسفي معنی ته گذر کوي. همدا شان هڅه شوې ده چې د داستان تسلسل هم سترتر پايه د رباب يا ستار د پردو په شان برابر شي. که لوستونکي د دې اثر په لومړي وار لوستو سترې نشي او دوهم او درېيم وار پرې نظر واچوي، نو ور معلومه به شي چې هر مطلب، چې په هر څرخ او پړاو

کې بيانېږي، دا مطلب په نورو څرخونو او پړاوونو کې څو څو وارې په نورو ښو او پيرايو کې انعکاس کوي، نو ځکه د دې مجموعې يو وار لوستل به لکه د رباب د آلي سره لومړۍ اشنايي وي، يواځې په دوهم او درېيم وار لوستو سره به په پردو باندې گوتې اېښودل ممکن شي او د ښامار سندره به معنی پيدا کړي شي.

د ښامار (پيغام):

د ښامار د سندري لنډ مطلب په دې شان دی:

د دې داستان قهرمان د "تیمو شپو لاروی" دی. دا ځکه چې په تورو تورو شپو کې مزلې کوي او غواړي، چې رڼا ته، یعنې دانساني ژوند رښتینې معنی ته ځان ورسوي. دا حقیقي معنی هغه دریاب دی چې غاړې یې له انسان څخه ورکې شوې دي او د معنی د دغه رڼا ساحل ته ور رسېدل، لکه د پریانو هېواد ته رسېدل دي. ډېر اوږده سخت مزلونه غواړي او له ډېرو پړاوونو او مرحلو څخه تېریدل په کار دي.

د دې معنی د پیدا کولو د پاره، د داستان "لاروی" په لومړي قدم کې ځان تجریدوي. د ښار یعنې د ټولنیز ژوند څخه وځي او په دې مقصد چې د ځان او جهان په معنی پوه شي، په ځان کې ننوځي او گوري چې په سپرو دښتو او وچو بیابانونو کې مزلې کوي. دا وچ او اغزن ډاگونه د ده ذهني او روحي جهان دی.

دلته "لاروي" ته دا پوښتنه پيدا کېږي چې د دې آفت علت به څه وي؟ بیا په هغه دښته کې زړې، خرابې او کنډوالې ویني او ددغه وران شوي ښار له داستانه خبرېږي، د آفت علت ورته معلومېږي او پوهېږي چې هم د انسان په فردي نفس کې او هم د ټولنې په نفس کې داسې یوه توره بلا راپورته کېږي او داسې

خانځاني ښامار

يو ښامار پرې مسلط کېږي چې د زړه او ذهن ابادۍ پنگوي، د ژوندون چينه وچوي، د ژوند معنی ورکوي او په ټولنه کې ترې داسې استبداد راولاړېږي چې انساني رښتيني ارزښتونه له منځه وړي، انسان خوري او ښار يعنې ټولنه وړانوي او کنډوالې ترې جوړوي. دا بلا او آفت د ځانځاني ښامار يعنې پخپل ځان مين، خود پرسته شعور دی. لاروی د دې بلا تماشه کوي او ويني چې ښار څرنگه ورو ورو پنگېږي او آخر د مرگ په خوب بيدېږي.

په دوهم څرخ کې "د نيمو شپو لاروي" ته دا پوښتنه پيدا کېږي چې دا بلا يعنې ځانځاني ښامار يا په ځان مين خود پرسته شعور څرنگه راولاړېږي او له کومه راځي؟ د دې علت د موندلو د پاره، لاروی يو بل گران سفر کوي او د لاشعور د سمخې تل ته کوزېږي او ورمعلومېږي، چې دا ځانځاني بلا د بل کوم ځايه نه راځي، بلکې د انسان د خپل ذهن او لاشعور له ژورو څخه را پورته کېږي او انسان يې پخپل لاس پر ځان مسلطوي. کوم وخت چې لاروی د ژوند له دې لوی رمز څخه پرده پورته کوي، نو په دې نيت چې د ښار خلکو ته حقيقت بيان کړي او د ښامار د بيا راتلو څخه يې خبر کړي، نو په بېرته بېرته ښار ته ستنېږي، کله چې هلته رسېږي، نو گوري چې ناوخته شوې ده او ښامار د يوه ظالم او مستبد فرماندار په بڼه په ښار حکم چلوي او له ښار څخه يې يوه بدبخته نا انسانه ټولنه جوړه کړې ده. لاروی په خبرو پيل کوي او خلکو ته حقايق بيانوي، خو خلک ور پورې خاندني او معجون او لهونې ورته وايي. لاروی په ښار کې گرځي او تماشه کوي چې څرنگه ښار ورو ورو پنگېږي، انسانان تباه کېږي او اخر هر څه يو ځل بيا دمرگ په خوب بيدېږي او بيا له دې نه وروسته لاروی څه کوي؟ د دې پوښتنې ځواب به لوستونکي د کتاب په متن کې پيدا کړي.

د حکيم سنایي غزنوي په درناوي

د دې کوچني اثر نیکمرغي په دې کې ده چې د حکيم سنایي د بين المللي محفل په مناسبت چاپېږي. غزنوي حکيم د تصوفي او عرفاني جهان هغه ستر شخصیت دی چې د نفس د ښامار په مقابل کې يې بغاوت وکړ، له دې بلا سره وجنگېد او د دې تورې بلا خطرونه يې په خپل بې ساري کلام کې بيان کړل. د ده په شعر کې داسې يو لوی پیغام پروت دی چې لا اوس هم هېڅ زوږشوی نه دی، بلکې برعکس د اوسنۍ فلسفې او علم النفس په رڼا کې يوه نوې او ژوره معنی پيدا کوي.

حکيم سنایي په خپل مشهور اثر "سیرالعباد" کې د انساني معنوي تکامل هغه سختې لارې او گران پړاوونه ښيي، چې زموږ د کوچني اثر لاروی پرې روانېږي. هلته هم د يوه لاشعوري او جامد پړاو څخه سفر شروع کېږي او په لار کې د نفس راز راز بدې تورې بلاگانې د مسافر مخه نیسي او د پرمختگ مانع کېږي مگر د عقل په زور او لارښوونه، مسافر ټولې سختۍ او زحمتونه گالي، گرانې مزلې کوي، د يوه نفسي پړاو څخه بل نفسي پړاو ته ور جگېږي، تر څو چې مسافر د شعور او ځان پېژندنې پراخ او روښانه ميدان او بې انتها افق ته رسېږي. "سیرالعباد" د انساني رښتیني معنوي تکامل او د انساني ژوند د حقيقي معنی او ارزښت پلټنه ده.

خانخاني بنامار

او دا خانخاني بنامار هم د حکيم سنایي د دغې عظيمې هڅې او بې سارې پلټنې يوه کوچنۍ ادامه ده او په يوه بله شعري او روحي بڼه کې او په نورو اجتماعي او فلسفي ابعادو کې. دلته هم د بنامار پر ضد دغه ستر ژور بغاوت را ولاړ شوی دی او دغه لويه سخته مبارزه روانه ده.

هيله ده چې پښتانه لوستونکي به د حکيم سنایي غزنوي د لوی انساني پيغام درناوی وکړي او د دې بنامار کوچنۍ سندره به د زړه په غوړونو واوري.

پل سوخته، سرطان ۲۲

کال ۱۳۵۶

(*) د داسې علمي تحليلي کلام مثال په پښتو ژبه کې د ليکونکي اثر د جبر او اختيار ديالکتیک دی چې د انساني واقعيت د نفسي، اجتماعي او فلسفي اړخونو باندې جلا جلا بحث کوي.

خانخاني بنامار

راشه وگوره نن دا طراز زما
حقيقت سره قرين مجاز زما
درست عالم مې په بازار په کوڅه وايي
لا وچاته بنسکاره نه دی راز زما
خوشحال خټک

چيرته پسې درومم په کوم لوري به يې مومم؟
ورکه موندی نه شي بې رهبره بې سراغه
خوشحال خټک

پرولوگ

د وړک سمندر غاړې

داسې وايي :
چيرته لرې يو لوی ښار و
اوازه يې د ښايست خپره هر لوري
په دې ښار کې اوسيده يو لوی سړی هم
د ولس په هوښيارانو کې هوښيار و
سوچ وهل فکر کول يې کسب او کار و
د جهان او ژوند رمزونو لټول ده
په دفتر، په اوراقو، کتابو کې
يوه ورځ د ورځ يې دا شانتې بيان کړو:
"تر کوم وخته چې دا زمکه دا اسمان وي
تل دهر انسان دوزخ به بل انسان وي"
گومان نه کړمه چې دا به حقيقت وي
ما ملکونه هېوادونه ډېر ليدلي

په صحرا کې ما اوږدې مزلې کړې
ځينې ځينې حقايق مې دي موندلي
څو رښتيا رښتيا خبرې مې راوړې
يوه دا چې:

دا ژوند څه دی؟

يو مرموزه سمندر دی
خو ددې سمندر غاړې پورې لار شته
او ددې لارې لومړی پړاو دوزخ دی
بله دا چې:

جهنم نه چيرته لرې دی نه پټ په بل جهان کې
جهنم د هر انسان دی هر انسان ته پخپل ځان کې
د دوزخ په لور سفر دی
خانخاني ته ستنېدل تل
راشه واوره اوس ددې سفر داستان ته

يوه ورځ د ورځ ماښام خړه تياره وه
زه راووتم دښار له شور ماشوره 2
دروازې د ښار شوې پورې
شوم روان د دښت په لوري
حال ويجاړې
لتپولې مې دورك سمندر غاړې

بيايان و، ترورمي وه، توره شپه وه
خو له ماسره دننه يوه ډيوه وه بليدله
دا ډيوه د تير وختونو خاطره وه
انسانان مې لا ليدل د خيال په سترگو
دغمجنو فريادونه، ډك له قهره اوازونه
غبر د مينې محبت مې لا ترغور و
ماشومان مې له نظره تېرېدل چې،
د كمر په سر روان وو
دسيند غاړې مندوگي ته كوزېدل ټول
غوندېول يې سيندني ځلانده كاني
لوړ برجونه يې د شكو جوړول بيا
هي ټوپونه لاندې كول وو
تېنېدل وو خغلېدل وو
شور او زور و
زيرى لمر د مازيگر مې تر نظر و
چې رمې به له دښتو راستنېدلې
شين غبار به يې تر شا پورته كېدلو
تنورونه به په هره خوا لمبه شول
تور لوگي به يې تر اسمانه تاوېدل
جنكى وې له گودره را روانې
شنېدلې، مستې مستې خرامانې

په دې شانې په هغې تورتم صحرا کې،
پټه پټه غلې غلې،
يوه رڼا شان دنيا گي مې وه ملگرې،
د خپل خيال په لومه گير وم.
په خپل ځان باندې کړې وړې چاپير وم.
هي مزلي مې کولي

چې شپه تيره شوه سهار شو،
نو د ښار له شور ما شوره،
ومه دورې دورې تللی
نه اواز نه انعکاس و.
ټپه ټپه چپيايي وه.
شپه که توره ترورمې وه،
خو منزل رڼا رڼا و.
سبا يې چې روښنايي شوه،
رسېدلی ومه زه بيا،
د يوې تورې نا اشنا مغارې خولې ته ۲

چې خپره شوه دسهار رڼا هر خوا ته،
گير چا پير دنيا بې شانه نا اشنا وه،
را معلومه شوه چې ډېر وم لرې تللی،
انسانانو له جهان چيرته دورې پرېوتلی،
يوه سوزانه د اغزو ډکه صحرا وه،

غوړيدلې د اسمان تر کنارو خپره لمنه.
له کوم وخته چې جهان را پيدا شوی،
په ډبرو کې وچ شوی،
د يو خوړ کور وور بسترو ۳
لوی لوی غرونه تور دیوان وو،
سah نیولي په خپل ځای باندې کلک شوي،
پټه خوله ساکت خاموشه،
يو د بل تر شا ولاړ وو منتظره
ښکارېدله، کومه لویه حادثه وه را روانه،
وحشتناکه، لړزوونکې، نا خبره، نابیره، نا انسانه ۴.
نږدې ما وته د سمخې توره خوله وه،
ننوتې چيرته لرې،
نا پایابه، ورکه ورکه په ناشنا ناشنا تورتم کې.

دا عجيبه تماشه وه،
نا خاپي مې شوه له سترگو پرده پورته،
د ښاريانو د ژوند رمز شو را برسېره،
انسانان ولې استوگنه په ښارو کړي؟
په برجونو، ماڼۍ گانو، پخو پلنو ديوالو کې؟
آدمزاتي جوړوي لوی لوی ښارونه،
له ښارو نه تاووي لوی ديوالونه
بيا دننه په کورو کې اقامت کړي،
بيا يو بل سره په شخړو په جنگونو،
په ښکمرغه ژوندون شپې سبا کوينه.

له دې ژوند څخه مراد د انسان څه دی؟

هغه دا دی:

له دې دښت څخه ډېر لرې اوسېدل دي،

له دې تورو غرونو سترگې پټول دي.

د تيارې تروبرمۍ سمڅې هيرول دي ۵

انسانان يوازې يو څه نه ډايريري:

چې کوم وخت چېرته بهر لار شي له ښاره،

بيا ناوخته شي ستا نه د ښار په لوري،

توره شپه وي، تروبرمۍ وي،

دروازې د ښار تړلې کلکې پورې ۶

د ښار هيڅ يو اوسيدونکی جرات نه کړي،

چې د ښار له دروازو نه دورې لار شي.

خو چې کله شي ستومانه له جنگو، له ستېزو نه،

نو د شپې سره راغونډ شي د کوچنۍ ډېوې رڼا ته.

بيا له دې ناشنا دښتونو نه کيسې کړي.

وايي وايي:

"يو لوی غار دی چېرته پټ پروت،

توره خوله يې هيبتاکه، ننوتې ځمکې تل ته،

رسېدلی د دوزخ ناشنا درشل ته.

نيمه شپه ترې ډاروونکې ارواگانې راوړي، ځي،

غرو غونډو کې ننوځي.

ژوندي کيږي لوی کنډونه گړنگونه،
تور دیوان ترې نه جوړیږي.
د وچ رود کور وور بستر هم،
را ژوندی شي اژدها شي؛
بیا روان د دښت په لور شي،
کله کله هم نږدې ځي، د ښار پورې دروازې ته ... ۷"
دا کیسې ټول ماشومان په دقت اوري.
ځکه ځکه په معنی یې ښه پوهیږي.
او لویان ورباندې خاندې مسخرې کړي.
خو په زړه کې ښه بېرېږي پټ لږزېږي.

مگر زه ومه له هغه بیابانه،
راتېر شوی بې خبره له خطر ه .
د سهار په پلوشو کې،
چې ښه ځیر شوم دې دنیا ته،
نویو بل راز حقیقت راته ښکاره شو:
د ښار خلک یو پر بل دومره اخته دي،
یو د بل په ښو او بدو دومره بوخت دي،
چې بهر له ځایه نه ځي،
هیڅ نظر په جهان نه کړي.
خبر نه دي:

چې د دوی ښایسته ښار خو، ۱
لوړ برجونو، دېوالو سره،
په دې دښت او بیابان کې ډېر کوچنی دی،

ډېر نا څيزه،

يوه واحه ده په صحرا کې نامحدوده،

جزيره ده په درياب کې ناپايابه ۹

خبر نه دي:

که توپان له ريگستانه را ولاړ شي،

که دا بحر نا ځايي متلاطم شي،

نو د سترگو په يورپ کې،

ښار حصار به پاتې نه وي،

هست او بود نيست او نابوده.

زما بېره وه له دې بې خبرۍ نه،

له دې هسې بې غمۍ نه.

ډارېدمه:

چې يوه شپه د شپو به مړه وي چراغونه،

انسانان به ډوب پراته په خوب بيده وي،

ددې غار له زور تل نه به راووخې.

د تور تموارواگانې، ۱۰

په دښتو باندې لښکري،

او ترڅو چې سبا کېږي،

ښار به نه وي،

ترې به پاتې کنډوالې وي، ويرانې وي.

سره له دې هم،

د صحرا له توپانو مې بېره نه وه،

نه تشويش د سمندر لويو څپو نه.

ډارېدم زه،
د خپل زړه په ژور تل کې:

له ښاماره . ۱۱

له هغه عظيم ښاماره،
چې له دې سمخې راووخې،
او بيا ځي د دښت په لوري،
بيا نږدې شي کلي ښار ته،
ښکار کوي د انسانانو.

زه حيران يم:
ښاريان ولې نه بوگنېږي، نه وينېږي؟
ولې نه اروي دوينې زړه په غوږونو
پيغامونه پټ پراته په افسانو کې؟
د دې سمخې ژور تل نه،
يو پيغام را پورته کېږي.
خو د دوی ورته غوږونه کاڼه ښکاري
ارويدلي به دوی نه وي؟
چې په تېرو زمانو کې يو لوی ښار و،
د ښاريانو له غفلته،
يو ښامار پرې مسلط شو،
چې خوراک يې انسانان وو.
د ښايسته ښار نه يې جوړه کنډواله کړه.
آدميان يې کړه دننه په خپل ځان کې.
ښار د مرگ په خوب بیده شو.

مگر زه اوس دورې پروت یم،
طولاني سفر مې کړی په چوپټیا کې.
انسانان دي لرې لرې.
له ښارو څخه یم دورې پریوتلی.
غږ مې چاته نه رسېږي له دې ځایه.
لاروی د نیمو شپو یم.
د غار تورې خولې ته ناست یم.
هک حیران یم چې به څه کړم؟
د ښار خلکو ته به څه شان رسومه،
خپل پیغام اوس؟

-
- ۱- جان پول سارتر د فرانسې وجودي معاصر فیلسوف.
 - ۱- ښار یعنې ګلاب اجتماعي ژوند.
 - ۲- یعنې لاشعور.
 - ۳- د شعوري ذهن ساحه چې ځانځاني شعور پرې فرمان چلولی دی.
 - ۴- راتلونکی ذهن او روحي انقلاب.
 - ۵- یعنې د حقیقت سره نه مخامخ کیدل، د لاشعور څخه ډار.
 - ۶- یعنې د تجرید او یوازې والی څخه
 - ۷- د لاشعور د محتویاتو انعکاس په قصو او فسانو کې.
 - ۸- اجتماعي ژوند، ټولنیز نظام او امنیت.
 - ۹- د ژوند او مستی پراخه ساحه.
 - ۱۰- اوهام او خرافات.
 - ۱۱- ځانځاني، په ځان مبین خود پرسته شعور.

په درون کې مې پراته دي ډير گنجونه
په معنی کې لکه کان د سيم او زر يم
که مې لاس لکه درياب خالي لیده شي
د تير دننه ډک په در گوهر يم
که مې خلق د تندې وچ شي په همت کې
پروادار کله په حوض د کوثر يم
لا يو شور راځي لار نه وي بل راشي
مگر زه پیدا په ورځ د شور و شر يم
خوشحال خان خټک

لومړی څرخ تور بنامار د مرگ په لور ځي

لومړی پړاو: هغه ښار چې ټول ښاريان يې
رنځوران وو
دوهم پړاو: د مه ځای چې پکې ځای
د دمې نه و
درېيم پړاو: د دوزخ له درشل دې خوا
څلورم پړاو: د دوزخ له درشل ها خوا

لومړی پړاو

هغه ښار چې ټول ښاريان يې رنځوران وو

لاروی د نیمو شپو وم،
هلته ناست د سمڅي خولې ته،
هک حیران وم.
نږدې هلته،
ښکارېده پنگ دیوالونه،
کنډوالې وې د کوم زور لرغوني ښار دا. ۱
رواقونه خوړند خوړند مرمرې ستنې ولاړې ځنې ملاستې
داسې فکر مې کولو:
آخر څوک به راپیدا شي.
زمانې به وریادېږي تېرې تېرې.
د دې ورکې ابادۍ
خبر به واخلي.
د دې ښار تېر شوی ژوند به رابیان کړي.
راته وبه کړي کیسې زړې زړې هم.

يو جنت خاورين خاورين
وايي: دلته پخوا ښکلي ښايسته ښار و، ۲،
اوازه يې د ښايست خپره هر لوري.
سياحان به له دې ځايه تېرېدل تل،
شپه او ورځ به يې مزل کړو،
په ځنگلو، په چمنو کې، د سيندونو رود خانو په غاړه غاړه،
څرېدل به گرځېدل به مست وحشي اسان هر خوا ته.
بې له ډاره، بې له قیده،
غرځنۍ به وې روانې، شنو دښتو کې،
بيا به تللې نږدې ښار ته،
ماشومانو سره يو ځای لوبېدلې.
له سهاره تر ماښامه،
د توتیانو، د بلبلو چغههار و په درو په سر درو سمسور باغو کې.
انسانانو لا زده نه و، د پنجره د جوړو چل.
ښار بې در بې دروازې و،
نه خندق، نه کوم دیوال ترې نه چاپیر و.
ښکلي ښکلي وو کورونه اباد شوي،
گن باغو شنو چمنو کې.
لوېې لارې هر خوا تللې،
سيند په غاړه شنو دښتو گورو ځنگلو کې.
ځوانو پیغلو به دا ښار سمبالولو،
يا به ناستې د زلمو سره غېږ په غېږ وې،
سيند په غاړه په بېشو کې.
راز و نیاز د محبت و،

ښکلول وو، ځغللول وو.

او سپين ږيري مشران به،

په ديرو کې، د چنار سيوري ته ناست وو

تدبيرونه، مرکې وې، مشورې وې.

ماشومانو به شور زور کړو،

خرپېدل به په اوبو کې،

لوبېدل به يا د دښت د غرخنو سره.

که به څوک اخته په قهر په غضب شو،

يا به زړه د چا غمجن شو،

په دې رنځ اخته رنځور و، هم به يې ځان رنځور گانه.

په دې ښار کې هم يو پوخ حاذق حکيم و،

ددې هسې رنځورانو يې علاج کړو.

انسانانو لاموندلی چيرې نه و،

غلامی د باداری چل.

په دې ښار کې، نه هيڅوک د چا مریي و نه بادار و.

وينځه نه وه، بي بي نه وه، فرماندار نه.

فرمانداره حقيقي په هغه ملک کې،

يك يواځې ماشومان وو.

ځکه ځکه خلکو دا شانې باور و،

چې کوچنيان له طبيعت سره نژدې دي،

د عالم پټ پټ رمزونو نه خبر دي.

رښتيا هم چې ماشومان به پوهېدل ښه،
په خبرو د مرغانو ځناورو،
د دښتو غرونو رغونو،
دريابونو، ځنگلونو،
ارواگانو سره اشنا وو،
دوی خبر وو چې پرته ده چېرته پټه،
توره سمڅه هيبتاکه، ناپايانه.
رمز اسرار دمغارې ورته معلوم وو.
نو دا ځکه په مهم مهم کارو کې،
د کوچنيانو نظر يې ته درناوی و.
د کوچنيانو په مسلات به،
غټ کارونو کې تکل شو.
نو دا ځکه کله کله،
مشران او ماشومان به غونډېدل ټول،
د چنار تر سيوري لاندې په دېره کې،
په خدا خدا په لوبو،
غټې غټې فيصلې به شوې روانې.

لوی فاتح د ټول جهان

يوه ورځ د ورځې کله،
چې گلونه د هميش په شان تازه وو،
ماشومان په شور او ځوړ د رود په غاړه،
ځوانان پيغلې ناست په رازو نیاز د عشق وو،

او مرغان بوخت په چيغار وو،
ناڅاپي را والوتله،
يوه ترخه سره سيلی.وه،
له دښتو له بيابانو را پاڅېدله،
د افق د کنارو نه،
تورې وريځې شوې راپورته.
څنگ چې لمر په پرېوتو شو،
نو له ورايه راښکاره شو،
يو ناشنا سړی په اس سپور.
اس يې تور، جامې يې تورې،
پولادي اوږده نېزه يې وه په لاس کې،
ډال تر شا توره يې تر ملا وه،
لينده غشي ورسره وو،
هم په سر يې يوه خوله پولادين،
پرې څېره د اژدها نقش.
را روان و، را روان و،
د ښار لويې دروازې ته رانژدې شو.
له نژدې څيره بل شان وه:
دواړه سترگې يې د وينوکتوري وو،
مخ بشري نه يې غضب لمبې لمبې خوت،
دېو مزاجی، دېو پيکری، دېو انسان و،
را روان و، راروان و.
ښځې، نر، زاړه، ځوانان هم،
ماشومان ټول،

رابهر شولو له ښاره،
د ناشنا سپور تماشي ته.
تور لباسي سپور نېزه کړه خپله پورته.
جگ اواز يې هيبتناک و،
ډک له قهره له غضبه،
دا وينا يې ښار ته وکړه:
تاسو وياست زه به څوک يم؟
زه خو "زه" يم، زه "ايگو" يم.
درست نړۍ کې پهلوان يم،
لوی فاتح د ټول جنگونو د جهان يم.
له دې وروسته ستاسو ښار زما تابع دی،
تاسې ټول د قهرمان تر فرمان لاندې.
که هر څوک زما فرمان ته غاړه نه ږدي،
نو سزا به يې په دې دم او په هر دم،
هم په دې نېزه وژل وي، خيول وي.
سم له دې وينا سره يو ځای،
پهلوان په لور د خلکو،
اشاره دنيزې وکړه په درې وارې.
بيا يې ووي:
"هغه څوک چې مې فرمان وږي په سر سترگو.
هغه ټول به په امان وي،
زه د دوی د سرو سيوري،
زه د دوی د ژوند ساتونکی."
په دې وخت کې نژدې هلته،

غرځنۍ وه گرځېدله مسته ۵ مسته،
ساده زړې، بې خبره، وه معصومه پاڪه پاڪه.
قهرمان ژر په لينده كې غشي كېښود.
په يو كښ غشي روان شو.
غرځنۍ زړگي شو څيرې.
شوه خپره وره په خاورو.
نويې مخ كړلو د ښځو په طرف بيا،
داسې ووې:
"تن مې اوږد مزل كړې په دښتو كې.
لږ ستومانه شانتې ښكارم.
هم مې زړه كېږي خوراك ته،
ورځنۍ لاړې شئ پالنگ راته تيار كړئ!
او هم دغه غرځنۍ راته وريته كړئ!"
يو ځل لوى عظيم سكوت په هر خوا پلن شو.
غرځنۍ لاړې په تېښته،
لويو غرو ليرې دښتو ته.
هم له دغه زمانې نه را په دېخوا،
لا تراوسه،
غرځنۍ بېرته ستنې نه شوې ښارو ته،
تړېدلې رېښې له انسانه.
مرغۍ هم په هغه سات شولې خاموشه.
ځنې لاړې شوې کوچۍ نورو ملكو كې مهاجرې
نورو سوږې لټولې، پټېدلې، تړېدلې.
نارينه د قهرمان تر فرمان لاندې،

په کار بوخت شول.
جوړوه يې د ښار گرد چاپېر دېوال لوړ،
هم برجونه مستحکمه حصارونه،
هم يو لوی ژور خندق کيندل کېدلو.
بيا چا نه اورېد شور خور د ماشومانو،
ځکه دوی له خپل کورونه،
بهر نشو نور وتلای.
زلمو پېغلو ته و امر،
چې بيا هيڅ په ښکلولو راز د مينې،
خپل وخت نه کانديې تلف نور.
او دا ځکه،
فرماندار بې شان له دوه څيزه بېزار و:
عشق بازي يوه د ځوانانو، بل خندا د ماشومانو.
ښځې بوختې په پخلي شوې،
په خدمت شوې، په هغې ښکلې مانۍ کې،
چې اباد وه د ځوانانو د لاسونو په تټاکو،
په خولو د مړوندونو.

اژدها ته ستاينځای،
ستر ټولواکه پهلوان بيا،
خپلې هسکې مانۍ خوا ته،
ابادي يې بله وکړه باشکوه.
نوم يې شو د عبادت ځای.

دا معبد و، ستاینځای و، د بنامار مار.
د ټولواک مجسمه وه،
له ډبرې جوړه شوې،
نیم وجود یې د انسان نیم اژدها و،
ډېره لویه با عظمته وه ولاړه،
د معبد د گنبد لاندې.
یو بوډا به ستر راهب و،
جامې ژیرې، کمیس اوږد،
سر سرتور هم،
د بت پښو ته به تل ناست و،
بیا به ده د بت له خولې کره بیانونه،
امر او نهې، تهدیدونه، اخطارونه.
زور، زلمي، نارینه، ښځې به ورتلل ټول،
هره ورځې، لمر خاته لمر پرېواته هم،
دعاگانې، عبادت و، پرستش د اژدها و،
قربانۍ به یې کولې، شکرانې به یې راوړلې.
ټول ښایسته ښکلي شیان چې،
د هرچا وو په کورو کې،
ټول راتوی خرې خرې شول،
د بت پښو ته،
زیبایي له ښاره ولاړه،
په معبد کې زنداني شوه.

له ښاريانو نه يوازې،
يو دا زوړ راهب خبر و،
چې دا لوی قهرمان څوک دی.
دی به کله، د معبد نیمه تور تم کې،
د خپل خاصو شاگردانو سره ناست و.
پوهول به یې په اسرارو په رموزو.
ده به دا شانتې بیان کړو:

سراعظم

رهبانانو! راشئ واورئ دا بیان:
له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان
زمامدار زموږ لپوه دی،
لکه وینو ته چې تېري وي دغرو رغو لېوان.
زړه یې کلک لکه تور کانی د بیابان لکه سندان.
خو کانه دي آدمیان،
خو پانده دي عالمیان، عبرت نه اخلي په یو آن:
"رهبانانو! له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان!
واياست ما سره په دعا:
اې څښتنه ته باچا یې د جهان!
که هم وڅښې سمندر سمندر وینې، تنده ستا پسې لمبه شي صد چندان.
که هم وخورې غرونه غرونه زنده جان،
ولړه ستا پسې زیادت کا لا شدت کا.
په لېوانو کې لپوه له وړو وړی،
په دریاب کې پروت نهنګ له تېرو تېری.

خو کانه دي ادميان،
خو ږانده دي عالميان،
عبرت نه اخلي په يو آن.
رهبانانو راشئ واورئ دا بيان:
بني ادم ته وياست وياست: خولې توی کړئ په دې اور د خپل جبین، د متیو،
لاسو

خو دتندې لمبه پورته تر اسمان شي!
خو نړۍ قرباني وکړئ دې لېوه ته،
خو چې لوړه لا خپره شي په جهان!
نه پوهېږي د ښار خلک چې خښتن زموږ لېوه دی،
په لېوانو کې لېوه په وږو کې وږی،
په درياب کې پروت نهنګ له تېرو تری.

اوس بې "اسم محضه" په خوله راوړمه،
هغه رمز د ټولو رمزو "سراعظم" بيانومه.
دغه سر باندې خبر شئ، خو له ځانه بې پټ ساتئ
په خپل زړونو کې پنهان.
هم له خلکو بې پټ ساتئ د اعمالو په جامو کې.
نو به خلاص ياست، له گزنده له غضبه په امان.
"رهبانانو، ښه خبر شئ خو هيڅ وخت په خوله وانخلي دغه نوم هيڅ!
لوی بادار زموږ ښامار دی، د ښامار موږ بنده گان.
په چابکو کې چابکو نه چابکه،
د هر زور د زور د پاسه پهلوان.

خو ړانده دي عالميان.

خو کانه دي آدميان.

عبرت نه اخلي په يو آن.

"رهبانانو راشئ واورئ دايان:

له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان!

يو کوچنی چينجی پيدا شو له هگی نه،

د دې سيمې د پستو نمناکو خاورو په زانگو کې زنگېده.

دا چينجی هسې چينجی و لکه نور هسې چينجيان:

هم بې لاسه، بې پښو، په سترگو ږوند و، بې قدرته بې توان.

ويل به خلکو دا چينجی دی.

خبر نه وو، دا چينجی نه و بلا وه، اژدها توره بلا وه.

چې رالوی شو، نو هېچا ته ورته نه و.

شبا هت يې و يوازې د خپل ځان.

دی مار نه و، ځکه ده لرل ځانگونه.

مرغه نه و، ځکه ده لرله خوله، اوږده غاښونه.

ابوالهول ته ورته نه و،

ابوالهول خو کړې پوښتنې له انسانه،

چې هر څوک به لا جواب شو، نو خوراک به د بلا شو.

ده پوښتنې نه کولې،

سوال ځواب يې عادت نه و،

بس فرمان به يې صادر کړو،

هی امرونه به يې کول.

چا چې غاړه له فرمانه غږوله، هغه غاړه غوڅېدله، هغه سر خوړل کېدلو.

دی یو داسې ځناور و، چې چیچله به یې هر حیوان،
 خو دی چا چیچلی نه شو.
 ژوندي سري به یې خوړل، خو دی چا خوړلی نه شو.
 دی یو داسې سور انگار و، چې هیڅ نس سره نه طاقت د هضمولو،
 نه تالو سره کوم قدرت د تېرولو .
 که یو سر به ترې جدا شو،
 نو لس، لس سرونه نور راشنه کېدل تل.
 د دې سیمې زمامداره، ټولواکمنه، آلهه د محبت وه.
 شوه خبره له احواله، چې یوه بده بلا توره، ددې سیمه وړانوي اوس
 نو راغونډ یې له هېواده هره خوا کړل، زور ور پهلوانان قهرمانان ټول
 ورته یې ووي: که څوک مې دغه ښامار کړي، یا یې وشړي له ملکه،
 نو یو لوی عظیم انعام به یې نصیب شي:
 د ژوندون چینه به یې هیڅ وخت وچه نه شي،
 هم پیدا به کړي د وړک سمندر غاړې،
 هم د ماتې ناکامۍ بې ځایه درده، یا د فتحې کامیابی کاذبه خونده به ازاد شي.
 نه پوهېږم، دا انعام قهرمانانو ته ښکاره شو بې ارزښته،
 یا په ځان کې یې زور نه لید د ښامار قدرت بې شانه ورمعلوم
 نه ښامار کړلو چا مې نه هېچا وشاره له ملکه

زموږ لوی څښتن ښامارچې لویېده نور تنده یې نوره زیاتېده،
 ولېره یې نوره ډېرېده.
 د ده تنده د انسان وه.
 د ده ولېره د جهان وه.
 نور ووت له هېواده، د دښتو په لور روان شو.

ډېر لېوان يې تور تور مات کړل.

ډېرې وينې يې وزېښلې.

خو قوي شو.

کاروانونه يې بې شماره لوټ تاراج کړل.

زورور شو.

دورې دورې هېوادونه يې نيول، لوی ښارونه، بې حساب

انسانان يې کړل دننه په خپل نس کې.

ټول جهان ورته تسليم شو.

خونړۍ قربانيگانې شپه او ورځ د ده په مخکې،

ټول مخلوق يې بنده کړه، پرستش کړ، غلامي کړه.

بس يوازې، ددې سيمې خلک جهل کې گمراه و.

آلهه د عشق او مينې بې ستايله،

او زموږ د لوی څښتن جلال عظمت نه يې سرپېچي کړه.

"رهبانانو؛ له رمزونو نه خبر شئ پټ پنهان.

زموږ لوی څښتن ښامار خو په دور دسته هېوادو کې، وينې وڅښې دريابونه،

لوی ښارونه بې حساب، انسانان يې کړه دننه په خپل نس کې

تنده يې بيا هم ماته نه وه.

ولږه يې لا هم زياتېدله.

ورپه ياد شوه ورته خپله زړه سيمه، خپل وطن د چينجي توب خپل.

له هغه ځايه چې تللی و بهر، هم هغه ځای ته را ستون شو،

نور هم وږی، نور هم تېری.

رهبانانو! راشي واورئ دا بيان!
له رمزونو نه خبر شي پټ پنهان!
لوی څښتن زموږ ښامار دی، د ښامار موږ بنده گان!
په لېوانو کې لېوه په وړو کې وری،
په دریاب کې پروت نهنګ له تېرو تېری.
خو پانده دي عالمیان!
خو کانه دي آدمیان!
عبرت نه اخلي په یو آن!

بد رنځونه بې درمانه
له یو څه مودې نه وروسته،
په ورو ورو شوله روښانه دا خبره،
چې دی ستر لوی فرمانداره، قهرمان لوی.
ستر فاتح د ټول عالم خو.
ډېر راوړي و له ځان سره میکروبونه د ساري ساري امراضو
یو مهلک زهر قاتل یې.
له وجوده خپرېدو هم.
ده راوړي و دې ښار ته،
درې مرضه:
یو مرض غم او خپګان و.
بل مرض قهر او غضب و.
درېیم ډار او واهمه وه.

لومړی شخص چې مبتلا شو،
په مرض دغم خپگان زر.
دا هغه حاذق حکيم د بنار طيب و
مرض دومره سخت کاري و نابيره،
چې فرصت نه د دارو نه د درمان و.
خو چې خلک خبرېدل بيا،
زور حکيم و سفر کړی بل جهان ته

دا امراض په هر چا باندې په يو شان پورې کيدل نه.
تل خوانان به پرېوتل زيات،
دغوسې، قهر او غضب په سخته تبه.
زيات شمېر ښځې، ماشومان او بوډايان به،
په مرض دغم خپگان اخته کېدل.
فقط ډار او واهمه داسې مرض و،
چې توپير يې نه د وور کړو، نه د زور کړو،
نه د ښځې، نه د نر کړو.
په هر چا باندې يو شان پورې کېدلو.
نو دا ځکه بوډاگانو به ډېر عمر نه کولو
زلمو تل شخړې جگړې کړې، دښمنۍ کړې،
مرگ قتلونه به يې کول،
تويولې به يې وينې يو د بل تل.
ډېر کوچنيان به د خوانۍ له عمره مخکې،
د خپگان په نړۍ تبه، رنځېدل او مړه کېدل.

که مرض دغم خپگان به لږ قلاړ شو،
که د قهر او د غضب تبه به لاړه،
واهمه او ډار هېڅ وخت نه ورکېدلو.
ساري بد مرض خو دا و،
چې جاري تل شامدام و.
نور به خلکو یو پر بل اعتماد نه کړو،
نه باور د چا په مینه محبت و .
نه دوستي وه، نه اخلاص و، نه رښتیا رښتیا خبرې.
ډارېدل خلک یو بل نه،
له خپل ځان، له خپلې ژبې، له خپل سیوري،
د خپل کور له دېوالو نه.
له دې ډاره، چې خبرې څوک وانه وري،
په تورتم توره تیاره کې گونگوسی و،
یو له بل سره په غوږو کې پوسېدل وو.
نه له چا سره جرات د گرځېدو و،
چې بهر له ښاره لاړ شي،
له دښتو له بیابانو نه.
له هغې خوا، چې راغلی قهرمان د ښار په لور و.
واهمه وه له هر چا سره.
په درو په تورو غرو کې.
پټو پټو مغارو نه ډارېدل دوی.
ټوله شپه به دوی لیدل ډېر،
ډېر خوبونه پرېشانه.
وحشتناکې هیولا خوب ته ورتللې

نیمه شپه به بوگنېدل دوی،

پاخېدل دوی، لړزېدل دوی.

ارمان ارمان! افسوس افسوس!

خلک نه کړه چا خبر له اصلي رازه،

چې دا څه رنگه آفت په دوی نازل و؟

دا څه شان توره بلا وه،

چې منگولې یې د دوی په زړونو ښخې؟

خلک نه کړه چا خبر هېڅ:

دا خو هغه اژدها افسانوي و،

چې د خلکو له غفلته،

و راغلی له دښتو نه،

په دې ښار و کښېناستلی.

۱- د ذهن او روح پخوانۍ اباد حالت.

۲- د خود پرسته شعور د تشکیل څخه تر مخه.

۳- تور رنگ: د ناپوهۍ او نابینا زور او قدرت سمبول.

۴- Ego مراد په خپل ځان متمرکز او په ځان مین شعور.

۵- غرخۍ: ازاده او بې گناه مینه او محبت، د استبداد لوی دشمن، ازادي، بې گناهي او مینه ده.

۶- خود پرست شعور یو بت پرست شعور دی چې نور د خپل ځان ستاینې او نمانځنې ته اړوي.

دعالم په درياب ډوبه د پاياب طمع ومکړه
دا پاياب دی ډېرو غوښتی خبر نه شول له ساحله
خوشحال خټک

دويم پړاو

د مه ځای، چې پکې ځای د دمې نه و

د زړه په کنډوالو کې تور بنامار پروت
ډېرې ډېرې مودې تیرې په دې شان شوې
خو ناڅاپه شولو پام د قهرمان ستر،
چې هېڅوک شاوخوا نشته،
دی بادار و، ستر بادار د ټولو خلکو،
خو هېڅوک د غلامۍ دپاره نه وو.
دی واکمن و او ټول واک د ده په لاس کې،
خو نه مینځه، نه نوکر و، چې پرې واک وچلوي څوک.
فرماندار فرمانروا و،
خو خادم نه و فرمان د وړو د پاره.
په هغې هسکه ماڼۍ کې،
دی یوازې ژوندی سری، یکه تنها و.
ټول مې ښار و، چوپیايي وه، هدیره وه. ۱
ښار د اوسپنې کلا وه،

دروازې يې تل تړلې.
ځکه هېچا نور په ها خوا گذر نه کړو.
چمنونه شنه باغونه پاتې نه وو.
هره خوا شپې ميرې وې.
هره ورځ به پکې لمر بيا،
سور تنور لمبه کولو.
هره شپه سره سيلۍ وه،
خاورې دوړې بادېدلې،
سيونگېدل به اغزي غنې.
ځنگلونه جل وهلي، ونې سوې.
غرو څېره وه بدله کړې،
ټول څر پر په ابرو رنگ وو.
هم سيندونه، هم خوړونه، وچ پراته وو.
اوبه ليرې په کوم بل ځای بهېدلې
کومې لارې لويې لويې، چې ورتلې د ښار په لوري،
هغه ټولې ورکې شوې، په ځوزانو، په اغزو کې
کاروانونو نور گوزر په دې خوانه کړو،
چيرته لرې تېرېدل په نورو سيمو.

د چوپټيا په ترورمو کې شور ماشور:
دا زموږ ستر قهرمان لوی پهلوان بيا،
د خپل ځان صحرا په کونج کې،
لاشعور مغارې خولې ته، په مودو منتظر کښېناست

تررمو دمغارې ته به يې کتل،
دهغې تورتم سکوت ته غوږ نيولی.
ده گومان کړو:
چې ژوندون له دښت صحرا نه کوچېدلی،
تللی تللی سمخې تل کې ځاېدلی.
زړه به داسې ورته وې چې:
پټ په دغه نا کلاره کلاري کې،
د دغه ناشنا سکوت په ژور تل کې،
لوی درياب ۲ پروت دی خاموشه.
مخ يې روڼ دائينې په شان ځلېږي.
هم نرۍ وېر مه چې چې ځلېږي.
د درياب لونیو اواز خوږ،
راوړي ځان سره له دورې.
بيا به کله غره هار دده تر غوږ شو
نو گومان به يې کولو:
چې خالق دسمندر ۳ په غضب شوی، هی غږېږي،
بريښنا گانې هم شقېږي، هم کړسېږي.
بارانونه تر بهار کړي.
لوی موجونه، غرونه غرونه د ساحل په لور روان دي،
ورځي جنگ ته د لوی هسکو گړنگونو،
ډزوي د درياب غاړې، لږزوي پرېښې پاڼونه.
❀❀❀
بيا به زمکه درېده دده په غوږ کې.
نو گومان به يې کولو:

چې رمې رمې وحشي اسان خغلېږي،
په کوم لوري تاخت وټاز کاندې شېږي. ۴

يا به يې کله اړوېدلو هيټناکه غږمېهار هم،
چې راته له ليرې ځايه.
هم ملگرۍ دې غږمبا سره بل اواز و:
شرنگېدل و جريېدل د زنځيرونو
ده به وي، چې تور ديوان زنځير تړلي، ۵
زنځيرونه ماتوي ځان خلاصوي اوس.
نژدې هلته دغار خولې ته،
غوږېدلي تور جالونه تنابونه.
پکې ناستې تورې غنې ۶ غټې غټې،
غلې غلې، چې خوله وي منتظرې،
چې راگېر کړي، په خپل دام کې،
له کوم ځايه، نامعلوم ښکار.

دماښام ښاپېر کي وو ۷ په زرگونو
پېرول يې په يو شان وزر خانگونه،
په تور تم کې.
پوهېده چې هلته سترگې دي څليري لکه ستوري،
ده ته گوري په ځير ځير له هرې خوانه
دغه ټول پېره داران د تروړمۍ وو،
د ماښام خړې ته غلي ناست په تمه،

چې بيا وکاندي لښکري، چې بيا ونيسي دښتونه.

هلته لري پاس په وچه ونه باندي،

يو کونگي په يو ښاخ ناست و،

دواړه سترگي گردې گردې،

په بې شانه تعجب کې،

قهرمان ته يې حيران حيران کتلي.

قهرمان به په خپل ځان کې،

بيا ليدل چې،

د هستۍ په ژور تل کې نابره به راوينښ شو،

هغه تېرى د سيندونو، دريابونو،

هغه وېرى، د جهان او د ژوندون هم.

نو به ده له ځانه دا شانتې تپوس کړو:

"- دا اوږدې اوږدې مزلي،

په ځوزانو، په اغزو کې،

د وچ خوږ په غاړه ناست انتظارونه،

سرگردانه گرځېدل شاپو مېرو کې،

څه د پاره؟ چا د پاره؟

گوندي نه چې هغه ورکه نا معلومه لټومه،

هغه ورکه نامعلومه، چې هر آن رانه ورکېږي،

زما خپله بې دردی کې،

د دې دښت دکلکو کانو، وچ اغزو په بې مهرۍ کې،

د دې غرو بې پروا پرنښو په سختۍ کې،
"څه شوه څه شوه، د ژوندون چینه مې څه شوه؟
چې هر کال به پرې اختر د پسرلي و.
طبیعت به ځان سینگار کړو.
تور تور غرونه، تور دېوان دا هسې نه وو.
شنې جامې د ښاپیرو یې وې په ځان کې،
شنه لمن د زمردو.
سرو گلونو رنګارنګ به،
سر راپورته کړو له خاورو.
بیا روانې به هر خوا شوې،
قافلې د رنګ او بوی هم.
درمندونه به د مشکو د لونګو
په دښتو وچو میرو وو."
"څه شوه څه شوه، د ژوندون هغه چینه اوس؟
چې دخوږ په وچ بستر کې به یې روان کړل،
مست رودونه.
د سیند غاړې وې ابادې،
د ستومانو دمه ځای و.
دورې دورې هېوادونه،
تېري سترې مسافر په دوږو پټ دلته راتلل، دمه کېدل."
"راټه ښکاري، چې مودې مودې به کېږي،
لاروی له هېڅ پلوه، په دې خوا نه دی تېر شوی.
نه کوم پل د قدمونو، نه کوم لاره نری ښکاري.
او که وو اوس ټول پټ شوي په څوزانو په اغزو کې،

بيا به داسې سوچ ورتللو:
"- گوندي نه چې د ژوندون ورکه چينه مې،
ننوتې ده دې غار ته،
پريوتلې ژور تل ته،
نوره نه راپورته کېږي، دارې نه کاندې بهر ته."
"ما خو تل ويلي ځانته:
دا اوږدې اوږدې استوگنې په ښارو کې،
ښه کار نه دی.
کوم خطر به پکې پروت وي، ناڅاپي به راولاړ شي."
"ما خو تل ويلي ځانته:
دا هر کله غونډېدل د ډېوې خواته،
دا د نورو نږدې والي څخه ډاډ هم،
پېښوي يو لوی ضرر لوی:
لرې باسي انسانان ټول د ژوندون له پټه رمزه.
هېروي په انسانانو.
خاطري د دې دښتونو گړنگونو.
خاطري د درندو سيورو په درو کې،
خاطره هم د دې سمخې
هم د ژوند هغه چينه شي ترينه هېره،
چې پرته ده د دې غار په تروږمو کې.
په دې هېره هېره باندې،
دا چينه د ژوندانه ورو ورو وچيږي."

بناپیری د عشق او مینې: ۱
بیا ور یاد به شولو تېر هغه وختونه،
چې به پروت و د ژوندون د سیند په غاړه،
اوسېده به د وجود د چینې خواته.
زمانې وې تیرې شوې ډېرې ډېرې،
نه نارنج و، نه یې گل، نه یې بویونه.
نه مرغۍ وې ډلې ډلې،
چې ما بنام به زورېدلې په باغو کې،
لتولو به یې ځای د بیدېدلو.
هر سهار به په چغار راوینښدلې.
ډېرکلونه وو تیر شوي،
چې یې هیڅ نه اوریدلو،
د هغه ژور ډک سیند دايم غرار چې
تل رغښتلو د درې په زوړ بستر کې.
حتی هغه شرشره وه چوپه شوې،
چې همیش به بهېدله،
د دایې په شان به ناسته هره شپه وه د ده سرت،
ورته کړې به یې تر نیمو نیمو شپو هم،
د دېوانو، د پېریانو افسانې تل.
په لومړو لومړو مودو کې،
دې چوپتیا ته قهرمان دومره پام نه کړو.
حتې دایې په یاد نه و:
چې هر ورځ به مازیگر شو، زېږی لمر شو،
کوز دغرونو په لمنو به شینکی غبار را خپور شو،

پاس د سپينو غرو په څوکو،
زېري لمر هر خوا شيندلې، د سرو زرو پلوشې بيا
چې به اوړی شو گرمي شوه،
وينې به پروت تر نيمو شپو و،
په هغې چوپه دنيا کې شور ماشور و،
د درياب دايم غره‌ار ته به يې غور و،
تماشا به يې د ستورو د اسمان کړه.
کهکشان لمن ځلانده،
دی ترې خوړند زنگېدلو، لوبېدلو.

تر څه وخته، کله کله به يې ستورو ته نظر شو.
خو ورپاتې نوره نه وه، صفايي د تير وختونو.
ټول پټ کړی، محوه کړی، رڼاگانو ماشيني وو،
رڼاگانې زنداني په فانوسو کې،
مشعلونه په زنځير تړلي خوړند.

نور يې هيڅ نه يادېدلې،
تودې شپې د پشکال بيا،
چې ناڅاپه به غرار شو،
تور سېلاب به را روان شو له ځنگلو نه،
لويې گرگې به روانې، غټې تيرې رغړېدلې،
د سيلاب په هسې شپو به سيند بې شانه په غضب و،
داوبو، رنگ به تګ تور شو،

لکه زړه د توپاني شپې.
د درياب څپو به ځگ کړو، شور او ځوړ کړو.
د سيند غاړې ښورېدلې، هم پانو نه، پرېښې تيرې گزېدلې.
حيرانتياوه،
چې ده څرنگ هېره کړې، خاطره د هغې شپې وه،
چې توپان عظيم راکو ز له لويو غرو شو،
سيند په قارو، ناکلارو، غرېدلو.
په دې وخت کې، را پيدا شو له ورايه،
د څپو منځ کې روانه، يوه گوردمه لويه لويه.
نا ځاپي د خلکو پام شو،
چې دپاسه په گوردمه،
يوه مرموزه سره رڼا وه ځلېدله.
که انگار وو سور سوزانه، په اوبو کې؟
مخلوقات و تماشې ته راوتلي،
ډارېدلي هک حيران وو.
دې رڼا ته يې کتل په ترورمۍ کې
په دې وخت کې برېښنا پړق کړو.
په دې لنډه روښنايي کې،
خلکو وليدو چې يوه گرگه وه روانه په اوبو کې،
يو شين مار کړۍ وړۍ ورباندې پروت و،
رنگارنگه، ټکي ټکي سر تر پايه،
غاړه هسکه هره خوا يې تماشه کړه.
پاس په سر يې يو سور ستوری ځلېدلو.

گونگوسې د خلکو منځ کې شوې روانې دوی ویلې:

"ټولواکمنه د مارانو، ښاپیری د سرسبزی وه،

پاس په سړيې د سرو تاج و،

پکې لال د بدخشان و، څلېدلو.

لاړه لاړه، موږ نه لاړه،

زموږ سیمې نه بهر شوه.

دهغه دریاب په غاړه میشته خلک،

د مارانو ستر واکمني په هجرت ټول ډیر خپه وو.

او دملک په ابادۍ په نیکمرغۍ کې،

دا هجرت ورته ښکاره شو بد شگومه.

دا هجرت و په رښتیا یوه لویه پېښه.

بیا وروستي نسلو ترې جوړه د تاریخ لویه مبدا کړه.

ځکه ځکه په دې پېښې، ختمېدلو،

د انسان طلايي عصر.

او یوه نوې تاریخي دوره شروع شوه.

د مارانو ستر واکمنه ښاپیری چې څنگه لاړه،

په هغې توپاني شپه کې،

نو زموږه قهرمان هم،

د ژوندون د سیند له غاړې نه جدا شو.

لکه هغه سیند چې نه راگرځېدای شي، نه په شا

دوباره تلای شي،

قهرمان هم بیاونه کړای شو چې ستون شي،

د ژوندون د چینې لور ته.

قهرمان به بیا له ځان څخه تپوس کړو:

"- هغه ورکه نامعلومه هستي څه ده،

چې دا هسې سرگردان ورپسې گرځم،

په دښتو په بيابانونو؟"

"يوه رڼا وه،

د چشمانو په افق کې د يو چا وه،

ښکاريدل به په هغه ناشنا افق کې،

آبي رنگه دريابونه ناپايابه.

هغه څه شوه؟"

"يوه لمن وه،

شين بخونه، چې هر څرخ به يې څرخولو،

د اسمان ځلانده ستوری.

چېرته لاره؟"

"يوه خندا وه،

چې د سرو شونډو شفق يې، د ژوندون صبح صادق و.

ولې چوپ شوه؟

سر به يې کېښود په زنگون.

په خپل سوچ کې به ډوب ناست و.

خپل گرهوان ته به يې لاس کړو.

بيا به يې ووي:

- زه شپږلی، فراري يمه له عشقه!

دا غاييه هستي څه ده؟

هغه عشق دی.

نامعلومه ورکه څه ده؟

هغه مينه."

ورپه ياد بيا هغه وخت شو،
چې څه شانتې فراري شو.
الهي د محبت په هغې ورځې اغوستلی شين کميس و.
دی يې ونيوه له لاسه.
بيا يې وښوده له ورايه، هلته دورې يو افق و نا معلوم.
نويې ووي:
- څه چې ځو اوس!
قهرمان زموږه ډار شو،
له دې هسې ناشنا مسافرت نه 9
نو يې دا شانتې ځواب کړو:
- زه خو دلته ميشته خوښ يم،
ددې ښار په دېوالو کې،
د ښاريانو د خراغ په پلو شو کې 10
نو يې پام شو،
چې د هغو شهلا سترگو، آبي رنگه سمندر افق.
تور تم شو.
په خدا کې سپين سبا صبح کاذب شو،
را خپره پرې توره شپه شوه،
بيا په هغې ښکلې ژبې دا ناشنا بيان جاري شو:
"- په سور اور لمبه د ښتونو نه به تېر شي."
د تور تم مغارو تل ته به ورپرېوزي.
خو بيا مانه شی موندلای.
هغه لاره چې بيا ما ته رارسېږي،

ډېره سخته ده بې شانه.
نه بې سرشته نه بې پای شته،
بې منزل، بې دمه ځايه.
کوم ساحل دسمندر چې زما ځای دی،
دا ساحل به ستا د ژوند مدام سراب وي،
پسې ځغلي به بې ځايه.
هر قدم چې ورنژدې شي،
زر قدمه به ترې وروسته پاتې کېږي.
د سپرلي آلهې دا خبرې کېلې.
او اواز يې په تدريج لري وتلو:
"بې له مابه، ستا باغونه، چمنو نه ټول خزان شي.
بې له مابه،
ستا سيندونه، رودخاني هم،
ورو وچيري څاڅکي څاڅکي.
چې زه نه يم،
يوه ترخه سره سيلی به راپيداشي.
د مرغانو شور ماشور به کړي خاموشه.
او يوه ورځ به ناڅاپه ستا پام شي،
چې سرسبز شنه دښتو نه،
دغرو شنې ښايسته لمنې،
واړه وچ اغزن ډاگونه دي، ميرې دي.
او په دې وچه صحرا کې،
يک يوازي ژوندی سړی فقط ته يې،
خزنده يې، سمسره يې، په خاپوړو..."

ور په ياد شو چې د عشق الهې دا بيان کولو،
او اواز يې په ورو ورو محوه کېدلو.
نو دی پوه شو چې دا ځل يو دوهم وار و اخري نه
چې ترې لاره تل د پاره،
ستر واکمنه د مارانو، شين کميسي بناپيري د نوبهار بيا.
دا زمور ستر قهرمان بيا،
په هغې هسکه مانۍ کې،
د اوږدو فکرونو ټال کې زنگېدلو.
او يوازې يک تنه يې ژوند کولو.
ځکه ځکه، گير چاپيره د مرو ښار و.
فقط دی پکې يوازې ژوندي سړی.
ډېر کلونه تېرېدل اوږدې مودې هم،
دروازې د ښار تړلې کلکې پورې.
هيچا نه کاوه گوزر په دغه لوري.
هېڅوک نه نږدې کېدل د ښار و خوا ته.
مودې ډېرې شولې تيرې.
فقط يو وار، يوه ورځ، چې ماښام شو توره خړه،
راپيدا شوه له کوم ځايه،
يوه ناشنا زړه بودی وه،
پټه پټه غلې غلې را روانه.
د ښار لويې دروازې ته ودرېدله.
خېره بده هم مرموزه، هيولا وه بد منظرې،
تور کميس تور يې پرتوگ تور يې زړوکی
د لوگي وو.

د ښار لويه دروازه شوله برسېره.
بودی ننوته ښار ته.
دهغې هسکې مانی په لوري لاره.
خو ناشنا شانتې بودی وه.
بې له دې نه چې قدم په ځمکه کښېږدي،
د ښايسته زينو نه وختله پورته.
بې له دې نه، چې کوم مکث يا توقف کړي،
د مرمر و جگو ستونډه شوه تېره.
د ښايسته ځلانده قصر دروازې ته ودرېدله.
دې بودی بيا،
نه زنځير د دروازې وشرنگولو،
نه بې ور وټکولو.
ور برسېره په خپل سر شوه.
بودی لاره شوه په قصر کې دننه.
خلک وايي:
دا ناشنا زړه بودی خو،
څېره بده هم مرموزه،
پرېښته د ترورېمو وه.
چې بې وکړو ملاقات له قهرمان سره.
نور باقي کيسه عجيبه په دې شان ده.

-
- ۱- په ځان مين شعور متوجه کېږي چې بهر اجتماعي جهان بې گلوډ کړی دی او اوس بې د خپل دننه نفسي جهان گلوډی او خرابی ته پام گرځي او په ويجاړه نفسي جهان کې کوي.
- ۲- د ژوند ريښتيني معنی.

خانځاني ښامار

- ۳- د ژوند بنيادي قدرت.
- ۴- د ژوند غريزي او بنيادي تمايلات.
- ۵- هغه طبيعي تمايلات چې خپل شوي او په شا وهل شوي دي.
- ۶- اوهام.
- ۷- د خود پرسته شعور خيالونه.
- ۸- د ژوند رشتيني منبع يعني مينه د ځان او ځانځاني مينې
- ۹- د عشق او مينې رشتيني سفر.
- ۱۰- ځانځاني شعور د رښتينې مينې څخه ډاريري او خپل حقيقت په ټولنه کې او د نورو په غلامۍ او فرمان بردارۍ کې لټوي.

درېيم پړاو

د دوزخ له درشل دېخوا

ښه په یاد مې هغه وخت دی،
چې د زړه ښکلې مانی مې جوړوله،
د ژوندون د سیند په غاړه.
ددې کار مقصد معلوم و.
دا خواري په ابادۍ کې،
د زحمت په تهدابونو،
دا دقت زېب او زینت ته،
دغه ټول دچا د پاره تیاری و،
د یو چا په انتظار سمبالېدل وو.
هېڅ د زړه خاوند د خپل زړه کوربه نه دی،
د زړگي خپله مانی کې نه اوسېږي.
کور ښه رښتیا یو څوک وي،
که رانه شي، رڼا نه کړي مشعلونه،
نو د زړه کور بیا تور تم خړه تیاره وي.
بیا د زړه خاوند بهر ځي، لتوي د زړه خاونده،
ورک به ورکې کورښې پسې له ځانه،
په دښتو په بیابانو کې، گرځي پرځي.

او د زړه مترو که کور ورو ورو
ړنگیږي، کنډواله شي.
هغه ښار چې شو خاموشه، ویرانه شوه
هغه هم یو وخت د زړه کوم،
ښکلی کور و، ښکلې مېنه.
خو د زړه خاوند غافل و، بې وقوفه.
دی پخپله پکې کښیناسته یوازې.
اوس راځئ، چې شو ستانه خپلې کیسې ته.

رب النوعه الهه د عشق او مینې

وايي وايي:
د هغې ښکلې مانۍ ۱ کار چې شروع شو،
عواطفو، هیجا نونو، معماري کړه.
معماران هسې ماهر وو،
بې مثاله بې همتاوو،
په ډېر شوق په ډېره مینه یې خواږي کړه.
تابه وې چې جوړوي ښکلې معبد دوی.
چې هغه ښکلې مانۍ شو له اباد،
نو زینې وې د مرمر د رخامو،
پایې ستنې د لاجوردو،
د بلورو فانوسونه، مشعلونه پکې ځوړند
قیمتي پردې ورینمینی،
بخملي ورینمین قالینې،

هم نقشونه نگارونه،
په هر لوري تابلو گانې رنگارنگ،
په دېوالونو.
دغه ټوله تيارې وه، ديو چا پذيرايي وه
د يو چا د راتگ لار خلکو خارله
انتظار هره شېبه په زياتېدو و
انتظار وو کاني بوټي په صحرا کې،
ټول گلان په چمنو کې،
بلبلان توتيان باغو کې.
غرځنۍ چې به د سيند غاړې ته راغلې،
داوبو د څښو دپاره،
نوسرونه به يې کړه پورته،
دافق يو دورې ځای نه به يې کتلې،
چې به کله رارسېږي،
سترواکمنه، رب النوعه، الهه د عشق او مينې:
راروانه په څپو دسمندر ورو،
لکه الوځي ورمه د پسرلي تل،
شين کميس د شنيلي به يې په تن وي،
راروانه، خرامانه، خپل معبد کې به ميشته شي.
قدمونه به د هر چا په لېمو ږدي.
په پښو به ورنثار کړو،
بيا هارونه، امېلونه، د صحرا وحشي گلونو.

اژدها ته هر کلي:

خو شيبې د انتظار اوږدې کېدلې.

انتها يې ورکېدله.

په ورو ورو درندې مودې شوې،

غرونه غرونه.

په آخر کې

يوه ورځ وه، چې شو لمر په پرېوتلو،

هم هغه ناشنا سپرې بيا،

جامې تورې، په تور اس سپور،

په دښتونو کې له ورايه راښکاره شو.

را روان و، راروان و،

د ښار لويې دروازې ته رانژدې شو.

بيا په ښار شو ور دننه،

دهغې هسکې مانۍ په لوري لاړو.

مرمرې زينو نه پورته شومانۍ ته،

سپور په اس خپل.

پاس د لوی تالار با لکون ته راښکاره شو،

دښار خلک يې مخاطب کړه.

داسې ووې:

"زه خو "زه" يم!

زه "ايگو" يم.!

زه فاتح د لوی جنگونو دجهان يم.

قهرمان يم بې مثاله.

ستاسو ښار زما تابع دی.

تاسې ټول زما مريان ياست .
دې مانې كې به اوسېرم تل تر تله .
بې زما له اجازې بې له فرمانه ،
هېڅوك دلته قدم نه شي اېښودلاى ."
پس له دې نه ،
په ښاريانو شولې بندې ، دروازې .
دهغه قصر .

ازادي لاره له باغه له چمنه .
معماران د عشق او مينې ،
شو راگير په قيد او بند كې ،
په سختيو په خوارو كې .
په كارو كې بې هدفه ، رنځوران شول .
مستبده فرمانونه ، امر او نهى .
بې دليله فرماندار كړل .
خلك دومره شول بېزاره ،
چې څوك لاپل فراري شول ،
څوك دمرگ پنجو ته ورغلل تسليم شول .
باقي پاتې چېرته پټ شول په غارو كې .

فرماندار دې ته پام نه كړو ،
چې ښار ورو ورو د سكوت خواته روان و ،
په ورو ورو غلى كېدلو ، چوپېدلو ،
ترڅو پاتې بل څوك نه شول ، بې له هغه قهرمانه .

دی یوازې ژوندی سړی،
په هغه خاموشه ښار کې.
نه یې ځمکې نه اسمان ته التفات کړو،
قهرمان یوازې ځانته پام لرلو.
فقط ځانته یې کتل.
بس راضي له خپله ځانه،
دغرو د تکبر په مسند ناست و،
یک تنه هغې مانی کې.
هغه ښکلې تابلوګانې،
رنگا رنگه تصویرونه،
ښکارندوی د هغې سیمې د ښکلا وو،
منظرې د غرو رغو وې،
هم دخلکو د ساده ژوندون صحفې وې،
نورې نه لیدل کېدې په دیوالونو،
دهغوی په ځای هر خواته ځوړند شوي،
لوی بې شانه تصویرونه، دفاتح ستر،
او دهر تمثال د لاندې په جلي قلم لیکلي:
"ستر ایگو - جهان پهلوان."
"رب دې ورکړي، ده ته عمر جاویدان"
په لرگو، تیرو، مرمرو،
په پردو، لوښو، ظرفونو، په فرشونو،
ثبت و نوم د قهرمان ستر،
هم څېره د اژدها نقش.
هرې خوا په دېوالونو،

په تالار کې، سالونو کې، دهلېزو کې،
لگېدلې لويې لويې آئينې وې.
هر سهار هره غرمه هم،
هر ماښام هر مازيگر بيا،
آئينې ته به ولاړ و، شامدم دی،
هی کتل به يې خپل ځانته،
خپلو سترگو خپل قامت ته.
دخپل ځان په تماشه به تل اخته و.
د آئينې له خوانه دورې تللای نه شو.
ځکه ځکه،
چې به يې نه ليدو خپل ځان خپل،
نو گومان به ورپيدا شو،
چې خپل ځان ترې نه وړک شوی،
ځان يې نيست او نابود شوی،
ستر فاتح به وار خطا شو،
مضطرب به گرځېدلو، لړزېدلو پريشان،.
په دې شانې، دا زموره قهرمان ستر،
لوی فاتح د ټول جهان هم،
بې خبره د آئينې د لوی خطره،
بې خبره د آئينې د رمز اسرار،
د آئينې په لور روان شو.
خبر نه و چې آينه خو دروازه وه، دروازه د دوزخونو ،
تېرېدل د آئينې له درشل هاخوا،
کوزېدل وو داوها موجهنم ته.

د اوهامو جهنم ۲

شپې او ورځې تېرېدلې،
دا زموره قهرمان ستر، ورو ورو گير شو،
د لحظاتو په پټ دام کې،
د زمان په رنځ رنځور شو،
درك احساس دزمانې يې،
د ابهام په ډنډه کې ډوب شو،
خبر نه و، څه مهال د کومې شپې دى،
کومه ورځ ده، کومه مياشت ده، کوم موسم دى،
کوم کلونه دي راغلي، کوم فصلونه دي تېر شوي؟
خو دا سوال ورته بې ځايه ښکارېدلو.

فکر يې کړلو:
چې راتلونکې ورځې شپې مياشتې کلونه،
بايد شمېر شي.
خو دا هسې شمير نيول هم ورته گران وو.
کوم مفهوم کومه مانا يې نه لرله.
دومره پوه و،
چې يو اوږد گران سفر په مخکې پروت دى.
اندازه د لارې نه وه ورمعلومه.
نه کوم مېچ، نه کوم معيار يې درلودلو.

دا لحظه به سمندر شو،

ناپايابه.

دا شېبه به يو درياب شو،

نامحدوده،

ساحلو نه ناپيدا غاړې يې ورکې.

بې اغازه، بې انجامه، هر لحظه هره شېبه وه.

مات نسکور و، ورته جام د زمانې پروت.

هم قالب د شپو او ورځو تش خالي و.

نه ماضي، نه مستقبل و، نه يې شمار نه يې حساب و.

هر لحظه ابدیت و، ځوړند ځوړند په خلا کې.

هر لحظه هره شېبه هسې اغاز و.

بې انجامه، بې پايانه.

په دې هسې ابدی اوږدو شېبو کې.

قهрман به سوچ وهل:

"په نړۍ کې یو وخت داسې خلک هم وو."

چې ارزو یې اخرینه، ژوند کول وو ترابده،

هم ارمان د ارمانونو و له دوی سره،

چې څښتن د یوه روح وي جاویدانه."

که دوی پوه وای،

چې د یوې شیبې هستي څومره سختي ده

څه خواري ده،

چې دا یوه لحظه درياب دی ناپايابه،

ډوبېدل دي، ډوبېدل بې انتها دي،
نو هېڅکله به بې ارمان بيا کړی نه وای،
چې نصیب يې شي ژوندون جاويداني؛
يا دننه ورته ناسته وي په تن کې،
ابدي روح.

قهرمان و په اخر کې پوهېدلی،
چې غورځنگ په يوه شېبه کې،
گران سفر دی بې انجامه،
په ناشنا پردي وطن کې،
په تورتمو ترېرمو کې نامعلومه.

قهرمان ورو ورو روان و،
کوزېده قدم قدم دی،
د تجريد او تنهائی ژورې کنډې،
ژور تل ته.

سره له دې هم، يو ملگری ورسره و،
لابا لکل يوازې نه و.
يو احساس يې ملگرتيا کړه.
يو ناشنا ويجاړ احساس د پريشانۍ و،
دا احساس هسې احساس و،
چې به کله نرۍ باد شو،
چلېده به، دده ذهن او ددماغ په

کنډوالو کې.

هیجانونه عواطف به شوې کنگلې.

بیا به کله توپاني شو،

سختې دوږې، گرد او خاورې به شوې پورته،

د زړه ذهن منظرې به شولې پټې.

بله ورځ چې دا توپان سخت چلېدلو.

ژوند، هستي یې لږزوله،

ناڅاپي ورته ښکاره شو، ددې هسې پریشانی

علت سبب لوی.

ده گومان کړلو یو وختې،

چې په ژوند او په هستۍ کې،

یو لوی درد خو، تېریدل د زمانې دي.

اوس یې پام شو چې عظیم درد،

د زمان تېرېدل نه دي.

هیبتناکه وحشتناکه درد خو بل دی:

درېدل د زمانې دي.

کوم تشویش چې ده لرلو هغه داو:

چې به رانه شي سهار بیا،

نه هغه باد سبا نور،

چې به پاڅېده له هسکو سپین کنډونو.

خپرېدلو به دغرونو په لمنو، په درو کې.

دا استازی د سبا و،

د سبا د راتگ زېری ورسره و،

چې مرغۍ به یې ویشولې په باغو کې،

د غفلت له درانه خوبه .
نه به بيا د يوې اوږدې شپې په اخر کې ،
د شفق لمنه سپينه شي رڼا شي ،
د يوې نوې ورځ پيغام به ژوند ته راوړي .
نه به بيا راشي تودې ورځې داوړي ،
چې غرمې به تېرېدلې .
د چنار د سيوري لاندې ، خوږ په غاړه .
چې نرۍ نرۍ اوبه په کار ختلې ،
باد وامه شرهار يې نرۍ خوب وړلو راوړلو .
نور به نه وي هغه لمر ، چې پرېوتلو ،
د شفق لمن به يې سره کړه .
نه هغه خواږه دردونه ، دماښام په نيم تورتم نيمه رڼا کې .

هغه څرخ د زمانې چې گرځېدلو ،
د انسان د ټول دردونو درمانگرو :
کوچنيتوب و په ژوندون کې ،
دورانونه د ځوانۍ بيا د زړښت وو ،
ټول وو پای ته رسېدلي .
دغه څرخ د زمانې و درېدلی ،
درمانگر د ټول دردونو پوخ طبيب د زمانې و ،
چېرته تللی .
مهربانه پرستاره د سبا هم ،
سپينه خوله سپين مړندونه ،

نوره نه راتله دده د پالنگ سرته،

نوريې نه کړله دده پرستاري.

دا ناشنا شانتې سفر و، ده کولو.

يو بيايان به ور په ياد شو،

چې د خړو بوټو منځ کې،

نرۍ لار کړه وړه وه تللې تللې، د افق په لوري ورکه.

نو به يې ځانته داسې وويل:

"ولې نه شوم په هغې باريکه لار باندې روان زه؟

په يقين چې رسېدله دغه لاره،

کوم ساحل ته، پټ په لړو په غبار کې.

د درياب په غاړه بوټو کې ولاړه،

منتظره يوه کښتۍ ده،

ما به پورې باسي هاخوا،

د ژوندون سمندر غاړه کې به کوز شم."

خو ددې ناشنا سفر په هر قدم کې،

ده احساس کړو، چې لا نور په ځمکه نښلي.

چې کتل يې خپل وجود ته،

نو ليدل يې،

چې تنه يې نيمه لاندي اوښتله،

جوړېدله ترې د ونې کلکه سټه.

پښې خپلې شوې رينښې شوې،

بنخېدې هر خوا په ځمکه.
پاسنی نیمه تنه کې لا ژوندون و،
سر او لاس لکه بناخونه ځانگې ځانگې،
بنوریدل به، کړېدل به، سمېدل به،
د تشویش او اضطراب باد او توپان کې.

بیا نو دې هستی جامدې،
تماشه د یو عالم کړه چې ولاړ ساکن ثابت و،
معلق په زمانې کې تر ابدې.
قهرمان په تمه ناست و.
دا صحنه ورته تیاره ښکارېدله.
ده وې را به شي صحنې ته، اکتوران ممثلان اوس،
کړي تمثيل به، په لرغوني یوناني سبک،
کومه لویه فاجعه د انسانانو،
کومه لویه تراژیدي دمرگ او ژوند دوی.

کله کله به یې پام شو شاوخوا ته،
دنياگۍ وه، نه روښانه، نه تاریکه.
عجیبه تر ټولو دا وه،
سیوری نه و، هیڅ شي سیوری نه لرلو.
بله ورځ، قهرمان هرې خوا کتلې،
ویې نه لیدو خپل سیوری.
ده باور کولای نه شو چې خپل

سيوري يې ورك كړی.
په دې پيښه دی بې شانه مضطرب شو.
نیم وجود يې و ورك شوی نابود شوی.
دغه سيوري خو دده وفادار دوست و.
د ژوندون په ټيټ او پاس کې يې ملگری.
دا ملگری وفادارو ترې نه تللی،
نو يې وويلې خپل ځانته:
"اوس په کار ده چې زه لاړ شم،
او هرو مرو پيدا کړمه خپل سيوري.
گوندي وي چې په دې لټه کې.
مونده کړم،
د خپل ورك سمندر غاړې."
خو معلومه ورته نه وه،
چې په کوم وخت ترې نه ورك شو،
دغه سيوری؟
يو له بله څومره تللی دورې دورې؟
بيا يې وکتل هر ځوانو يې باور شو،
چې دا لټه به بې ځای وي.
ځکه ده په ځان کې نه ليد، نه کوم شوق د لټولو،
نه دهغې اراده هم.
په دې وخت کې وريپدا شو،
يو تازه شک او ترديد بل.
ډاروونکی اضطراب شولو راپورته.
دا پوښتنه يې له ځان څخه کوله:

"- گوندي نه چې،
زه پخپله يم يو سيوري،
هسې سيوري، چې اصلي وجود يې ورك دى؟
يا يو وهم د اوهامو،
جدا شوى د كوم خيال نه،
پرېوتلى چېرته دورې:
يا يو فكر يم بې ربطه مجرد كوم،
جلا شوى، پرېكړ شوى، د افكارو
له ژوندونه؟"
چې به يې وكتلې ځان ته،
چې نه ذوق نه علاقه د تجسس وه،
نه كوم سوز و، نه كوم درد دده په زړه كې،
نه ارزو پاتې نه هيله،
نو په ځان به يې باور شو،
چې دى بل كوم څه شى نه دى،
فقط وهم دى يو وهم،
فقط سيوري دى يو سيوري.

ده ته دې وخت كې يو بل احساس پيدا شو.
دا احساس دده اشنا و له پخوا نه.
د اميد يوه ضعيفه رنگيني وه،
چې په دې بې رنگ جهان كې ځلېدله.
دا احساس و يو احساس د سختې تندې،

هغه تنده چې د ځمکې ټول رودونه،

ټول سیندونه،

ورته ښکاري کوچني څاڅکي.

دا خو تنده د هستۍ وه.

دا خو تنده د ژوندون وه.

نو یې ځانته داسې ووې:

"- معلومېږي وهم نه یم.

ځکه ځکه،

وهم هیڅکله احساس د تندې نه کړي.

سیوری نه یم.

ځکه سیوری نه ودرېږي،

رېښې نه کړي په صحرا کې."

دا زموږه قهرمان به،

زنگېده د فکر ټال کې،

او خپل ځانته به یې دا بیان کولو:

"په بې شانه اوږده لار یم

رسېدلی تر دې ځایه.

هم مې کړې دي اوږدې اوږدې مزلې په صحرا کې.

خو لا اوس هم نه ښکارېږي،

د مقصد پړاو له ورايه."

"دلته ناست اوس،

منتظر یم، تش لاسونه.

منډې منډې په دې دښت کې،
تېوسونه، تجسس د ورکې لارې،
بايد ختم شي په دې تورتم تياره کې،"
"نه په سر کې اندېښنه د کوم خپگان شته.
نه په زړه کې جذبه د خوشالۍ هم
نه کوم جوش ترې نه داوښکو راجگېږي.
نه خندا پکې خوتکېږي.
نه بېتابه په گرمۍ دکومې هيلې،
نه سوړ باد د نااميدۍ مې لېږوي هم.
يوه مرموزه شانتې تنده مې ملگرې،
په صحرا د بې دردی کې،
مکدر منتظر ناست يم."
معلومېږي،
هر قدم چې یمه تللی،
دمقصد په لوري دورې،
په پړاو پړاو یم ليرې غورځېدلی.
گونډې نه چې اصلي لار مې خطا کړې؟
په بې لارو یم راغلی؟
دا اوږدې اوږدې مزلې ټول بې ځايه؟"
ملغلرې له دريابه راټولېږي.
بيا په مزي پېيل کېږي، وصل کېږي،
بيا اميل ترې نه جوړېږي.
هم کړۍ وړۍ داوسپنې حلقې خو،
راغونډېږي، زنځيرونه ترې جوړېږي.

دا شيبې د زمانې هم،
د ژوندون په تار وصلېږي، يو له بله.
نو اميل شي، بڼه سوغات د عشق او مينې،
د بهار د الهې د غاړې هار شي.
يا زنځير شي، تر پښو تاو شي.
هره ورځ نوې کړۍ شي، پرې ورزياته.
دا کړۍ نوې د ورځو،
زنځير لږ څه اوږدوينه.
يو قدم نيم، لږ څه وړاندې، بيا ممکن شي.
نو انسان ته ورپيدا دا تصور شي،
چې انسان ازاد مختار دی،
ځغلبدی شي په هر لوري، نا محدوده.

قهрман له ځان سره دا سوچ ووهلو:
جوړولو مې امېل د عشق او مينې.
خو تار اوم و وشکېدلو.
ملغلرې رانه توی شوې دانې دانې په ډاگ کې.
وروستنۍ دانې په لاس کې راته پاتې.
اوس په خاورو په اغزو کې.
ددې دښتې
بيا موندل دملغلرو اسان نه دي.
الهه د نوبهار که اوس غږ وکړي،
نه تحفه شته، نه هديه شته،

تش لاسونه به ورځمه."
"دا زنځير د زمانې هم شو کېدلی
کړی هرې خوا پرته دي.
هره لحظه يوه کړۍ ده مستقله.
زه پرې بند یم، پرې تړلی.
خو زنځير هسې زنځير دی.
چې نه ما وصل کوي له کوم جهان سره،
او نه ماتړي په بند د کوم دلبرې."

قهرمان د ازادي معنا هم داوه:
ازادي د زمانې له قيد او بسته.
ازادي د شپو او ورځو له زنځيره.
ازادي د انسانانو له تړونه.
مگر نه پوهېد زموږ لوی قهرمان ستر،
چې په هغه بيابان کې،
دی د چا له خوا محکوم په ازادۍ و؟

-
- ۱- رښتیني انساني ذهن او روح چې يواځې مينه او محبت يې اصلي او ټينګ تهداب وي.
۲- په خپل ځان مين شعور لومړی خپل شاوخوا بهر دنيا ښکاري او بيا پخپله په خپل ځان کې ځانته
دوزخ جوړوي او ورو ورو پکې ننوځي.

نن زما بېړۍ لاهو شوه په درياب کې
لا به کله دا لاهو بېړۍ په شط شي
خوشحال خان خټک

څلورم پړاو د دوزخ له درشل هاخوا

د دې ستر قهرمان ژوند کې،
له هر وخته نا کلاره نا ارامه وخت د خوب و.
ځکه ځکه.
په تورتم کې به ده ځان ليدلی نه شو.
ورکېده ترې نه په خوب کې،
لوی احساس د ځانځانۍ خپل.
نو دا ځکه، هر گړۍ چې به ورتللو،
نيمه شپه د خوب بستر ته،
نو گومان به يې کاوه چې،
د عدم په لور روان دی،
د نيستی ډنډ ته وردانگي.
له دې وجهې،
دارېدو له بيدېدو نه،
چراغونه به يې نه وژل هېڅکله،

بلیدل به شېې او ورځې.
کله کله هم، چې خوب به غلبه کړه،
نو لیدل به یې خوبونه پرېشانه.
درانده سیوري د اشبا حو، بلاگانو،
به راتلل له هرې خوانه.
کښېناستل به په ده باندې.
یو کارغه به راپیدا شو،
تور ځانگونه به خپاره دده په مخ شول.
یو ناشنا دښمن به راغی.
دی به یې ځملاوه په ځمکه سمدستي،
پولادي نیزه به یې خپله، بیا د ده په زړه منډله
نو راوینې به قهرمان شو
بوگنېده به لږزېده به،
د خولو په ډنډ کې ډوب و.

چې په دې شانتې یوه شپه د شپو سبا شوه،
په دې هسې بې خوبې پریشانی کې،
قهرمان له ځانه ډېر زیات ناراضی و.
د لومړي کړت د پاره یې ونه کتل آیینو ته.
پام یې وکړو شاوخوا ته، د ښایسته ماڼۍ چاپېر ته،
چې لیدل یې،
شر کورونه و پراته په هر یو لوري،
ویرانې وې، خرابې وې.
او د ده ښایسته ماڼۍ هم.

يوه بې رنگه، بې زینته ابادي وه،
دریدلې په بېديا کې وچه شړه،
دیوالونو بې چاودونه خطیر کړي،
تیرې هرخوا رغېدلې، په اغزو غنو پټ شوې

نو زموره قهرمان ستر، اخر پوه شو،
چې دمرگ په خوب بیده دی دغه ښار اوس.
رښتینی فرمانروا هلته سکوت دی.
دی یواځې ژوندی سری هلته پاتې
پس له دې نه،
قهرمان ته تفاوت دښې او ورځې کمېدلو ورکېدلو.
هغه تورې بلاگانې، درانده سیوري،
چې یواځې به د ښې په خوب لیدل ده،
هغه ټول راپاریدلي په بل شان وو.
شپه او ورځې ښوریدل اوس،
هر یو لوري، هرې خواته،
په هغې هسکې مانۍ کې ور دننه.
دلته هلته، په هر کونج کې،
درانده سیوري پرېوتل اوس.
قهرمان به هم له لرې هم نژدې نه،
اورېدل ناشنا غرونه.
نو باور به یې کولو،
چې څوک هلته یو له بل سره پوسېږي،
گونگوسي کړي، ده ته بد وایي،

دسيښې کړي، توپيې دده پر ضد کړي،
کله کله به يې اواز د قدمونو بيا تر غوږ شو.
په اوږدو اوږدو تورتمو دهلېزو کې.
دا اواز به، زياتېدلو، په ورو ورو نږدې کېدلو.
بيا به يو دم ودرېدلو.
هره خوا به چوپيايي شوه.
دروازې به چغېدې، بېرته کېدې پورې کېدلې.
چراغونو به ناشنا رڼا کوله،
روښنایي به کمېدله، کمېدله بې سببه.
بيا به پاس دچت دلاندې، يو اواز شولو ناڅاپه،
ده گومان کړو، گوندې هلته،
نامريي يوه مرغۍ ده ښوروي وزر څانگونه.

دوزخيان ياغي ياغي ۱

کله کله به ناڅاپه،
د مانۍ په ژور تل کې،
کوز په ځمکه کې دننه،
هييتناکه هنگامه شوه.
هم په دغه شور ماشور کې،
قهрман به اوږېدلو، شرنگهار د زنجيرونو.
اوږېدو به قهрман بيا،
له کوم ځايه دورې دورې،
غرهارد توپانونو، هييتناکه،
کوم جکې و را روان په بېره بېره،

ډك له قهره له غضبه.

ښكاريده چې

كوم يو نوى پسرلى چېرته روان و.

دې استازي يې د راتلو خبر راوړو.

قهرمان احساس كولو،

چې نه ده ته دا پيغام را استوي څوك،

او نه دغه نوبهار چې را روان دى،

نا اشنا دى، شور ماشور كړي،

دا د ده پسرلى نه دى.

ځكه ځكه،

د جكم په غره او شور او ځور كې،

يو ناشنا شانتې اواز ورته كېده هم

دا اواز و ډك له قهره له غضبه،

قهرمان ته گواښېدلو.

لومړى ځل و،

چې دا هسې غږ په ده باندې كېدلو.

ځكه ده په خپل ژوندون كې،

غير له خپل غضبناك غږه،

اورېدلى كله نه و،

د تهديد او گواښ اواز هېڅ

دې اواز خو په ظاهر كې نرمي كړله،

په باطن كې ډك له قهره له غضبه.

په هغه جكم توپان كې،

دا ناشنا اواز را جگ شو،
قهрман ته يې ويلې:
"د ژوندون له سرچينې نه دې کړم دورې،
بيا دې بوتلم په بې لارو شپږو لارو، سرگردانه!"
"ستا يادېږي؟ هغه وخت چې د روغ زړه مېنې ته راغلې؟
هر کلی مو درته ووي؟
په پراخ تندي مور ټولو.
کيلۍ گانې د کوټو د دروازو، درته تسليم شوې.
تا ته مور در وسپارلو، د هستۍ وجود اختيار ټول."
"تا کړو ځان ته يو نوم غوره:
تا وې "زه" يم، نوم مې "زه" دی.
مور او تاسو يوه پرده ده.
دا پرده مو کړله ورکه.
مور به ټولو ستا په ((زه)) کې کړو،
ځان محوه.
تا ويلې:
زه مرکز د ټول جهان يم!
مور باور کړ.
تا به ويلې:
زه واکداره هم د ځمکې د اسمان يم!
مور منله.
تا به ويلې:
زه خو وړيمه دهر شاتې ستاينې.
هم نمانځنې!

موره ستا په پرستش شوو او سجدې مو د رته وکړې."
"د استوگنې په شروع کې،
تا زيات پام کړو د کاله زېب او زينت ته.
تا ځان هېڅ با خبر نه کړو،
له ژورو ته د ابونو، ځمکې لاندې د هلبزونو.
د مانۍ پورتنی پور دې کړلو غوره،
د استوگنې ژوند دپاره.
التفات دې نه کولو،
هغو پټو د هلبزو تورتم کونجو ته.
مودې ډېرې شولې تيرې،
تر څو موږ وپوهېدلو،
چې تا ډار لاره بې شانه، له تورتم له تررمو نه."
"دېوالونه سر تر پايه،
تا کره پټ په آئينو ټول.
بيا د ځان په تماشه شوې، شامدام ته
د استوگنې له اوله.
ته خو د سره وې خود رايه.
چې هر څو کلونه مياشتې تېرېدلې،
ستا ذاتي استبداد ظلم،
بيا لا نور هم زياتېدلو.
ستا په کار کې، هېچا خو نه شو ويلای.
هم ناخيزه انتقاد نه شو کېدلای.
تا کړې هيلې، ارزو گانې، وخت بې وخته.
نه دې صبر حوصله وه،

خپل مرام ته رسېدل تا، بيا غوښتل تل .
په هر آن په هغه آن هم .
غريزې او عاطفې او هيځانونه،
وو د دې هيواد لرغوني اوسيدونکي .
بې پروا به گرځېدل ازاد سرمسته،
په ځوانۍ او په ښکلا کې .
تل بهار وو .
تا کړه دغه اوسيدونکي، له ځان دورې،
يا پابند تا په قيدو په دسپلين کړل .
تاغوښتل چې،
دوی به ستا خدمتگاران شي،
ستا فرمان ته به سرکېږدي،
نه به شور کړي نه مستي کړي .
تاونه کړای شول چې دوی خپل بندگان کړي .
تا دوی واستول زندان ته .
ځمکې لاندې .
زنداني دتل دپاره ابدې شول .
تا مونده کړه، فقط دوه شيان
غلامان بس :
يو و عقل، بل و فکر .
دواړه ستا مشاورين شول .
بيا دوی واخيسته په غاړه، ستا په امر،
د زندان پهره داري هم .
رښتيا هم چې عقل او فکر، ستا رښتيني مريان وو،

د زندان پهره داران وو، جابران وو.
خو چې کله به يې ستا مشاوري کړه،
ريا کار، متملقه، چاپلوس وو،
مداحي به يې کوله.
نو ستايل به دوی وهمونه،
ستا د زور د عظمت د اوچتوالي.
جوړول به عقل او فکر،
ستا وهمو ته، دليلونه، منطقي ظاهر علمي ډېر.
"زما دوست زما ملگريه! ای زما "زه"!
تا له ژوند څخه اخر جوړ سرنوشت کړو.
د هغه وخت له شروع نه،
چې فرمان دې کړو جاري خپل.
د ژوندون په قلمرو کې،
تا يوه لار کړله تثبته له پخوانه،
هغه لار وه د جنگونو، فتوحات افتخاراتو
موږ دا اوس چې،
په دې لاره يو راغلي،
دې پړاو ته رسېدلي،
دا خو ځکه چې دا لار بله خوا نه تله.
چاره نه وه مجبوريته و.
دې منزل ته رسېدل زموږ حتمي و.
په صحرا کې، په بيابان کې،
منډې ترړې، ځغېدل سرگرداني ټول،
نه دسهوې نتيجه وه،

نه كوم بله غلطې نه اشتباه وه،
نه ناوړه تصادف و،
دا د هغه پلان حاصل دی،
چې تا ژوند کې عملي کړو.
دروازې دې کړلې پورې په ځان باندې،
بيا دې ووې:
که څوک نه کړي پيروي زما له شخصه،
هغه څوک زما غليم زما دښمن دی،
که څوک نه غواړي چې وکړي،
نو کړي او غلامي په اخلاص ماته،
نو هغه څوک له ماسره نه دی،
زما نه دی،
موږ گومان کړو،
چې دا هسې بې پروا غټې خبرې،
دا ستا هسې سپک نظر انسانيت ته،
دلالت ستا په نبوغ ستا په عظمت کړي.
چې راستون به شوې د ژوند هرې جگړې ته،
نو به تا داسې ويلې:
- ټول پلونه مې خراب کړل.
هم مې وسيځلې ټولې بېړۍ گانې،
هم مې لارې ټولې پرېکړې.
د دښمن دیرغل لاره مې کړه بنده."
موږ به ويلې:
ته رښتيا لوی مدبر یې، بې جوړې سپه سالار یې.

موره نه وو پوهېدلي:
تا چې کړله دښمني د کوم غليم سره،
په واقع کې، تا خپل ځان سره دښمني کړه.
که دې ماتې چاته ورکړه،
په جگړوکې د ژوندون تا،
په واقع کې، دا شکست ستا دخپل ځان و.
که تا وتړلې لارې، په يرغل دیرغلگرو،
په دې کار لومړی تا خپل ځان،
کلابند کړو، زنداني کړو.
په ژوندون کې،
تا يوه بله گناه وکړه، ډېره لويه:
زنداني دې جذبې د ازادۍ کړې .
قدرتونه، د مستۍ د انقلاب دې،
کړه بندي د ځمکې لاندې،
خو افسوس چې،
قدرتونه د تعمير د ابادۍ اوس،
قدرتونه د تخريب د خرابۍ دي.
ځکه ډېر کلونه کېږي،
دوی پراته دي، په تورتم بنديخانو کې،
پر زنځير باندې تړلي.
پيدا کړي دوی بل شان نوې څيرې دي.
ارواگانې د دوزخ ترې جوړې شوې.
کوم قدرت چې نوم يې "مينه محبت" و،
اوس يې نوم د "تنفر" دی غوره کړی.

پرونی قدرت د "عشق د جذباتو"،
نن هغه ځانته "روحي اضطراب" وایي.
د ژوندون یوه غریزه وه،
پرېشته وه، شین کمیسی،
اوس هغه یوه "پرېشته دمرگ د ډار" ده.
تور کمیسی یې اغوستلی.
عقل او فکر، غلامی ستا ډېره کړې،
ستا ر کاب کې ځغلیدلي دي بې شانه،
توان قدرت ورپا تې نه دی،
نور بهره کولای نه شي د بندیانو ..."

په دې شانې،
دا اواز چې غږیدلو په جکې کې،
ورو ورو چوپ شو.
خو د ځمکې نه دلاندې د مانۍ په ژور تل کې،
یوه عظیمه هنگامه وه.
شور ماشور پورته کېدلو.
قهрман په حساب پوه شو،
چې دا هر څه ترتیبات وو،
دیو چا راتلو دپاره،
تیارې وه د یو چا پذیرایې وه.
دوزخیانو هلته جشن و جوړ کړی،
منتظر وو، چې به کله رارسېږي،
پرېشته د ترورمو اوس.

دا زموره پهلوان ستر بنه اگاه شو،
وېوېد چې:
هغه واړه ارواگانې، دوزخيانې،
قدرتونه د عشق، مينې، ازادي ټول،
زنداني په جېلخانو کې،
ياغي شوي انقلاب کړي.
منتظر دي ترورمې ته:
چې بيا لاړ شي،
کړي خراب د اورلمبو کې کلاگانې،
حصارونه،
سيلابونه هم روان کړي، په دښتونو،
غرو رغونو
هم په خاورو کې اوار کړي،
معدونه مانې گانې،
د فنا په باد برباد کړي، لوړ برجونه،
دېوالونه.

پرېسته د ترورمې:

بله ورځ، دا زموره قهرمان ستر،
شو راپورته له درانه خوبه ناوخته.
د همېش په شان يې وکتل خپل ځانته آئينې کې.
خو هر څومره چې به ځير شو آئينې ته،
يوه څېره ناشنا ناشنا ورته ښکاره شوه.
ده ونه پېژاند ځان هېڅ.

څکه څکه،

دده عکس په آئينه کې ډېر مغشوش و.

او عجه خو لا دا وه:

په آئينې کې دا څېره ورو ورو روانه ورکېدله.

هم په دې ورځ، چې ماښام شو توره خړه،

را پيدا شوه له کوم ځايه،

راروانه، پټه پټه، غلې غلې،

يوه ناشنا زړه بودی وه.

د ښار لويې دروازې ته ودرېدله.

څېره بده، هم مرموزه.

هيولاوه بد منظرې،

تور کميس، تور بې پرتوگ، تور بې زړوکی د لوگي وو.

د ښار لويه دروازه شوله برسېره،

په خپل سر له خپل ځانه.

بودی ننوته ښار ته.

دهغې هسکې مانۍ په لوري لاره.

خو ناشنا شانتې بودی وه،

بې له دې نه چې قدم په ځمکه کښېږدي.

د ښايسته زينو نه وختله پورته.

بې له دې نه چې کوم مکث يا توقف کړي،

د مرمرو جگو ستونو نه شوه تېره.

ښايسته ځلانده قصر دروازې ته ودرېدله.

دې بودی بيا،

نه زنجير د دروازي وشرنگولو،
نه يې وروټکولو،
ور برسېره په خپل سر شوه.
بودی لاره، شوه په قصر کې دننه.
دا ناشنا زړه بودی خو،
خېره بده هم مرموزه.
ستر واکمنه پرېسته د ترورېمو وه.
دا راغلې وه د ستر واکمن ديدار ته.
خو لا اوس هم،
تیار نه و ملاقات ته، قهرمان ستر ۲.
پرېسته وه ور روانه، ورنژدې شوه.
قهرمان ستر يې له لاسه ونيولو.
بيا موسکي موسکي کېدله.
خېره بده هم مرموزه.
بيايې وکړو اشارت ناشنا افق ته،
هلته دورې نامعلومه.
بيا يې ووي قهرمان ته:
- څه چې ځو اوس!
قهرمان زموږ وډار شو،
له دې هسې نا اشنا مسافرت نه.
نو يې دا شانتې ځواب کړو:
زه خو دلته ميشته خوښ يم.
ددې ښار په دېوالو کې،
د ښاريانو د څراغ په پلوشو کې ۳

ستر واکمني پرستي ورته په نرمه ژبه ووي:
- خبر نه يې؟ چې اوس دلته خو څوک نشته،
نه کوم بنار شته، نه بناريان نه خراغونه!
قهрман په زاری ووي:
اخږ زه خو، لاتراوسه،
په خپل ژوند پوه شوی نه يم!
نه لذت ما کوم ميندلی! نه ليدلې خوشالي ما!
لا ترننه، لاتراوسه،
حتی نه دی پيدا کړی، ما خپل ځان هم.
لږ فرصت راکړه چې لاړ شم،
يو ځل شاته،
تيرو شوو پړاوو ته بېرته ستون شم.
خپله ورکه، نامعلومه، خو پيدا کړم!
بيا به ځم درسره هر ځای ته چې تلې.
دا زړه بودی موسکۍ شوه، په خندا شوه.
بيا يې ووي:
- خبر نه يې؟
اوس خو وخت ناوخته شوی دی بې شانه.
په شا تگ هم بې فايدي دی، ستا دپاره.
ځکه ته به بيا تکرار کړې،
کړي کړي گناهونه.
بيا به درومې، ځغلې ځغلې،
خانخاني پسې د ځان خپل.
هم په دې سراب پسې به بيا روان شي.

په اخر کې، يو ځل بيا به،
ته راوړسیرې دلته، دې صحرا ته.
قهрман په زارۍ ووې:
- ته غور کښېرده!
زه خو اورم يو اواز له لرې ځايه.
زه يقين لرم چې هلته په بېديا کې،
ما څوک غواړي، ماته غبر کړي.
څوک زما په انتظار دي.
اجازت راکړه چې ورشم.
تپوس وکړم، چې څه وايي؟
زه باور کړم، کوم مهم پيغام لري زما د پاره.
بودۍ بيا وموسکېدله، په خندا شوه.
نو بې ووې:
- دا خو زه يم چې راوړۍ مې پيغام دی، ستا د پاره.
يو پيغام د پيغامونو!
ته پخپله ښه پوهېږې،
چې په سراسر نړۍ کې،
اوس څوک نشته غير له ما نه.
چې اواز در باندې وکړي.
انتظار وي ستا راتگ ته،
يا پيغام کوم در ته راوړي.
کوم اواز
چې اوس ته اورې،
بل څه نه دي،

د خزان بې رحمه باد دی،
زما دوست زما ملگری،
چې را الوزي په غنو په اغزو کې.
قهرمان يو ځلې بيا پيل په زاری کړو:
-آخر دومره خو فرصت لږ شانتې راکړه،
چې يو ځلې، د درياب غاړې ته لاړ شم.
يو وار بيا تماشه وکړم،
د اسمان د آبي رنگه کنارو زه.
د سيند پورې غاړه تېر شم دورې دورې.
دا خپل ځان لږ شانتې هېر کړم.
خو شېبې لنډې خو وکړمه ژوندون زه!
لکه څوک چې هڅه کاندې،
کوم بدخويه، ناکلاره کوچنی په خوب باندې بېده کړي.
په دې شانتې، دا بودی هم،
مهربانه وه بې شانه.
په پسته ژبه لگيا وه، نرمه نرمه،
په ورو ورو يې ورته ووي:
"ای زما د زړه واکمنه!
هر څه تېر دي.
اوس خو ډېر ناوخته شوی دی ناوخته.
د زړه سره! ستا يادېږي؟
په هر لار چې تا گوزر کړو،
پل معبر دې وړانولو.
په هر سيند چې تېرېدلې،

نو يپړی به دې سپڅلې، خپلې شاته.
تا گومان کړو،
چې په دې شان دغليم لاره شوه بنده،
هېڅ دښمن به، په تاونه کاندې برید نور.
په واقع کې، ته خو هغه قهرمان يې،
چې دې خپلو فتوحاتو يې مات کړی، مغلوب کړی.
اوس نه پل شته، نه معبر شته، چې پرې تېر شې.
نه کښتۍ شته، نه زورقه، چې په سيند دې پورې باسي،
لارې نشته،

ټولې بندې دي تړلې.
يگانه لار، د خپل ځان د هېرولو،
هغه لار ده چې يې زه درته درښايم.
يگانه پړاو چې هلته،
د خپل ځان له جهنمه، خپل ځان خلاص کړې،
هغه ځای دی،
چې زه اوس تا، له خپل ځان سره هلته بيا يم.

د لومړي کړت د پاره،
په خپل ژوند کې،
قهرمان په حساب پوه شو.
بينايي ورته پيدا شوه:
چې هېڅکله، په عالم کې،
تښتېدلی هېڅوک نه شي له قسمته،
که هر څومره نن سبا کړي،

سرنوشت ته،

بيا سبا دی، بيا انجام دی، خاتمه ده.

قهрман په ژور تل کې دهستی خپل،

احساس وکړو:

چې مطلق يوازي پاتې دی يوازي،

او فقط يوه لاره پاتې، بله نشته.

هغه لار چې تللې تللې، د ناشنا منزل په لوري،

په تورتمو ترورمو کې،

نامعلومه، بې انجامه....

نو راپاڅېده ولاړ شو.

د تورتم په پرستې پسې روان شو.

بيا را ووتل دوی دواړه،

د مانۍ له کنډوالو نه،

د لوی ښار له خرابو نه، بيا روان شول،

لاړل لاړل کومې خواته نامعلومه...

۱- د ژوند قدر، تونه طبيعي عزيزي عواطف او هيچانونه.

۲- په خپل ځان ميين شعور يواځې د مرگ په مقابل کې خپل تريخ حقيقت ته متوجه کېږي خو ناوخته دی او حتی دا توجه هم صحيح نه وي.

۳- په خپل ځان ميين شعور ټولنې او په ټولنه کې فرمانبردار ته اړ وي. دا برخه د تير شوي پړاو په بله پرده او ساز کې انعکاس دی هلته د ميني د الهي دا خبرې کوي او اوس يې د مرگ فرشته کوي.

زه هم چيرې فرزانه وم فرزانه يم لا تراوسه
تل بې خوده ديوانه وم ديوانه يم لا تراوسه
جدايي نشته وصال دى ځينې بعد وهم، خيال دى
له هغه چې همخانه وم همخانه يم لا تراوسه
چې راغلى په جهان يم خبر شوى په خپل ځان يم
د رازونو خزانه وم خزانه يم لا تراوسه
په عالم زما خبرې خلق كا په نږدې لرې
په وگړو افسانه وم افسانه يم لا تراوسه
خوشحال خان خټک

خانخاني بنامار

دويم څرخ

يو حل بيا راستون بنامار شو

خو دې توان رسي په لوی دریاب کې گرځه
په ویاله کې دې زوال وینم نهنګه

چا له ډنډه در گوهر نه دي وکښلي
قيمتي لولو لالا غواړه په یم کې
خوشحال خان خټک

پنځم پړاو د ژوندون د چينې غاړه په تورتم کې

افلاطوني سمخه:

وايي وايي:

په قديم قديم يونان کې،

يو لوی ښار د سمندر په غاړه پروت و

ښکلی ښار و،

ملغلره وه نایابه، له دریابه راوتلې.

بيا په دې سيمه راشنه شوه:

يوه ناشنا د گلو ونه،

څو موده ښايسته سمسوره،
هم يې سيوري، هم يې گل کړ، هم ميوې کړې،
تر څو وچه شوه خزان شوه.
دغه ونه، د حکمت د ازادۍ د معرفت وه.
خو لا اوس هم، دهغې ونې له تخمه،
کله کله راشنه کېږي، نور ملکو کې،
ښايسته ښکلي گلونه، په باغو ځينې باغو کې.
لنډه دا چې:
په دې ښار کې يو سړی واوسېدلو،
لوی حکيم و، افلاطون د زمانې و.
سترواکمنه د دې سيمې،
"منيروا" وه ۲
الهه د عقل او فکر د ذکا وه.
زور حکيم بيا،
د دې سترې الهې د باغ ماليار و،
د افکارو ښه گلونه به يې کرل تل
د حکمت سمسوره ونه،
به يې تل سمسور ساتله.
عمر يې تېر کړ په فکرونو په سوچونو،
د عالم پټ پټ رمزونه لټول ده،
يوه ورځ دا حکيم ستر،
خپلو خاصو شاگردانو سره ناست و،
يوه ناشنا کيسه يې وکړه.
ده ويلې:

"شاگردانو!"

در معلوم دی په جهان کې،

يو موجود په نوم انسان شته.

ښه خبر شئ،

دا موجود زنداني پروت دی په يوه سمخ کې،

لاس پښې کلکې تړلې،

مخ دسمخې دېواله ته،

دغار خولې ته دده شاده.

خپلې شاته کتې نه شي.

او بهر له تورې سمخې په بېديا کې،

يو لوی اور بل دی لمبې کړي.

د لمبو رڼا ترمخه،

راز راز ژوي هم جلا جلا شکلونه،

تل تېرېري راتېرېري.

د دوی سيوري بيا ورځې نوځي مغارې ته،

په دېوال باندې پرېوځي.

زندانيان د مغارې چې هلته ناست دي،

کلک تړلي،

فقط ويني هغه سيوري، تور شکلونه،

چې تېرېري راتېرېري،

د هغه دېوال دپاسه.

زندانيان په دغه سيورو،

بيا گومان د حقيقت کړي.

شاگردانو! دا انسان دی.

دا جهان د ظواهرو د ده سمځه ده زندان دی.
حقایق یې ټول اوهام سیوري اشباح دي.
شاگردانو!
که انسان رښتیا طلب د حقیقت کړي،
نو په کار دي، چې راپاڅي،
زنځیرونه خپل خپل مات کړي،
له زندانه خپل راوځي،
بیا بهر له سمځې هلته،
تماشه د جهان وکړي،
په رڼا د حقیقت کې ... "۳"
دا کیسه ناشنا کیسه د زور حکیم وه.

گومان نه کړمه چې دا به حقیقت وي.
ما ملکونه هېوادونه ډېر لیدلي.
په صحرا کې مامزلې اوږدې کړې.
ځینې ځینې حقایق مې دي موندلي.
څو رښتیا رښتیا خبرې مې راوړې.
یوه دا چې:
زندانیان یو وخت آزاد شول،
بهر ووتل له سمځې،
چې کتل یې:
یوه سوزانه د اغزو ډکه صحرا وه،
د افق ترکنارو خپره لمنه.

نژدې هلته، د عالم له پيداينېته،
د يو رود كور وړ بستر و په ډبرو كې وچ شوى.
نور څه نه وو...

بله دا چې:
زندانيانوهرې خواته پام نظر كړو،
خو هېڅ شى يې موندنه نه كړ.
بس يوازې،
د خزان مازيگرى ډك له خپگانه،
تور ماښام خړه تياره وه.

نور څه نه وو...
نه اسمان كې رڼايي كومه ځلانده،
نه په ځمكه كوم چا اور چپرته بل كړى.
نو دوى پوه شول،
چې رڼا هره رڼا كه چپرته وي هم،
هغه هم پټه پرته ده،

د تور غار د ژور تل په ترورمو كې ۴
نور باقي داستان عجيبه په دې شان دى...

مسافر له دورې ملكه.
لاروى د نيمو شپو هم هاغه شانې،
د هغه وچ رود په غاړه،
د تورتمې سمخې خولې ته،
په عمرو منتظر كښېناست.

رڼاگانې به له غرو راكوزېدلې، په دښتو به خپرېدلې.
ورپسې به بيا روان وو تورتم سيوري.
رڼاگانې به يې دورې ځغلولې، خړولې،
د رڼا لښكر به مات شو، ترورمۍ به عالم ونيو.
بيا تر شا به يو ناڅاپه د رڼا لښكر راووت.
بيا به سيوري ځغلېدل پناه كېدل تل.
د تورتم او د رڼا دې تلو راتلو،
ځغلېدو راځغلېدلو،
لاروی لږ خبرولو،
چې شپې ورځې دي روانې درومي درومي،
خو خبر له دې نه نه و،
چې له كوم ځايه راځي دوی،
په دې هسې بېړه بېړه،
چېرته ځي د څه دپاره؟
بيا به كله،
يو احساس ه شيبه اميد، نژدې اميد ته ورپيدا شو.
نو خپل ځان ته به يې ووي:
زه گومان كړم چې اخر به،
په دې سيمه څوك راپېښ شي.
په دې خوا به گوزر وكړي.
له ملكونو دورې دورې دلته راشي مسافر كوم.
د هغه دورې پراته هېواد كيسې به راته وكړي.
ښايي ښايي چې دورك سمندر غاړو نه خبر وي.
زه به وكړم ترې پوښتنه:

مسافره ستري مشې!
په خیر راغلې له اوږدو اوږدو مزلو.
راته وایه!
تا خو کړی په ناشنا سیمو گذر دی.
په دې خپل اوږده سفر کې کومه ورځ،
مازیگر ماښام ماښام خو به تیر شوی چېرته نه یې،
کوم یو کلي نه نژدې ته؟
او بیا هلته، تا به نه وي څوک لیدلي،
لویې لارې په سرناسته،
چې اغوستی شین کمیښ و؟
او بیا هغې شین کمیښ،
تا ته هېڅ پیغام درنه کړ؟
د خپل دورې مسافر تپوس یې وکړو که ونه کړو؟
د کوم وړک سمندر غاړې یادې نه کړې؟
زه بېرېرم چې څو زه هلته رسېرم،
ماښام تېر شپه به نږدې وي،
او هغه به له ډېر زیاته انتظاره،
ستري شوی وي ستومانه،
پاڅېدلې چېرته تللې.
بیا په توره تیاره شپه کې به یې څنگ پیدا کومه.
مسافر به جواب راکړي:
- هو - رایاد شو.
ما یوه ورځ له سهاره تر ماښامه مزل وکړو.
مازیگر لمر پرېواته بیا،

سخته تنده ستومانتيا وه شونلېې وچې،
سر تر پښو په دورو پټ وم.
په يو کلي مې گوزر شو.
نژدې هلته، د هغې لارې په خوا کې،
يوه د خاورو ډېره گۍ وه،
پاس پرې ناسته يوه ناشنا عجيبه ښکلې.
شين کميس يې و په تن کې،
يو منگۍ ډک د اوبو يې خوا کې پروت و.
ما ته خير شوه په کتو شوه،
خو هېڅ څه يې نه ويلې.
زما سترگو ته يې کتلې په ژور ژور نظر خو،
دې زما له نظر ها خوا بل کوم دورې ځای ليدلو.
بيا يې خپل منگۍ راواخيست د اوبو ډک.
زما تنده وه بې شانه.
دواړه لاسه دواړه لپې مې ور وړاندې په دعا کړې.
دواړه لپې راته ډکې داوبو شوې.
دمنگي يخې اوبه رنې اوبه مې ډېرې وڅښې ډېرې وڅښې،
بيا مې نورې په سرباد کړې په مخ باد کړې.
خو ناشنا عجيبه ښکلې،
په خوله هېڅ ونه ويلې.
زه هم چوپه خوله په خپله لار روان شوم.
تلمه تلمه، خو له دورې مې يو وارې،
د اخر کړت دپاره خپلې شاته وکتلې.
هغه ښکلې په هغې خره تياره کې د ماښام تور،

هله ناسته وه، لاناسته،

د چا لاره يې څارله.

لاروي بيا،

خپلې شاوخوا ته ښکته پورته پام کړو.

ځانته يې ووې:

"ښه پوهېږم ښه خبر يم،

چې په دې لار به تېر نه شي،

کوم سياح کوم جهانگرد هېڅ

ځکه دلته کومه لاره، نرۍ لار نه ده راغلې.

نه له دې ځايه کوم بلې خواته تللې.

سره له دې هم،

که سياح کوم خپله لاره کاندي ورکه،

او په دې سيمه راپېښ شي.

که هم سترې وي ستومانه،

په يقين چې دې به تېرې وي بې شانه،

دغه تنده به مجال ورته ورنه کړي،

چې ددې وچ رود په غاړه دمه وکړي.

نابلد ملگری

لاروی د نیمو شیو و،

د غار تورې خولې ته ناست و،

دا ويناښي ځانته وکړه:
- دا اوږدې اوږدې مزلې چې ما وکړې.
له بې شماره هېوادونو نه راتېر شوم،
دا مزلې وې بې ځايه.
په بې لارو خطا لارو يم راغلی.
نه پوهېږمه چې کله په کوم ځای کې،
اصلي لار شوه رانه ورکه،
او راسم په دې دښتو شپږو ميرو شوم؟
چاره نه وه، ما خو هېڅ کولای نه شو.
زور اشنا مې و ملگري همسفر و،
لارښودنه يې کوله.
وې: بلد يمه په ټولو سمولارو.
خو افسوس چې بلد نه و، نابلد و.
دې ملگري زور اشنا خو،
په نړۍ کې بل هېڅ شي ته نه کتلې.
پام يې کړلو ايک يوازې،
خپل خپل ځان ته ځانځاني ته.
چې په لار کې به يې کله، له کوم چانه تېوس وکړو،
د خپل ځان د ځانځاني تېوس به يې کړلو.
يو هدف و بس له ده سره هغه ځان و،
يو مقصد له ټولو پورته: ځانځاني وه.
ځانځاني به چې په هر لوري جولان کړو،
دې ملگري به په هغه خوا ميلان کړو.
ځانځاني به چې په هر طرف اقدام کړو،

دي ملگري به هم زر په هغه لوري پورته گام کړو.
خانخاني چې به په هر څه کې تکل کړو،
دي ملگري به هم دا شانتې تکل د لارې مل کړو.
دا ملگری اوس چوپ شوی غلی غلی.
گومان کړم چې آخر پوه شو.
دا چې موږ دلته دي ځای ته رسېدلي،
په بې لارو شپږو لارو یو راغلي.
مگر اوس هم خبر نه دی،
چې نه موږه کوم یو چا یو غولولي،
نه کوم سهوې اشتباه یو دي صحرا ته رابښکودلي.
دا قسمت و سرنوشت و،
چې پخپل لاس مو د ځان دپاره جوړ کړو.
ځکه ځکه:
هغه وخت چې دا ملگری هسې هسې مې دخپلې لارې مل کړو،
بیا نو بله چاره نه وه،
غیر له دې نه، چې په دغه لار روان شو،
دغه لار چې لاره نه وه،
غیر له دې نه چې راوړسېږو هسې دمه ځای ته،
دمه ځای چې په کې ځای د دمې نشته.
د دې زوړ اشنا ښودنو لارښودنو،
زما سترگې نایینا کړې.
که نه کوم وخت چې مو ځان سمبالولو،
په سفر مو پیل کولو،
هم له هغه وخته دا ټکی معلوم و،

چې دتگ لاره روښانه رڼا نه ده.
ښې اوږدې سختې مزلې په تورتم کې،
زموږ مخې ته پرتې دي.

لاروی د نیمو شپو هم هلته ناست و.
د تورتمې سمخې خولې ته،
د خوږ وچ بستر په غاړه.
فکريې کړلو دایې سوچ و:
- رڼاگانې ځغلي ځغلي، له افقه پناه کېږي.
مازیگر لاړو، ماښام رانږدې کېږي.
اوس خو وخت ناوخته کېږي.
بله چاره پاتې نه ده، بله لاره کومه نشته.
ای د ژوند د لار ملگریه!
ای زما پخوانی یاره!
اوس راپاڅه مخه ښه راسره وکړه.
یو له بله جلا کېږو، نور بېلتون دی.
ما تر خپله وسه وسه، ادا کړی،
د دوستۍ، د رفاقت، د ملگرتوب حق.
خپله خپله قرباني، فداکاری، وفاداري مې درښودلې.
ته چې هر چپرته روان وې زه روان وم.
تا چې هر امر کولو ما په سترگو په لېمو خپلو منلو.
تا چې هره لار ښودله، ما هماغه لار نیوله.
تاویلې: زه مرکز د ټول جهان یم.

ما باور کړو.

تا ویلي: زه واکداره هم د ځمکې داسمان يم.
مامنله.

تاويلي: د ستاينې د نمانځنې وړ خو زه يم.
ما سجدې درته کولې.

د ژوندون له سرچينې نه دې زه بوتلم دورې دورې،
په دښتو شپږو ډاگونو،

په څوزانو په اغزو کې سرگردان شوم.

اوس نو وايه چې څه وکړم؟
ماته نور څه پاتې نه دي.

د دې دښت غڼو اغزو مې پښې ډېرې دردولې.

د دې غرونو تېرو تيرو يمه ژوبل ژوبل کړی.

اوس په دې پښو لينگو کې چې زما دي،

نور مجال نور طاقت نشته،

چې يو گام بل، يو قدم بل، نور په تا پسې در واخلي.
چاره نشته.

مخه ښه درسره کړمه جدا کړو يو له بله.

زما دوست زما ملگريه!

د وداع په دې فرصت کې،

که گيلې بيانېدې شي يا کېدې شي،

نو بيا زه گيلې کوی شم، ته بې نه شي.

که شکوې شکايتونه اوس کېدلی،

شکايت شکوې به زه کړم، ته به بې نه کړې،

خو افسوس چې،

اوس مجال نه د شکو و شته،
نه فرصت د گيلو پاتې.
ځکه وينم هلته دورې.
د شفق رنگين شفق په کنارو کې.
يوه پېښه حادثه لويه روانه.
د ناشنا مرغه ځانگونه، تور ځانگونه پرې خپرېږي،
تورتم کېږي.
هم غره ار هم شور ماشور له دورې اورم.
کوم جکې توپان په بېړه را روان دی هيبتناکه،
رارسېږي
د دې تورې مغارې په ژور تل کې،
هغه واړه شور شيان ټول،
مينان د ازادۍ چې:
د دې غار په ژور تل کې بند پراته زنځير تړلي،
هغوی ټول اوس ياغي شوي،
زنځيرونه يې شکولي،
منتظر دي ترورمۍ ته.
چې بيا تا له ځان سره بوزي،
د تورتم دنيا په لوري نامعلومه.
زه به دلته منتظر په تمه ناست يم،
تر څو بيا پسرلی راشي.
بيا يو ځلې سپين سبا شي،
يو ځل بيا دنيا رڼا شي.

د بېلتون شپه تورتم نه وه

لاروی اخر جلا شو،
د خپل ځان له خانخاني نه،
له خپل ((زه)) نه.
د ژوندون د لار ملگري زور اشنا سره يې وداع کړه
يو ملگري گران ملگري که هر څومره جفا کار وي،
خو چې کله بېلتون راشي، جدايي شي،
اوسنکې نشي تېنگېدلې.
يو اشنا پخوانی دوست که ډېر بې رحمه په زړه سخت وي،
خو بيا هم کله چې سپارو، په خپل لاس دی،
د تورتم دنياگي غېر ته،
زړه طاقت کولای نه شي،
غواړي چينغې کړي غوغا کړي.
لاروي دنيمو شپو ځانته ويلې:
- ښه ده، ښه ده،
شپه اوږده مخکې پرته ده.
تر سبا پورې فرصت دی،
چې د ژوند دغه ملگري را په ياد کړم،
په زار زار ژړا فرياد کړم،
اوسنکې تويې کړم بارانونه.
ښه ده، ښه ده،

چې په دې شپه صحرا کې هيڅوک نشته.
نه د چا بېگانه سترگې مې د اوسنکو تماشه کړي،
نه غوږونه اجنبي شته، چې مې واورې فريادونه.

ښه ده ښه ده،
هېڅوک نشته.
په دې زخم به څوک نه دوږوي مالگه د زړه سوي بيا،
نه به څوک وي،
چې زما په پرهار توی کړي،
ترخه زهر د زړه خوړی، شنه سنکيا دهمدردی هم.

لاروی بيا په ژړا په واويلا شو.
دا ژړا په دغه شپه کې توره شپه کې،
ژړا نه وه غلغله وه شور ماشور و.
دا هيجان د نامیدی نه و سيلاب و،
انقلاب و ډک له قهره له غضبه.
ده احساس کړو،
چې د ژوند او دهستی په ژور تل کې،
قدرتونه زنداني ټول ياغي شوي،
زنځيرونه زولنې هی ماتويڼه،
هم برجونه کلاگانې پنگويڼه.
د هستی په صحرا باندې دا قهرونه غضبونه،
د ژوندون او سرنوشت نه،
دا نفرت او انزجار سخت،
دغه ټول خبر راوړلو،
چې روان کوم انقلاب دی، کوم سيلاب دی،
د وجود په تاخانو کې.

خاتته يې ووي:

د قسمت او سرنوشت او خدايانو،

فقط يو خواب پکار دی،

دا خواب يوه خندا ده،

يوه خندا هسکه خندا چې:

خمکه خمکه په لړزه کړي،

دې وړې هسک اسمان کړي،

اوبنکې لارې په کلار شوې.

ورو ورو لړې شوې غبار شوې،

ورکې ورکې تار په تار شوې،

دا پرده وشوله پورته،

داسرارو له جهان.

دا هيچان داسې توپان و،

تابه وې چې يو لوی بند، داوبو بند و،

له تهدابه راجاودلی نړېدلی راویران شو.

په مودو ډنډې اوبه هلته ولاړې،

لارې لارې په خپو خپو سيلاب شو،

لوی ډاگونه ستر دښتونه يې کړه لاندې.

د ژوندون چينه اخر شوله راوينه، توپاني شوه.

د هستۍ له ژور تل نه شوه راپورته،

فواره شوه، بيا د اوبنکو فواره شوه،

دارې دارې، څاخکي څاخکي.

لاروي ته شوه معلومه دا خبره،
چې سرمسته مینان د ازادی ټول،
هغه واړه شورشیان یاغي یاغي هم،
را روان دي.
هم خدایان د هیجانونو عواطفو،
بیا راځي یو وارې بېرته راستنېږي،
د ده خپل شور او فریاد خو،
د هغوی د راتگ زېری شور ماشور و.
د اسرارو کیلي پټه وه، د زړه په سوز او درد کې.
لکه څنگه چې رڼا د سپین سبا څیرې کوي تل د تورتم زړه،
ده هم دا شانتې کړه څیرې د اوهامو پرده توره
لکه څنگه چې سکروټې پرې پټې په ایرو کې،
کله کله رالمبه شي،
دی هم داشان را ولاړ شو له ایرو نه،
د هستۍ خپلې هستۍ خاورو ایرونه.
لکه مار چې زوړ پوټکی خپل ايله په مېرتون کړي،
ده هم دا شانتې دهغې سمڅې خولې ته،
د خپل ځان د خپل وجود یو زوړ قالب ورووست،
کړو غوڅار دورې له ځانه.

لاروی د نیمو شپو چې گرځېدلو سرگردانه،
د هستۍ وچه صحرا کې،
د ده کلک داسې گومان و،

چې د ژوند له سرچينې نه، په بې شماره پړاوونو دورې پروت دی.
خو ناڅاپه يې کتل چې، د چينې په غاړه ناست دی.
په هغو ناشنا شېبو کې چې سکوت و، چوپيايي وه،
ټول وجود يوه صحرا وه،
يوه صحرا د بېدردي وه، چوپ خاموشه،
ناڅاپي يوه رڼا و برېښېدله.
بيا غره ر شو،
يوه چاودنه لويه لويه چېرته وشوه،
هلته ليرې د وجود په لوی تونل کې ور دننه.
لاروي خپل ځانته ووي:
"چې داوښکو څاڅکي څاڅکي راروان شول اوس له سترگو،
نو يقين دی:
چې د خوږ په وچ بستر کې به روان شي ډک رودونه، اوبه مستې.
چې په زړه کې د سوزونو د دردونو اور لمبه شو،
چې فرياد چيغه شوه پورته له سينې نه،
نو باور کړم:
چې باغونه به سمسور شي او مرغۍ په شورماشور شي،
چمنونه به زرغون شي،
غرځنۍ به شي روانې مستې مستې."
لاروي احساس کولو چې سهار را نژدې شوی.
د ژړا نه تر خدا پورې پرته ده لنډه لاره،
لنډ مزل دی.
لاروي خپل ځانته ووي:
"- څه موده به تيره نه وي،

چې راجگ به له کوم خوا باد سبا شي.
دا استازی د رڼا به الوته کا، په دښتونو غرو رغونو.
بيا به سرې شي بيا به سپينې، دافق کنارې دورې.
دمشرق له سره پالنگه به رڼا کړي سر راپورته.
الهه د پسرلي به بيا روانه خرامانه په دښتو، شنو چمنو شي.
او هم زه به د خپل تورې شپې سفر دلته تمام کړم.
بيا به کړم اوږدې مزلې له سبا سره.
لويې لارې به اشنا وي،
پړاوونه به رڼا وي.

لاروی د نيمو شپو لا هلته ناست و منتظره،
د تورتمې سمخې خولې ته.
د سبالار بې څارله.
ده گومان کړو، چې شفق به يو ځل سور شي بيا به سپين شي
دی به پاڅي راولاړ شي،
په رڼا کې به مزل کړي د رڼا جهان په لوري.
خو افسوس چې:
سپين سبا لري وتلو، نه راتللو.
توره شپه اوږده کېدله، درنېدله.
نه پوهيرم څه مودې شوې تېرې، تېرې،
خو اخر لاروی پوه شو، ورو ورو پوه شو،
چې به نه کوم مسافر له دورې راشي،
مسافر کوم،

چې دورك سمندر غاړو نه خبروي.
هم د ليرې هېوادو نه پيغامونه ورسره وي.
نه به سر كاندي راپورته،
د افق له كنارو نه سپين سبا هم.
واړه لارې چې ورتلې د ښار په لوري،
هغه واړه پټې شوې، وركې شوې په ځوزانو په اغزو كې.
بله لاره پاتې نه ده.
غير له هغې لنډې لارې چې د غار خولې ته ورتلله.
بل سفر په مخكې نه و، غير له دې ناشنا سفر اوږده سفر نه.
چاره نه وه، غير له دې نه چې روان شي،
لاړ شي كوز شي ژور تل ته په تورتم، تورتم دنيا كې.
ځكه ځكه ښكارېدله:
كه رڼا كه پلوشې وې،
كه منبع درنا گانو چيرته وي هم،
هغه هم پټه پرته ده د تور غار په ترورمو كې.

زېږنځای د ښامارانو:

لاروی د نيمو شپو نور خبر نه شو،
چې په څه شانتې روان شو، د تورتمې مغارې د خولې په لوري.
د ماښام ښاپيركو ځلانده سترگې يې حسابه ورته ځير وې.
د تورتم پهره داران وو، هلته ناست ده ته يې كتلې.
غټو غنيو هرې خواته وو جالونه اوار كړي.
تښتونه رابښكودلي كلك تړلي.
لاروی په ځان پوه نه شو چې له دوی نه څنگه تېر شو.

لاږو، لاږو....
فقط دومره په ځان پوه و.
چې احساس د بيرې ډار هېڅ ورسره نشته
بيا ليدل ده،
چې روان قدم قدم و، کوزېدلو له زينو نه،
په نرمۍ په آرامۍ ډېر.
دا زينې وې هم اوارې هم پراخې.
د زينو رنگ معلوم نه و.
هم احساس کړو لاروي چې،
د قدم لاندې څه نشته.
نه ډېره کومه ځمکه کلکه سخته.
تابه وې چې هرې خوا ته هر څه موم دي.
يوه ماده پسته سياله هم بېرنگه.
ده گومان کړو وزن يې نشته،
د بڼکې په شان سپک دی.
په لږزه لږزه روان دی.
په ورو ورو بڼکته سقوط کړي.
دغه ځای يو هسې ځای و،
چې نه تود و او نه سوړ و،
نه رڼا و نه تورتم و.
دېوالونه ښکاره نه وو.
شاوخوا ته هر څه ورک پناه پناه وو،
په مغشوش څپر پر منظر کې.
خو يوازې هلته دورې په يو ځای کې،

د تورتم په ژور پای کې،
يوه کوچنۍ شانتې رڼا وه ځلېدله.

په قدم قدم روان و کوزېدلو،
د ښکې په شان سپک سپک
هغه ټولې غلغلې ټول شور ماشور چې،
پاس د سمخې په مدخل کې اورېدلو،
د هغو کوم اثر نه و.
نه غړمبا وه د دېوانو، نه شرنګار د زنجیرونو.
نه دریا د ځغېدو وه د وحشي مست مست اسونو.
نه خو هلته سمندر و، نه دریا به نه یې بستر و،
چې به کله په کلار غلی خاموش و،
بیا به کله توپاني شو له غضبه غړېدلو.
هلته چوپه چوپيايي وه،
بل څه نه وو.
ارامي وه، نا اشنا سکوت، سکون و
هر قدم چې لاروی ښکته کېدلو،
سپین غبار ترې تاوېدلو، خړې لړې زیاتیدلې.
په دې لړو په غبار کې،
ناشنا شېبې جوړېدلې، خوځېدلې هرې خواته.
بیا به تار په تار کېدې محوه کېدلې.
بیا به دورې هلته نورې نوې ښې، داشباحو راوتلې،
خوځېدلې، هم به تللې هم راتللې، جوړېدلې ورکېدلې.

دغه سمخه ژوندی روح وه لاشعوره،
په سکوت په آرامۍ کې يې ژوندی د خيال دنيا وه.
دغه سمخه ژوندی روح په خوب بیده وه،
هی لگیا وه خه خوبونه ورسره وو رویاگانې يې لیدلې،
د خیالونو تصویرو په جوړولو کلکه بوخته.

مودې ډېرې تېرېدلې،
په دې هسې ښکته تللو.
لاروی ښکته روان و، سپک بې وزنه،
ژور تل ناشنا محل ته کوزېدلو.
سپین غبار و، خړې لړې،
ډوبېدلو، ډوبېدلو.

پس له ډېر اوږده سفره،
لاروی اخر راوړسېد یو ځای ته،
هلته پروت و یو لوی ډنډ عجیب بې شانه.
اوبه ډنډ پکې ولاړې، تاریک تارې.
هم گنده وې هم راکدې، هم مردارې.
رنگ بې تور و، لکه زړه د تورې شپې تور.
کنارې د ډنډ بې دورې ورکې ورکې ناپیدا وې.
لاروی ښه ورنژدې شو دغه ډنډ ته.
چې کتل يې، ډنډه ډکه د چیمجو و،
مليونونه ملیاردونه،

بي حسابه غٽ چيمجي کوچني چيمجي وو په اوبو کې،
ښکته پورته ښورېدل ټول خوټکېدل ټول.
لاروی ورته ښه څير شو،
نو ليدل يې چې چيمجيان واړه چيمجيان ټول،
يو دبل په ځان اخته وو، يو د بل په خوړو بوخت وو.
هي لگيا وو يو به يو خوړ بل به بل خوړ.
څيرول و، ماتول و، خړول و.
تماشه وه وحشتاکه لړزونکې.
بيا به ورو ورو په چيمجيانو کې يو غټ شو.
نور چيمجيان به يې خوړل ډېر.
بيا به نور هم غټېده قوي کيدلو.
دا چيمجی به لوی ماهي شو، مار ماهي شو.
جسامت به يې غرونه غرونه د نهنګ شو.
هي چيمجيان به يې خوړل ټول،
د تور ډنډ اوبه به يې څښلې.
ولږه تنده به يې نوره زياتېدله.
بيا پيدا به يې پښې کړې،
هم تېرې تېرې منګولې، هم وزرې، هم ځانګونه.
هم اور بوز، هم اوږدې داړې، تېز غاښونه.
دواړه سترګې به يې د وينو کټوري شول.
له سپېرمو نه به يې د اور لمبې ختلې.
د چيمجي نه به غر جوړ شو.
نور په ډنډ کې نه ځاېدلو.
نو په ورو ورو به روان شو.

له تور ډنډ نه به راووت.

بيا به تللو پورته پورته.

د تورتمې سمخې خولې ته.

له دې هسې تماشې نه،

لاروی لارلو ډوب شو،

په بې وصفه لوی حیرت لوی تعجب کې.

ډېر خپګان ډېر تاثر ورته پیدا شو.

نو له ځانه یې پوښتنه هسې وکړه:

"دغه واړه ولې ولې په دې هسې شان پېښېږي؟

ولې ولې څه د پاره داسې کېږي؟

ولې ولې څه د پاره؟

معنی څه ده؟"

دا پوښتنه وه، پوښتنه آخرینه.

ځکه، ځکه دا سوال خو،

د زاړه، زاړه شعور د وروسته پاتې گرد او خاورې نه راغلی پورته شوی،

بیرته کښېناسته فنا شو په ایرو کې.

پس له دې نه، بیا هېڅکله لاروي ته پیدا نه شو دا سوال نور.

غبارونه شو راپورته.

لږې لږې راپیدا شولې غلیظې.

هر څه پټ شول، هر څه وړک شول.

لاروي هېڅ لیدای نه شو، نه تر مخه نه تر شا خپل.

نظاره شوه ډوبه ډوبه، په ابهام کې په یو څر تورتم ماښام کې.

خو له دورې هلته دورې،
لا هغه شان ځلېدله، رڼاګۍ کوچنۍ ناتوانه.
لاروی د نیمو شپو بیا،
چې هر څو نژدې ورتللو،
رڼاګۍ به دورې تلله، دورې دورې ځلېدله.....

سر الاسرار

لاروی د نیمو شپو نور،
له خپل ځان خبر نه شو چې څه وشو؟
واړه ځمکې اسمانونه سره یو ځای شول،
یو په بل کې شوه دننه.
هم مکان زمان پیوند شول یو له بل سره.
بیا ماضي او مستقبل هم.
د علم بې انتها دورې قطبونه رانژدې شول.
یو له بله سره غاړه په غړۍ شول.
د هغه حال په شیبه کې،
تیت او پاس له منځه لاړل،
هم مفهوم د نژدې والی لري والی وړک نابود شو.
لاروي د نیمو شپو ناڅاپه ولید،
چې دفتر دزمانې ورته برسېره مخکې پروت دی،
د آغازه تر انجامه.
کاینات بې انتها هم،
له ذرې تر کهکشانه یوه صفحه شوه،

بيا د ده له نظر تېره په يو دم شوه،
دا عالم يوه لحظه ابدیت شو،
هر څه هست وو، هر څه نیست وو، په يوه لحظه شېبه کې.
يو کيهان بې انتها و،
بې حساب کهکشانونه، غبارونه.
جوړېدل پکې لمر، ستوري نظامونه،
خرخېدل بيا، ځلېدل بيا، ورکېدل پناه کېدل بيا.
د ذرې زړه کې رڼا بې انتها وه،
پکې بل لوی لوی اورونه.
چراغو هلته نڅا کړه،
مشعلو هلته گډا کړه.
دا سپرغی وې هرې خواته د ننگېدلې،
بيا د شپې په ترورمۍ کې ورکېدلې.
بيا به نور اورونه بل شول،
نور جشنونه به شروع شول.
ټول سیندونه دريابونه يې ليدل چې،
څنگه درومي، له کوم ځايه را روان کوم خواروان دي،
هم لیده يې سمندر چې چې ستر،
چې موجونه غرونه غرونه،
زغلبدل په کومې لوري؟
کومو غاړو ساحلو باندې لښکرې؟
انسانان يې له نظره تيرېدل ټول،
له آغازه تر انجامه،
چې له کومه پيدا کېږي،

عراده د سرنوشت کومه را کاږي،
چېرته درومي بيا څه شانته فنا کېږي؟
په دې هر څه کې معلوم يو حقيقت ورته ښکاره شو.
که زمان و که مکان و،
هغه واړه بې معنی وو.
که معنی وه فقط يوه وه دا معنی بې معنایي وه.
ځکه ځکه
که هر څومره دماضي په لوري لاړو دورې لاړو،
که يې سیر وکړو په حال په مستقبل کې،
د زمان له درياب پورې پورې غاړه هر څه هېڅ وو.
بې شماره کیهانونه، بې حساب کهکشانونه بل څه نه وو.
جزیرې کوچنۍ کوچنۍ وې، ټاپوگان وو..
په درياب کې نامحدوده، نامفهومه.
د مکان له درشل ها خوا هر څه تش هر څه خالي وو:
له دې همه واړه تېر شو بيا راتېر شو.
د ذرې په زړه کې ننوت دننه.
هلته هم هغه درياب و نامحدوده نامفهومه.
بې حساب کیهانونه، بې شمار کهکشانونه.
جزیرې وې، ټاپوگان وو،
له دې ټولو يو ځل تېر يو ځل را تېر شوو
خو په هر لوري چې تللو،
بس يوازې يوه مانع وه، يو حایل و،
لاروی ورسره هر ځای مخامخ شو.
دا حایل فقط نشتوالی د معنی و، د مفهوم و.

دا حایل نه و، دېوال و،
گیر چاپیره، پاس او لاندې،
له عالمه چاپیر شوی.
دا دېوال د لا یعنی و.

په آخر کې،
لاروی شولو آگاه له هسې رمز نه،
چې هیڅکله باید ده موندلای نه وای.
خو ده ومونده یو سر د ټول اسرارو،
د وجود او د هستۍ د رمز و راز
ورمعلومه وربښکاره شوه،
چې عالم او هستي واړه،
بې معنی دي، بې مفهومه،
لیټول د کوم معنی او کوم مفهوم هم.

-
- ۱- د اتن ښار د هنر، شعر، ډرامې، فلسفې او دیموکراسۍ زانگو.
 - ۲- Minerva په رومي اساطیرو کې د عقل او ډکا الهه ده چې د هنر ملاتړ هم کوي.
 - ۳- د افلاطون د جمهوریت پنځم کتاب.
 - ۴- یعنی هغه رڼا چې افلاطون په مافوق انساني جهان کې لټوله، هغه هم دننه د انسان په تور تم طبیعت کې پرته ده.
 - ۵- د رښتیني انساني عشق او مینې احساس.

زه به ځان جهان بنند مه
په آشنا پسې به ځمه
پرې له پاسه قدم ږدمه
که دښتونه بيابان شي

چې په لاردي هغه ډېردي
يو څو ما غوندي گمراه ښه
خوشحال خټک

شپږم پړاو

هغه ښار چې تور ښامار ور باندي ناست و

شاه لیلی په تمه ناسته گریوان خیرې

لاروی د نیمو شیو په ځان پوه نه شو،

خبر نه شو،

چې په هغې توره سمخ کې څه ورپېښ شول؟

سمخه څه شوه، لږې څه شوې؟ غبارونه چیرته لاړل.

فقط دومره ورپه یاد شو،

چې هم هلته، په هغې تورتم دنیا کې،

یو تونل و تللی تللی کومې خواته،

پناه شوی پټ په توره توره شپه کې.

او هم هاغه رڼاګۍ کوچنۍ ناتوانه،

دورې دورې په اخر کې ځلېدله.

لاروی په دې رڼا پسې روان شو،

په تونل کې.

خو هر څومره چې نژدې نژدې ورتللو،

رڼاګۍ به دورې تلله.

بیا بې ناڅاپه کتل چې، هی روان دی، کړي مزلې.

خبر نه شو له تونل نه څنګ راووت؟

رڼاګۍ کوچنۍ ناتوانه څه شوه څه شوه؟

خبر نه و چې له کومو بیابانونو صحراګانونه راتېر شو؟

څه بې شماره پړاوونه تر شاپاتې؟

لاروي يوازې يو احساس کوو چې:
بیره بیره عجله جلتی پکار ده،
منډې منډې ضروري دي.
ځانته یې دا وینا کوله:
"-زه بهیرم ډېر بهیرم،
چې به خپل منزل ته ورسم که نه؟
که هم ورسم مقصد ته،
نو ډاریرم چې فرصت به وي تیر شوی،
هم به وخت ناوخته شوی وي بې شانه،
بیا به څرنگ خبروم زه د ښار خلک،
چې ښامار بیا را روان دی،
راستېري رارسېري،
ما خو تل ویلي ځانته:
دا اوږدې اوږدې استوگنې په ښارو کې،
ښه کارنه دی.
يو خطر لوی پکې پروت دی، يو ناڅاپه را ولاړ شي.
زه حیران یم.
ښاریان ولې نه بوگنېري نه وینېري؟
ولې نه اوري د وینې زړه په غوږونو،
پیغامونه پټ پراته په افسانو کې؟
دا خبرې لاروي ځانته کولې،
اندېښنو کې ډوب روان په منډو منډو.
نه پروا ورسره د غنو د اغزو وه.
نه سودا ورسره د لارو د بې لارو.

بله ورځ چې مازيگر نژدې کېدلو،
نو له ورايه رابښکاره شوه په صحرا کې،
ابادي د انسانانو.
ما نۍ گانې منارې لوړې گنبدې،
د ټاپو په شان درياب کې ځلېدلې.
څنگ چې لمر په پرېوتو شو،
لاروی دنيمو شپو سترې ستومانه،
تېرې وړۍ شونډې وچې، پټ په دوړو،
اخر ورسېد خپل ښار ته.
لاروی په لويه لار باندې روان و،
ورو ورو ښار ته ورنژدې شو.
چې کتل يې،
په بېديا کې، دهغې لارې په غاړه،
هله ناسته وه په خاورو،
يوه پېغله نازينه،
زور کميس يې اغوستلی شين بخن و.
اوږدې زلفې پرېشانې،
نرمې نرمې دصحرا باد ښورولې،
دغروب په سره رڼا کې يې د سرو زرو شغلې شغلې کولې.
يو منگي ډک داوبو يې خوا ته پروت و.
بيا دا پېغله نازينه،
لاروي ته په څير څير شوه،
په شېبو شېبو يې ده ته وکتلې.
تر څو ناڅاپه موسکۍ شوه په خندا شوه.

تا به وي چي .
له كوم وخته چي عالم راپيدا شوي ،
دغه پيغله نازينه هلته ناسته ،
د خپل ورك مسافر لاره يې څارله ،
د خپل ژوند او دهستي له ژور تل نه ،
تمه تمه منتظره وه ديدار ته ،
د دې هسې سرگردانه مسافر خپل ،
چي دا اوس و ، دغه ځاي ته خپل منزل ته رسيدلى .
لاروي نا ځايه وليد ،
چي دورك سمندر غاړي ،
دهغو ابي چشمانو په درياب كې ،
نژدې هلته ښكارېدلي .
د ژوندون صبح صادق يې ،
دهغو رنگينو شونډو په افق كې ،
ځلېدلو خندېدلو .
ناشنا پيغلې نازينې ،
شين كميس څيرې گرېوانې ،
اوږدې زلفې پریشانې ،
كړو راپورته خپل منگي په دواړو لاسو ،
لاروي هم دواړه لاسه كړه ورپورته ،
په دعا شو ،
دواړه لپې ورنژدې كړې .
پيغلې توبې ورته اوبه كړې له منگي نه ،
يخې يخې رڼې سپينې ،

لاروي کره تنده ماته خپله خپله،
بيا اوبه يې لپې لپې،
په خپل مخ او په خپل سر هم وشيندلې.
خاورې دوړې د دښتونو بيا بانو،
لاړې لاړې صفايي شوه.
د صحرا غبار گردونه، ټول دردونه زحمتونه،
ورک پناه شول او نابوده.
لاروي په زړه کې داسې زمزمې کړې:
"جينی د زړه په کور کې ناسته.
ما په دښتو شپو وپرو کې لټوله.
يخې اوبه دلته منگي کې.
زه وچې شونډې په صحرا کې گرځيدمه" *
چې بيا وروسته،
لاروي د دې ناشنا پيغلې تپوس د حال احوال کړو،
د ښار خلکو ورته ووي:
"هغه پيغله زوړ کميس څيرې گريوانه،
چې دلارې په سرناسته وي ملنگه،
د هغې نوم خو لیلی دی،"

ښار د زړه په سترگو ږوند و

لاروی د نیمو شپو چې بیا نژدې ورغی ښار ته،
نو کتل یې،
گرد چاپېر له هغه ښاره،

يو خندك، ژور خندك و كيندل شوى.

هم تاو شوى ترې دېوال و،

يو بې شانه لوړ دېوال و،

يو بې شانه لوړ دېوال پلن،

ځاى په ځاى پكې برجونه تير كښونه.

لاروى متعجب شو پرېشانه.

بيا د لويي دروازي نه لارو تير شو، ور دننه شو په ښار كې.

ها خوا دې خوا يې كتلې:

هېڅوك نه وو،

كوڅې تشې لارې تشې،

د كورونو دروازي كلكې تړلې،

هر خوا چوپه چوپيايي وه.

په دې وخت كې را پيدا له كومې خوا شو،

يو سړى و، شا يې كړوپه، ملا يې كړوپه،

هم په دواړو سترگو ړوند و.

يوه امسا يې لگوله، رانږدې شو.

لاروي ترې تپوس وكړو:

"- د دې ښار ماشومان څه شول؟ چېرته تللي؟

نه اواز دخندا گانو، نه د لوبو شور ماشور شته،"

په شاكوپ ړوند په خندا شو.

يوه خندا بده خندا ترخه خندا وه.

نويې ووي:

"له تپوسه دې ښکارېږي،
چې راغلی له کوم ځايه نا اشنايې،
اجنبي يې، مسافر يې، نا بلده،
بې خبره د دې سيمې له رسومه له رواجه.
په دې ښار کې،
ماشومان بې ځايه نه گرځي کوڅو کې،
زموږ ستر واکمن په امر،
ماشومان له کوچنيتوبه روزل کېږي،
چې تور زن شي، مېړني شي، جنگيالي شي،
دهېواد جنگ ته تياروي،
خپل محبوبه فرماندار ته وفادار وي،"
لاروي چې دا خبرې واوريدلې،
نو دچورت په ډنډ کې ډوب شو،
اندېښمن شولو بې شانه .

څو قدمه پرمخ لاړو.
لاروي ليدلې ښځې، له کورونه راوتلې.
غلې غلې په احتياط ډېر، په خلوت خلوت کوڅو کې گرځېدلې.
جامې تورې، سترې پښو په پردو پټې، سترې سترې.

د کږو وږو کوڅو نه لاړو تېر شو،
لاروی ورسېده د ښار مرکز ته.
نويې پام شو يوې عجيبې تماشي ته.

يوه ماني. هلته ولاړه هسکه دنگه،
زينې، ستنې رواقونه د رخامو د مرمرو.
هم د هغې ماني خواته،
يومعبد و باشکوهه.
هم يوستر بوډا راهب هلته ولاړ و،
ژېړ کميس، اوږد کميس يې و په تن کې،
ډېر ځوانان هلته لگيا وو
د راهب تر فرمان لاندې.
د معبد په خدمت بوخت وو.
لاروي چې دا حال وليد،
بې اختياره په خندا شو.
ځکه ځکه دا داستان هسې داستان و،
چې ده چيرته اوريدلې په بل ځای کې مکرر و څو څو واره.
لاروی په حساب پوه شو،
چې ده ځان رارسولی دی منزل ته،
خو ناوخته ډېر ناوخته دی راغلی.
اژدها توره بلا له ده نه مخکې،
ډېره مخکې رسيدلې، په دې ښار ده کښېناستلې.
په دې سوچ کې ډوب ولاړ و،
تر څو ناڅاپه يې پام شو،
چې ټول خلک هک حيران هلته ولاړ دي،
ده ته گوري تماشه کړي.
سترې ښځې ځغلي ځغلي ترې پټېږي،
مخ ترې اړوي له شرمه

دی له ځانه خبر نه و:
چې په سمڅو مغارو کې،
د اوږدو اوږدو استوګنو په مودو کې،
ټول ویښتان یې اوږده شوي، سربېر، بریره بېره،
ویښتان هر خوا ځوړند ځوړند.
په صحرا په بیابان کې،
د اوږدو اوږدو مزلو په دوران کې،
لاروي د تن جامې وې خیرې شوې،
بیا ټوټې ټوټې نښتلې پاتې شوې په څو زانو په اغزو کې،
لاروی ښار ته راغلی لوڅ لغړ و.
هم په دې اوږده سفر کې،
لاروي نه هېرې شوې وې خبرې ډېرې ډېرې.
د ده هېرو دلورڅ توب او برېښه توب معنی مفهوم ټول.
دی حیران و چې څه پټ کړي؟
او دا څه له چانه پټ کړي؟
هغه څه چې ده موندلي وو له ځان سره راوړي،
له هغو نه مقصد داو چې ښکاره شي بې پرده شي.
نو دا ځکه:
لاروی په هغه ښار کې هرې خوا لارو مشهور په لېونتوب شو.
د ښار خلکو به ویلي: دی مجنون دی.

په ړندو کې یو بیانا نوم یې مجنون شو

لاروی د نیمو شپو چې یو ځل ښار ته خپل راستون شو،
د ښاریانو په خندا به ژړېدلو،

د ښاريانو په ژبا به خندېدلو.
کله کله به د دې سيمې واکدار لوی فرماندار ستر،
د جنگونو فتوحاتو نه راستون شو،
توره ډال به يې تر ملا وو،
پولادي زغره په تن نېزه په لاس کې،
په تور اس به سپور روان و.
ښځې نر واړه زاړه به راوتل پذيرايی ته،
قطارونه به د لوی لارې په غاړه دریدل د مخلوقاتو.
هلهلې وې شور ماشور و خوشالي وه.
ټولو خلکو به دايوه چيغه وهله:
"ژوندی اوسې تل تر تله ای زموږ گران قهرمانه!
جانشين د ستر ايگو ستر پهلوانه!
رب دې درکړي تاته عمر جاوېدانه!"
لاروي به تل ژړلې، په دې هسې خوشاليو.
چې به کله باغي شوي مينان د ازادۍ د سرمستی.
کلك ټرلي زولنو کې، زنځيرو کې
په رابڼکو رابڼکو روان شول،
زندانو ته ځمکې تل کې،
نارينه به ډېر خپه وو ډېر غمگين وو،
ټولو ښځو ماشومانو به ژړلې.
لاروی به خندېدلو
نو به خلکو يو له بل سره ويلې:
"دا سړی خو لېونی رښتيا مجنون دی!"

هغه څه ته به چې نورو ډېر ډېر پام كړو،
لاروي به ورته هېڅ اعتنا نه كړه.
بيا كوم شي ته چې به نورو نظر نه كړو،
لاروي ته به يې شانه با ارزښته ښكارېدلو.
د ښار خلكو سره شوق و،
د مرغو د ښكار كولو، قتلولو.
لاروي به د مرغانو شورماشور ته غوږ نيولو،
هر ماشام هر مازيگر تل.
له دې كار به هېڅ نه سترې كېدلو.
د ښار خلكو به له ونو نه مېوې راټولولې،
لوی خاښونه ځانگې سټې ماتولې پرېكولې.
لاروي به په مودو مودو يوې پانې ته كتلې،
چې په څه شان د وږمې په غېږ كې ناڅي
څه رنگونه،
څه بې شانه رڼاگانې په دې پانه كې ځلېږي؟
نور به يې هېڅ شی نه ليدلو.
له دې هسې تماشي نه لاروی نه مېدلو.
د ښار خلك يو پر بل پورې نښتي،
يو د بل په ښو او بدو تل اخته وو.
لاروی به په يو كنج كې غلی كښناست،
سر دننه په گربوان كې چوپ خاموشه،
ځان ترې هېر و، اسمان ځمكه به ترې هېر وو،
ځكه د ښار خلكو به ويلې:
دا سپرې رښتيا مجنون دی.

ځينو ځينو به هم دا بيان كولو:

"دا سپړی خو لېونی دی.

ولې ولې ازاد گرځي؟

څوك يې ولې نه تړي په زنځيرونو؟

ولې نه استول كيږي كوم زندان ته؟"

بيا به نورو ځواب وركړو:

"په رښتيا چې دا غريب سروپ لېونی دی.

سره له دې هم زنځيري لېونی نه دی،

ضرر نه رسوي چاته، بې ازار دی.

د ښار نظم ارامۍ ته خطر نشي پېښولی.

بس يوازې،

د کوچنيانو ساده گانو سات پرې تېر دی."

لاروي به د ښار خلکو ته دخپل سفر کيسې کړې.

دا کيسې به کم عقلا نو ساده گانو اوريدلې.

خو مانا کومه مانا يې نه موندله په کيسو په افسانو کې.

نورو خلکو به خندلې .

دا خبرې ورته پوچې ښکارېدلې.

بس يوازې،

ماشومان به کله کله د کورونو د قيدونو نه راپټ شول،

لاروي تر خوا به ناست وو چوپ خاموشه.

اوريدل به يې داستانونه د خپل زړونو په غوږونو

ځکه ځکه پوهېدل دوی،

د کيسو د داستانونو په اسرارو په رمزونو.
بيا به کله چې همدا ماشومان لوی شول غټ سړي شول،
نو به يې هېرې افسانې کړې،
هېرې هېرې معناگانې پټې پټې د ژوندون هم.
دوی به هم په لاروي باندې خندلې.
بيا به دوی هم دا ويلې:
دا سړی خو لېونی رښتيا مجنون دی!"

لاروي د نيمو شپو به د ښار خلکو ته ويلې:
"ای ښاريانو راشئ واورئ!
ما ملکونه هېوادونه ډېر ليدلي.
په صحرا کې ما اوږدې مزلې کړې.
تورې شپې په ما راغلې.
په اوږدو اوږدو مودو هم،
د سبا دراتلو لارې ما څارلې.
د تورتمو مغارو په ژور تل کې،
ترورمۍ مالتولې.
رڼا گانې مې ليدلې.
په دې هر څه کې معلوم يو حقيقت راته ښکاره شو:
د زمان د درياب پورې پورې غاړه،
هر څه هېڅ دي.
د مکان له درشل ها خوا.
هر څه تش هر څه خالي دي.

دا عالم او هستی واپه،
بې معنی دی بې مفهومه.
بې معنی او بې مفهومه،
لټول د کوم معنی دکوم مفهوم هم.
نو دا ځکه:

فقط زه یوازې زه یم، سرچینه د هر څه زه یم،
په عالم کې د عالم د ارزښتونو خالق زه یم.
په جهان کې معناگانې مفهومونه فقط زه ایجادومه
په هستی او په وجود کې،
د معنی او د ارزښت که رنگ او بوی شته،
دا زما خلق او ایجاد دي.
که هستي رنگین رنگینه،
دا زما په ارزښت رنگ ده.
که ترې بوی راځي د مشکو د لونگو،
دا زما په معنا گانو ده خوشبویه، معطره.
او زه وایم:

دهستی معنا لیلی ده.
که باور نه کړئ نو ورشئ ورته څیر شئ!
نو به پوه شئ:
چې زما په معنا څرنگ د لیلی لبان رنگین دي.
بیا زما د ارزښتونو رڼاگانې،
په څه شانې،
دهغو ابې چشمانو په افق کې تل ځلېږي.
او زما د خلقت عطر خوشبوی څنگه،

د هغو زلفو ولولو نه چې چې راخيږي،
لاروي به دا خبرې هسې کړلې.
د ښار خلکو به خندلې،
په خپل منځ کې به يې ويلې:
"دا سپرې خولپونې رښتيا مجنون دی."

کله کله به راغونډ شول،
د دې ښار ټول ساده گان او ابلهان ټول.
لاروي پسې به لارل
ځورول ازارول د دوی مقصد و.
لاروي نه به راتاو شول.
بيا پوښتنې به يې کولې ځای بې ځايه.
لاروی خو دې خبرو تپوسونو ځای بې ځايه،
هر گز نه شو ځورولی.
د ځورونو ازارونو هېڅ پروا ورسره نه وه.
ځوابونه به يې ويل په نرمة ژبه مهربانه.
ساده گانو به تپوس کړو:
خبر نه يې لیلی څه شوه؟
ولې نه ورځې دیدار ته؟
خبر نه يې؟
سره ډولۍ سمباله شوې.
شاه لیلی دی سينگار کړی پکې ناسته.
ځي روانه ده وړل کېږي چېرته دورې.

که سيل کړې زر شه په منډه منډه لار شه،
که نه وخت به شي ناوخته،
ليلی تللې ځای خالي ته به ارمان کړې."
ای زما گرانو دوستانو!
اوس به هېڅ وخت پس له دې ناوخته نه شي.
ما خو ځان رارسولی خپل منزل اصلي پړاو ته.
تاسو وایاست لیلی څه شوه؟
نو زه وایم.
دا زما زړه سره ډولۍ ده،
ليلی دلته ده دننه،
زما ځان زما وجود کې سینگار ناسته.
هر ساعت زما په زړه باندې قدم ږدي.
دا زما زړه د لیلی د قدم ځای دی.
زه ترې یوه لحظه تلای نشم چېرته دورې.
او زما د دې هستۍ د دې وجود له قلمروه،
ليلی یو قدم بهر اېښودای نه شي.
له کوم وخته چې عالم را پیدا شوی،
ليلی ما سره یو ځای ده.
فقط زه ترې خبر نه وم.
ساده گانو به ترې بیا پوښتنه وکړه:
"-داته ولې د مرغانو اوازونو ته تل غور ږدې،
او هېڅ نه ستومانه کېږې؟
په مودو مودو د پانیو تماشه کړې،
چې د باد په غېږ کې څنگه د رڼا په مخکې ناڅي."

له دې هسې تماشي نه ولې هېڅ نه سترې کيږي؟
په شپو شپو په ورځو ورځو،
سر دننه په گريوان کړي،
غلي ناست يې دخپل ځان سره.
ولې ولې له خپل ځانه اخر نه بېزاره کيږي؟"
لاروي به ځواب ورکړو:
"اې زما خوږو دوستانو!
دا مرغۍ چې شور ماشور په باغ او بڼې کړي،
شناگانې د ليلې وايي.
د ليلې پرستش کاندې.
دغه پاڼه چې بنورېږي، د سبا باد ته رپېږي،
که اواز ته يې غوږ کښېږدئ؟
دا لمنه شين بخنه د ليلې ده شرهار کا.
تاسو وياست:
ولې ولې هميشه سر په گريوان يم؟
رانږدې شئ ښه غوږ کښېږدئ!
نو به پوه شئ په اسرارو.
واورئ واورئ دلته دلته،
په سينه کې مې دننه دا بهار دی.
ساده گانو؟ تاسو وياست:
دا خو زړه دی چې درېږي.
دا زړه نه دی .
دا دربار د بل څه نه دی،
دا اواز دی د ليلې دقدمونو.

ساده گانو دا خبرې هسې هسې اورېدلې،
بې مفهومه بې معنی وړنکارېدلې،
نو به دوی همېش خندلې او ويلې:
"دا سړی رښتيا مجنون دی!"
ساده گانو که هر څو خندل خندلې،
لاروی نه ځورېدلو.
ځکه ځکه دی اگاه و،
چې په ژوند کې که معنا کومه معنی شته،
دا معنی فقط خندا هسکه خندا ده.

د هستۍ په خرابات کې شورماشور و.
يوه شپه د شپو روان و لاروی د ښار په منځ کې،
يوه کوڅه وه تنگه تنگه هم تور تمه،
لاروی ترې تېرېدلو.
ناڅاپي يې شول تر غوره،
غلي غلي اوازونه د خندا د ټنگ ټکور هم.
دی حيران شو.
بې له فکره تامله په اواز پسې روان شو.
کنډواله وه نژدې هلته.
بيا زینې وې ورانې ورانې پنگې پنگې،
دی ترې کوز شو.
د تور تمو تنگو تنگو دهليزونو څخه تېر شو.
په اواز پسې روان د خنداگانو ټنگ ټکور و.

د دهليز په انتها کې دروازه وه کلکه پورې،
ده زنځير د دروازې وشرنگولو.
اوازونه د خدا د تنگ ټکور ناڅاپه چوپ شول.
دروازه، ورته برسېره په مشکل شوه.
لاروی دننه لاړو.
لويه خونه وه پراخه.
هم په منځ کې د لرگيو لوړې ستنې پېرې پېرې وې ولاړې.
چت ورك شوى،
هم کونجونه، ديوالونه واړه ورك وو په تورتم کې.
هر خوا شمعي لگېدلې،
خرې خرې رڼاگانې يې کولې.
د دې شمعو په کم نوره پلوشو کې،
لاروي چې ښه کتلې، هرې خواته يې ليدل چې:
ځوانان پېغلې يو له بل سره غېر په غېر وو.
ځينې پټ ځينې لغړ نيمه برنډ هلته پراته وو.
او د ټولو په لاسونو کې جامونه،
هم په ځمکه هرې خوا ماتې پيالې ماتې کاسې وې.
هلته شاته په تورتم کې،
غټ خمونه ډک خمونه چوپ ولاړ وو،
تماشايي د مجلس کړه.
د مستانو له محفله يو ناڅاپه،
شور ماشور شولو راپورته.
ټولو غږ کړو:
گورئ څوک دلته راغلى؟

دا زموږ د ښار مجنون دی،
اوس زموږ نن شپه مېلمه دی.
په خیر راغلې ای مجنونه!
دا محفل زموږ محفل ستا خپل محفل دی.
موږ خو واپه ستا په شانه لېوني یو،
ستا په شانه بې خبره له خپل ځانه.
لاروي داسې غږ وکړ په مستانو:
ای گونگیانو! ټپوسانو! گیدړانو!
دا مستي ستاسو مستي څنگه مستي ده؟
چې د شپې په تور څادر کې،
د ښاریانو له نظره پټوئ ځان.
دا محفل څنگه محفل د خوشالۍ دی د ښادۍ دی؟
چې په شپو کنډوالو کې، خرابو کې،
غلی غلی جوړوئ ځان.
زه حیران یم چې دا ولې،
هغه څه چې په رښتیا باید ښکاره وي،
په دې ښار کې تل پټېږي؟
هغه څه چې باید پټ پناه پناه شي،
په رڼا بې پرده گرځي؟
ولې ولې د ښار ټول ریا کاران فریبکاران ټول،
ځي معبد ته په رڼا ورځ؟
ولې ولې راستکاران ازاد سرمسته،
په تورتمو کنډوالو کې تل پټېږي؟
په کوم ځای کې چې انسان شته،

هلته سر هلته دماغ شته،
او دماغ کې ازاد فکر مست خيالونه.
نو داستاسو څرنگ سر څرنگ دماغ دی،
چې هېڅ نه در پکارېږي؟
نو يو کار خو ترې نه واخلي!
ترې نه کار د پښو، واخلي!
په څلورو خو روان ياست،
په سرونو هم روان شئ!
چې مستانو دا خبرې واورېدلې،
شور ماشور يې کړلو پورته.
ټولو ووې:
ای مجنونه! ته رښتيا وايې!
په څلورو خو روان يو،
په سرونو تگ په کار دی.
دا سرونه چې زموږ دي.
غير له درده بل څه نه کړي،
دا سرونه دماغونه بس يوازې دردوي موږ ځوروي موږ.
په دې وخت کې لاروي ته چا تقديم کړه،
پياله ډکه د شرابو.
لاروي ترې يو گوټ وکړو.
چې کتل يې،
دا شراب ډېر بې مزې تروه تازه وو.
ټنگ ټکور ته يې غوږ کېښود.
ساز بې وزنه او د ساز سرود الات ټول،

واړه مات وو واړه گوډ وو،
هم بدرېخته بد جوړ شوي.
لاروي پوښتنه وکړه چې دا ولې؟
له مستانو نه يو مست داسې جواب کړو:
"ای مجنونه!
دلته وو زاړه خمونه د زړو زړو شرابو.
خو زموږه فرماندار ستر امر وکړ:
د خمونو زړونه مات شول، خیتې څيرې.
سرې سرې وينې آتښنې د خمونو،
شولې توی په تورو خاورو.
دا زموږ ساز او سرود ټنگ ټکورونه،
د ښار لوی راهب خوښ نه کړل.
را په قار شو په غضب شو.
ښکلي ښکلي ربابونه ستارونه يې ټول مات ټوټې ټوټې کړل
بيا ټوټې يې کړلې ښخې د خندق په ژور تل کې.
ښکلي ښکلي سندر غاړي،
ساقیان، ازاد مستان ډېر،
له مودو راهيسي بند دي کلک ټرلي زنځيرو کې،
د دې ښار ترڅمکې لاندې زندانو کې اوس پراته دي،
او موږ دلته، دهغوی په یاد خاطر تل،
کړو جشنونه پټ بزمونه.
بيا يو مست په سينه باندې ښويېدلو،
په خاپوړو ورنژدې شو.
په نښتلې ماته ژبه يې تپوس کړو:

ای مجنونه! راته وایه!
د جهان فرمانداران ټول،
ولې ولې د مستانو نه ډارېږي؟
لاروي ورته جواب کړو:
له مستانو نه ډار ځکه:
چې مستی کې تل خطر پروت د راستۍ وي.
له شرابو بېزار ځکه:
که څوک وڅښي قطره دوينو څاڅکۍ.
نور هر گز اخیستی نشي له شرابو نه لذت کوم.
د ترڅو میو د تریخ حقیقت خوند زغملای نشي،
پرې گومان کوي د زهرو.
بیا یو بل مست را نژدې شو په خاپوړو،
په نښتې ماته ژبه یې تپوس کړو:
"ای مجنونه! راته وایه!"
ولې ولې رهبانان د لوی معبد کوي تل کرکه د مستۍ نه؟
ولې ولې د سرود ساز و سرود څخه نفرت کړي؟
لاروي ورته جواب کړو:
هغه څوک چې هڅه کاندې،
چې ژوندي د مرگ له خوند سره اشنا کړي،
نو دا هسې څوک هېڅ وخت زغملای نه شي،
چې یې ننوځي زړه ته،
شور لذت د ژوندانه کوم.
هغه څوک چې ږدي غوړونه د امواتو غږ اواز ته،
نو دا هسې څوک هېڅ وخت اوریدی نه شي،

د هسټۍ او د ژوندون سازو سرود بيا. "
بيا يو بل مست په سينه سينه راوښويږد.
داسې ووي:
"ای مجنونه راته وايه!
ته زموږ پټو جشنو کې گليون نه کړې،
خو همېش ښاد او خندان يې.
نه کوم جام څښې د شرابو،
بيا نو څنگه همېشه مست لېونی يې؟"
لاروي ورته په دې شان جواب ورکړو:
"ای زما خوږو دوستانو!
خبر نه ياست تاسو څه ياست؟
تاسو واړه قربانيان ياست،
بې گناهه قربانيان د اژدها ياست.
دا خو هغه اژدهاتوره بلا ده،
چې دزړه په کنډوالو کې ستاسو ناسته ده، ميشته ده.
خبر نه ياست تاسو څه ياست؟
تاسو واړه زندانيان ياست،
زنځيرونه زولنې درنه چاپېر دي.
دا خو هغه تور زندان دی،
چې په خپل لاس مو خپل ځانته دی جوړ کړی اباد کړی.
د دې ښار مستان چې جشن کړي ښادي کړي،
ته به وې کوم ماتم دمرگ ماتم دی.
په دې ښار کې هوښياران چې بيا ماتم کړي،
ته به وايې اموات مړي دي اختر کړي خوشحالي کړي.

په رښتيا چې د ریا او دوه رنگۍ دغه انجام دی.
هغه څوک چې غولول کړي،
په اخر کې د خپل ځان په غولېدو شي.
هغه څوک چې ریا کار وي فرېب کار وي،
په خپل لاس خپل ځانته دام ږدي،
په اخر کې ددې خپل تزویر په دام کې ځان راگیر کړي.
ای دوستانو!
راته وایاست!
له نېشو نه له مستۍ نه مو مراد او مقصد څه دی؟
فقط یو څه:
هېرول دواقعیت دي نه موندل د حقیقت کوم.
شرابونه پیماني ډکې تشرېري،
هدف څه دی؟
فقط یو څه:
چې دردونه د خودی د ځانځانۍ لږ څه ارام شي لږ قلار شي.
او نه دا چې د خودی د ځانځانۍ څخه ازاد شي،
له خپل ځانه بهر لار شئ.
ای زما خوږو دوستانو!
دا ژوندون زما ژوندون خو بل څه نه دی،
یوه تنده سراسر بې انتها ده.
دا هستي زما هستي خو بل څه نه ده،
دا یو شوق یو اشتیاق دی نامحدوده،
که شراب خورم نو په کار دي،
چې دا هسک هسک اسمانونه،

شي پيالې پيالې جامونه،
په کې مې وي سمندري دريابونه،
سره شراب وي آتښينه په سرو وينو د شفق رنگ،
هم زاړه وي د دې زوړ جهان همخولي.
که نشه کړم، که مستي کړم،
نو زما هدف دانه وي چې ځان هېر کړم جهان هېر کړم،
يا ښادي يو څو شيبې لنډې شيبې کړم.
ډېر وخت کېږي له دې هسې لنډو لنډو،
تېرېدونکو ښادې گانو څخه زه يم راتېر شوی.
دا زما شراب خو هسې شان شراب دي،
چې پانده پانده چشمان پرې رڼا کېږي بېنا کېږي.
دا زما مستي خو هسې شان مستي ده.
چې کانه کانه غوږونه پرې خلاصېږي.
نشه ستاسو خو زحمت لويه خواري ده،
چې پرته ورته په مخکې هوښياري ده،
بد فرجامه، خاتمه يې سردرد دي ده.
او زما په بې هوشۍ کې بېخودۍ کې،
د خودۍ د ځانځانۍ رنځونه تللي تر شا پاتې،
په پړاو پړاو ترې دورې يم راغلی.
ای زما گرانو دوستانو!
تاسو وایاست چې زه څنگ بې ميو مست يم؟
خبر نه یاست،
دا چې زه مستي مستي تل دايمي کړم،
د لیلی سترگې خمارې زه پرې مست يم.

ورشي ورشي د ليلي سترگو ته خير شي!
هلته هلته ليدل کيږي دهستي خمارستان لوی.
خو ډارېرم چې به تاسو هلته هېڅ شي مونده نه کړئ.
ځکه ځکه د ليلي ديدار د پاره خو په کار ده،
د دې لمر ځلانده سترگې په شان سترگه،
نوراني لويه روښانه.
د ليلي عشق درياب دی.
ستاسو زړونه تش رگونه،
خالي تش تش حبابونه،
خبر نه دي له محيط نه، نه خبر له ژور تله.
د ليلي د عشق دپاره،
زړه په کار دی ناپايابه نامحدوده،
هسې زړه چې که ورتوی ستر اوقيانوس لوی سمندر شي،
په کې ځای شي، پکې وړک شي څاڅکي څاڅکي ... "
د مستانو مجلس چوپ و.
هرې خواته يو مطلق سکون سکوت و.
همه واړه سر ترپايه غوړ نيولي.
لاروي بيا، د دوستانو په محفل کې.
دا ناشنا خبرې وکړې:
"ای دوستانو!
لږ راپاڅی راولاړ شی!
د دې دشت وچ وچ ځنگلونه وچې ونې بې ثمره،
واړه واړه ماتې غوڅې کړئ له بېخه له ريښې نه.
بيا په اور باندې لمبه کړئ،

اغزي غني د صحرا د بيابان خپل.
هم مستان زنځير ترلي په تور تمو تاخانو کي،
را ازاد کړئ! زولنې کړئ ماتې ماتې.
هم د زړونو کنډوالې کړئ ړنگې ړنگې.
کوم ښامار چې پکې ناست دی،
دا ښامار ترې رابهر کړئ.
بيا حلال دغه ښامار کړئ!
د ښامار وينې بيا توی کړئ،
په دې سيمه په دې خاورو.
ځکه ځکه:
طبيعت ستاسو نه غواړي قرباني اوس،
لويه سخته قرباني هم،
قرباني د تور ښامار مار.
دا دښتونه، وچ ډاگونه، جل وهلي ځنگلونه،
خزان شوي چمنونه،
واړه تندې دي خپلي، سختې تندې.
بس يوه تنده:
د ښامار دوينو تنده.
نو به هله ددې دښت ځمکه لمده شي،
ناشناوېتي به له دې نمناکو خاورو کړي سرپورته.
شين کميس به يې په تن وي.
شورماشور به شي راپورته په جهان کي.
هنگامې دنوي ژوند به راپيدا شي.
نو به هله د زړگي په نوي کور کي،

نوي نوي چراغونه رڼا وکړي.
نو به هله د هستۍ خمارستان لوی،
په هغو ابي چشمانو کې مونده کړئ.
نو به هله در معلوم شي پټ رمزونه پټ رازونه،
د مستۍ دايم مستۍ، د ازادۍ دليوتوب ټول..."

دغه شپه عجيبه شپه وه.
د لومړي کړت د پاره،
دا ناشنا خبرې ټولو اورېدلې دخپل زړونو په غوږونو.
د لومړي کړت د پاره، چا خدا تمسخر نه کړو.
خلکو نه وي: "دا سپرې خو لېونۍ دی."
لاروي د نيمو شپو خبرې کړلې.
د هغه محفل مستانو اوريدلې.
دې خبرو کې مستانو پيدا کړي بيا موندلي،
کوم رنگونه کوم بويونه د معنا وو.
دغه شپه عجيبه شپه وه.
د لومړي کړت د پاره د دلبرو مهرويانو شهلا سترگې،
ځلېدې لکه چينې رڼې رڼې د غرو رغونو.
هم د نجونو خپرو زلفو پرېشانو،
خپرولو تازه عطر د صحرا وحشي گلانو.
هم د سرو شونډو بوسه کې مزه گۍ وه،
د گورگورو د ممانيو.
د وحشي وحشي ميوو، د لوړو غرونو ځنگلونو.

دغه شپه عجيبه شپه وه.

هر هر گوټ د سرو شرابو سور انگار و.

د ژوندون عجيبه اور يې په سينو کي بلولو.

هر هر څاڅکي د سروميو يو مشعل و.

کنډوالي د زړونو يو دم چراغان شوې.

او مستانو د لومړي کړت دپاره،

په مستي خپله نشه کي،

يوه ناشنا مزه موندله.

دا لذت مرموزه خوند دازادي و.

د مرگي سيوري روان و ژوندي سري ور پسي تلل

يوه ورځ د ورځ چې لمر تلو پرېوتلو،

د مغرب په لوري ښکته،

او هم سيوري اوږدېدل ټول،

د مشرق په لور دښتو کي زغلېدل پناه کېدل ټول،

لاروي له ورايه وليد چې د خلکو لويه ډله وه روانه .

يو تابوت د يو څو کسو په اوږو پروت، د دوی سيوري تلل ترمخه،

دوی تر شا پسي روان وو

د بيديا دښتو په لوري تلل له ښاره په وتو وو.

دهغې ډلې ترمخه،

د ښار ستر راهب په اوږد زېړ کميس کي،

په وقار په تمکين ورو ورو به قدم په قدم تللو.

چې دخلکو ډله کله د تابوت سره رانږدې شوه،

لاروی ورته د لار په منځ کې ودرېد.
داسې ووي:
"ای ښاريانو! راته وایاست!
دغه بار څرنگ دروند بار دی،
چې بې تاسې په اوږو وړئ؟
او دا ولې په خپل سیورو اوږدو سیورو پسې زغلي؟
خبر نه یاست چې د سیورو سرعت زیات دی چټک زغلي؟
پسې نشي رسېدلای.
دغه دروند بار چې راکاږئ،
دا درانده درانده گامونه چې را اخلئ،
گومان نه کړم چې به ورسوي تاسې کوم منزل ته."
ستر راهب ورته په قهر وکتلې.
په ترخه ژبه یې داسې ځواب ورکړو:
ستا هستي ده یوه ونه،
بې ثمره وچ اغزنه،
نه احساس د خوشالۍ کړې نه دغم کړې.
زړه دې تور لکه لوگی دی هسې کلک لکه ډبره.
نه د ژوند درسره سوداشته.
نه د مرگ درسره پروا شته.
خبر نه یئ چې انسان په مړي ژاړي؟
بیا په غم او په ماتم په احترام ډېر،
دا خپل مړ دوست او خپلوان خاورو ته سپارئ.
هم کلونه وروسته وروسته ارمانونه کړئ افسوس کړئ،
دغه مړی یادوئ تل."

لاروي چې دا خواب په غورو واورېد،
نه حيران شو، نه يې وکړو تعجب کوم.
خلک لارو له تابوت سره.
لاروی هم په هغوی پسې روان شو، بهر ووتل له ښاره،
د ښار لوی دېوال نه شا ته هديره وه.
په يو کنج کې کيندل شوې وه يوه کنده ښه ژوره.
هم په خوا کې يې د خاورو يوه ډبرې وه.
تورې خاورې تورې تورې تورې بوی د نم ترې خپرېدل.
خو سړي هلته ولاړ وو منتظره،
کلنگونه هم بېلونه ورسره وو
د راهب په لارښودنه،
ډېر اوږده او جنجالي مراسم طي شول.
تابوت کښيښود شو په قبر کې دننه
تورې خاورې پرې انبار شوې.
د هغه مړي پښو ته راهب ودرېده ولاړ شو،
مخامخ دمغرب لور ته،
با شکوه با عظمته لوی راهب و.
مخ خبره ساکن ارامه،
هيڅ کوم چاته يې نظر نه کړو
زېړکميس اوږده لمن يې د ماښام باد ښوروله
خلک ټول ترې نه چاپېر وو.
راهب پيل کړو په خبرو،
جگ اواز يې يو نواخته ناموزونه.
د بيان په لومړي سر کې،

راهب داسې څه بيان كړل،
چې هېڅوك يې په معنى نه پوهېدل هېڅ.
خلكو ووې: دا دعا ده مناجات دى.
بيا له "اما بعد...." نه وروسته،
ستر راهب د هغه مړي نيك اعمال په نيكۍ ياد كړل.
له بيان نه ښكارېدله،
چې دا مړى په ژوندون كې داخلاقو نمونه وه،
د نيكۍ عالي مثال و
بيا راهب ستر،
د يو پټ مرموز جهان كيسې شروع كړې.
وې: "د مرگ له درشل ها خوا بل ژوندون شته،
هم بهتره هم بر تره".
وې: د دې دنيا خوارې څه خوارې نه ده،
همه واړه گذري دي.
رښتيني درد او عذاب دى بل جهان كې چې ثابت دى ابدى دى."
وې: "ددې دنيا عزت مال او دولت ته نظر مه كړئ،
ځكه دا شان خاورې كېږئ فنا كېږي."
بيا يې ووې:
"-بس يوازې،
ښه عمل دلارې مل دى بل جهان كې.
ښه عمل بس قناعت دى اطاعت دى.
دا خالي كالبد فاني دى خاورې كېږي.
مگر روح هېڅكله نه مري، كوي عمر جاوېدانه.
دغه روح يوه سپرغى ده،

راوتلې د بقا د اور له زړه نه.
بېرته ځي له هغه اور سره يو ځای کېږي.
روح يو څاڅکی د باران دی،
ځي توپيري په درياب کې،
په درياب د سعادت او نيکمرغۍ کې تل تر تله..."
چې راهب ستر کړلې ختم دا خبرې سترې سترې،
لاروی دنيمو شپو پاڅېد ولاړ شو.
خلک يې داسې مخاطب کړل:
"ای بناريانو!

سيوری مخکې تاسو ټول پسې روان وئ.
دغه سيوری د مرگ سيوری تاسو ټول ورپسې زغلي.
ما خو تاسو ته ويلې: له دې منلو نه به هېڅ په لاس درنه شي.
خبر نه ياست، ښکار د سيورو اسان نه دی،
سيوری چا نيولی نه دی."
لاروي دهغه قبر له سينې نه،
د نمناکو تورو خاورو تازه خاورو.
يو ښه موتي ډک راواخيست.
دغه موتي يې دخاورو،
د ماښام نري باد کې په هوا کې،
د مشرق په لور غوڅار کړو.
بيا يې دا خبرې وکړې:
"موتي خاورې تاسو وليدې چې باد يوړې دورې دورې.
د دې خاورو هر ذره به بيا ژوندون کړي،
مگر نه دا موتي خاورې چې باد يوړې.

او نه دغه موټی خاورې به کوم ژوند دوباره وکړي،
چې دا تاسو اوس اوس کښېښود په دې گور کې.
خلکو پوه شئ!
نه قطره شته چې درياب کې چرته توی شي.
ځکه ځکه:

نشته نشته کوم درياب نه سمندر کوم.
نه سپرغی شته چې يو ځای شي د کوم اور د سرې لمبې سره.
ځکه ځکه:

لا تر اوسه اوربل شوی چرته نه دی.
راته وایاست: هغه موټی خاورې څه شوې؟
ستاسو پام گرځول شوی دی نیستی ته،
دا خو ځکه چې هستي شي درنه هېره.
ستاسو زړونه هديرې دي،
پکې ښځې د امواتو خاطرې دي.
دا خو ځکه:

چې په زړه کې مو پيدا هېڅکله نه شي،
د حیات سره تړون کوم،
شوق، ارزو د کوم ژوندون کوم.
ای ښاريانو!

ولې دا پوښتنه نه کوي له ځانه:
که دا مړی نیکوکار و، ولې مړشو!
نو پخپله به دا هسې ځواب وایاست:
چې له مرگ سره دنيکی او د بدی څه پروا نشته،
ماورا دی هم له خیره هم له شره.

مرگ نيستي ده د بنو بدو.
مرگ عدم د خير او شر دى.
د مرگي فکرونه څه دي؟
بس مرگونه د فکرونو.
د مرگي هيله ارزو خو مرگ د هيلې د ارزو دى.
که نيکي شته که بدې شته،
بس په دې ژوند او جهان کې موندل کېږي.
او په کار دى،
چې په دې ژوند او جهان کې مکافات شي مجازات شي.
ځکه ځکه بل به نه وي کوم فرصت دا هسې هسې.
هغه څوک چې قناعت کړي اطاعت کړي،
غلامى ته غاړه ژر ږدي،
دغه واړه مجازات کړي.
هغه څوک چې شور ماشور کړي بغاوت کړي،
د انسان وړ د ستاينې مکافات دى.
اى ښاريانو!
ستاسو جسم که فاني دى،
ستاسو روح هم باقي نه ده.
له دې جسمه هم لا نوره زياته زياته گذري فاني ده.
تاسو کله چې خيل جسم خپل کالبد خاورو ته سپارئ،
له دې کاره لا پخوا تاسو پخپل لاس،
خپله روح پخپله وژئ.
بيا د گور تر غاړې پورې،
دغه مړه بې ژونده روحه،

درنده شخه يخه يخه،
په اوږو خپلو راکاږئ.
راته وياست:
ايا تاسو پر ملا خپله پر شا خپله،
د دې دروند باراحساس نه کړئ؟
دا دروند والی ددې پيتي خو زه وينم،
سراسر ستاسو وجود کې،
دا ملاگانې تيتې تيتې،
دا سرونه ښکته ښکته،
دا مخونه زړې بې رنگه،
دا لينگي کاره واړه هم،
دغه واړه حکايت کړي،
له دې هسې درانده باره شکايت کړي.
ای ښاريانو!
خبر نه ياست تاسې مړه ياست.
روح مو مړه ده فنا شوي.
تاسو ټول خو بس يوازې،
اشباحگانې بې ژوندونه خيال او خوب ياست.
تاسو څه ياست؟
بس يواځې يوه هيله بې مفهومه،
يوه تمه نامعلومه د يو بل موهم ژوندون ياست.
تاسو ټول پخپله سيوري ياست د مړو د امواتو.
ای ښاريانو!
که لا اوس هم،

څه در پاتې د ژوندون شوق او ارزو وي،
نو دا مړی لږ څه هېر کړئ،
په ژوندون پسې روان شئ،
که لا اوس هم،
کوم هوس د ازادۍ ستاسو په زړونو کې باقی وي،
نو خپل ځانته هسې وایاست:
چې تر ټولو زحمتونو عذابونو،
په واقع کې،
لوی زحمت عذاب همدا دی،
چې دا اوس پکې اخته یاست.
او تر ټولو درندو پټیو نه دروند پټی بل یو نشته،
واقعي تر ټولو دروند بار خو همدا دی،
چې دا اوس مو په شا پروت دی...

لاروي دا بیان کړلو.
شاوخوا راغونډ ښاریانو هی سرونه ښورول خپل.
په افسوس په تمسخر یې یې یو له بل سره ویلې:
"دا سپری چور لیونی رښتیا مجنون دی."
بیا په خپل تورتم ماښام کې،
یو په بل پسې روان شول، ستنېدل د ښار په لوري.
لاروی هلته هم هغسې ولاړ و،
هی خبرې یې کولې،
خبر نه و چې نژدې په هغه ځای کې،

هېڅوک نه وو پاتې شوي چې د ده خبرې واورې.
بس يوازې هلته دورې،
يو ډنگر کوڅه ډب سپی و پروت په خاورو،
لاروي ته يې کتلې چوپ خاموشه.
لاروي خبرې کولې.
دا خبرې دماښام نری وږمې بيا،
وړلې وړلې د مشرق په لوري دورې،
له کوم ځايه چې رڼا د سپين سبا را پورته کېږي.

د ږوندو ښار د خطر سره مخامخ و.
په اخر کې د ښار خلکو،
که واړه وو، که زاړه، که ښځې نر وو،
لاروی د نيمو شپو يې پېژندلو.
اوازه يې د شهرت هر خوا خپره وه.
ځينو خلکو به ويلې:
دا سپی اصلاً له عقله بېگانه و،
گرځېده به په بې لارو شپو لارو.
تر څو بالکل لهونی شو
اوس لگيا دی په دې ښار کې لهونتوب کړي.
او دا هسې شان بې قیده گرځېده يې ښه کار نه دی،
څه تجويز ورته په کار دی."
ځينې نور بيا معتقد وو،
چې دا شخص عادي شخص نه دی.

روحاني دى قلندر دى،
لوى خاوند د کراماتو مقاماتو،
په کلام کې بې پټ پروت غيبي پيغام دى.

ښکاره نه شوه،
چې له دې دواړو خبرو څخه کومه يوه رښتيا وه حقيقت و.
يا دا دواړه ډلې تللې په خطا وې؟
لنډه دا چې،
بله ورځ، ورځ د بازار وه.
گڼ شمېر خلک وو غونډ شوي،
د ښار منځ کې ازدحام و.
لاروي خلکو ته دا بيان شروع کړو:
"اى ښاريانو!
په يو وخت کې دلته ښکلى ښايسته ښار و،
چمنونه شنه ځنگلونه ترې چاپېر وو.
مست سيندونه ډک رودونه،
په دې سيمه کې په هره خوا روان وو،
لويې لارې هر خوا تللې رسېدلې.
ماشومان به لوبېدل د سيند په غاړه،
ښه ځوانان وو گرځيدل به،
ښکلي پيغلې سينگار کړې نڅېدلې.
هم د ميني راز او نياز و،
ښکلول وو، زغلول وو.

محبت و صفایي وه.
ای ښاریانو! راته وایاست!
گن ځنگلونه شنه باغونه،
واړه چا په اور لمبه خاورې ایرې کرل؟
د دښتونو غرخنۍ هم له کوم چانه تربدلي رمبدلي؟
دلته ښار و اوسیدل پکې ښاریان ازاد سرمسته،
نه بې بې وه نه بادار نه فرماندار وو،
نه نوکرو، نه مریان نه وینځي مینځي.
دغه ښار یو هسې ښار و،
نه خندق ترې نه چاپېر نه کوم دېوارونه حصار و.
ای ښاریانو! راته وایاست!
هغه څه شو؟ چا ویران کړو چا تباه کړو؟
څه بلا توره بلا شوه پرې نازله؟
دښار خلکو دا خبرې اوریدلي،
په قاه قاه به یې خندلې او ویلې - دا سړی رښتیا مجنون دی.
ځکه ځکه:
چې پخپله دوی ته یاد و، د دې سیمې حال احوال زوړ.
هم پلرونو له نیکونو له اجدادو روایت کړو،
چې همېش له ښاره تل پروت دا خندق دا شان دېوال و.
بهر هلته تل تر تله دا ډاگونه وچ دښتونه سپره غرونه.
او دننه د ښار منځ کې،
همېشه دا شان ماڼۍ ولاړه هسکه،
پکې ناست تل زمامدار لوی قهرمان و.
هم پلرونه هم نیکونه یې تېر شوي واکداران زما مداران د خپل زمان وو.

لاروي خلکو ته بيا دا شان بيان کړو:
"ای ښاريانو! راته وایاست!
د دې سمې لويې لارې چا ويجاړې کړې نابودې؟
د دې لارو سمو لارو لوی لوی پلونه،
چا ویران کړل چا خراب کړل؟
تاسو نه گورئ چې تاسو،
ځان پخپله په خپل لاس قلا بند کړی؟
په خپل لاس مو تور زندان ځانته جوړ کړی؟
که پوهیرئ،
دغه کار ستاسو بې ځایه بیهوده دی.
ځکه هېڅ کوم غلیم نشته،
چې حمله په تاسو وکړي له کوم بل غلیم هېواده.
او نه بل کوم لوی خطر شته.
کوم خطر چې ورسره واړه مخ یاست،
هغه دلته په دې ښار کې دی دننه.
کوم غلیم چې په رښتیا د ښار دښمن دی،
هغه هسې سړي خور دی،
چې خوراک یې ستاسو زړه دی ستاسو وینې دماغونه.
دا غلیم بل ځای کې نه دی،
د دې ښار په منځ کې ناست دی.
اوس نو وایاست!
دا پاخه لوړ دېوالونه حصارونه،
دا خندق ژور خندق د څه دپاره؟
ای ښاريانو! دا زما خبره واورئ!

زه يوه ورځې د يو ښکلي ښايسته ښار نه بهر لارم.
چې اوس راغلم بيا راستون شوم،
هغه ښار مې مونده نه کړو.
د هغه په ځای څه وينم؟
کنډوالې ويران ويجاړې،
او په دغو کنډوالو کې يو ښامار پروت."
دا خبرې چې ښاريانو واوريدلې،
دا کړت چا نه خندلې.
خو بيا هم دوی يو له بله سره ويلې:
"دا سپرې رښتيا مجنون دی ليونی دی".

لاروي دنيمو شپو يوه ورځ راپاڅېد،
د ښار خلک يې مخاطب کړه،
دا بيان يې ورته وکړو:
"ای ښاريانو!
خبر نه ياست؟
چې يو وخت خو ددې سيمې زما مداره،
الهه د نوبهار وه؟
ټول عالم يې پرستش کړو،
نيکمرغي وه، خوشالي وه.
او اوس وينم چې هغه د مينې خدايه،
تاسو ټولو هېره کړې ترکه کړې،
په دردونو په رنځونو مو ځانونه اخته کړي،

په او هامو کې ډوب شوي،
په غمو مصيبتونو گرفتار ياست.
ای ښاريانو!
ايا تاسو احساس نه کړئ؟
خبر نه ياست له هغه زهر قاتله.
چې دا ستاسو په رگو په شريانو کې جاري شوی؟
او په زړونو کې در توپري څاڅکي څاڅکي؟
ايا تاسو په دې خپلو دواړو سترگو گناهکارو،
ليدلی نه شئ؟
چې رنځونه درې ساري ساري رنځونه،
درې افته تل په تاسو مسلط دي،
هسې هسې چې له يو چا نه په بل چا پورې کېږي،
قتلوي هلاکوي ستاسو واړه ستاسو زاړه ستاسو ځوانان ټول،
تاسو واړه دخپل سر په سترگو ويني،
چې د ښار ښايسته ښځې،
ښکلي ښکلي ماشومان او با تدبیره بوډايان خو،
په نري رنځ د خپگان او غم اخته دي،
رنځوران دي دعدم په لور روان دي،
او ځوانان قوي ځوانان مو،
دغضب او قهر سخته تبه نيسي،
يو بل وژني تويوي د يوبل ويني،
واهمه او ډار خو هغه بد مرض دی،
چې په ټولو باندې يو شان گله جاري دی،
ړنگوي مو د زړه خونې،

هره شپه مو څنګدن دی،
هره ورځ د مرګ په تمه.
بل څه نشته، بس يواځې خپل مرګي ته،
شپې او ورځې تيروي سبا کوي تل.
ای ښاريانو!
ډېرې سترګې نابينا دي،
ډېر غوږونه تپ کاڼه دي،
په دې ښار کې.
نه رڼا رښتيا رښتيا دلته څوک ويني،
نه اواز د حقيقت دلته څوک اوري.
روغ غوږونه بينا سترګې که پيدا کړئ،
نو به هله سرودونه دمستی دهستی واورئ،
نو به هله رڼاګانې رنګارنګ ژوندون خو،
په نظر کې درښکاره شي.
اوريدلي تاسو ټولو د لیلی نوم.
خو هېچا يې غږ ته غوږ نيولی نه دی.
هم ليدلې تاسو ټولو دا لیلی ده،
دا ماښام په ترورمۍ کې د منګي سره د لارې په سرناسته،
خو هېچا ورته رښتيا کتلي نه دي.
ورشئ لار شئ ترې تپوس کړئ چې ته څوک يې؟
نو هغه به ځواب درکړي:
چې لیلی څه لیلی څوک ده.
په اواز کې به يې داسې سرود واورئ،
چې هر گز به يې هېر نه کړئ.

هم به پوه شئ چې لیلی ناشنا انگی ده،
کوم سرود د ژوند هستی مرموز بی شانه،
بیا بیا وایی دا انگی تل.
ژوند هستي ده د لیلی په خوله گویانه.
ورشئ ورشئ!
د هغو شونډو خدا ته دهغو سترگو ځلا نه نظر وکړئ.
نو به هله در معلومه درشکاره شي،
چې ازاد مست مینان چپرته اوسېري
د اسمان ابي ابي رنگ،
د بهار دباران وروسته په سبا کې،
څرنگ رنگ دی.
ورشئ ورشئ!
د لیلی د قدم خاورې په سرباد کړئ!
بیا په سترگو کې رانجه کړئ!
چې بینا شئ.
ای بناریانو! ښه خبر شئ!
تاسو واړه مبتلا یاست په دردونو په رنځونو.
د دې هر څه علاج یو دی درمان یو دی:
د لیلی د پښو خاورو ته سر کښېږدئ!
سجده وکړئ!
د لیلی پرستش وکړئ!"
دا خبرې ټولو خلکو اوریدلې،
ټولو خلکو به خندلې او ویلې:
"دا سړی رښتیا مجنون دی."

يو دفتر د زمانې په ختميدو و.
يوه ورځ د ورځو راغله،
ډېر بې شماره ښاريان غونډه وو د ښار منځ کې.
لاروی د نيمو شپو پاڅېد ولاړ شو،
آخر دا ناشنا بيان يې ښار ته وکړو:
"ای ښاريانو! ښه خبر شئ!
ستاسو ستر واکدار بادار خو،
تور ښامار دی.
تاسو واړه بنده گان ياست غلامان ياست،
د ښامار مار.
دا واکدار ستر زمامدار مو همېش تېری دی د وينو،
هسې تېری،
لکه وينو ته چې تېري وي دغرو رغو لېوان ټول.
زړه يې کلک لکه تور کانی د بيابان،
لکه سندان دی.
که هم وڅښي سمندر سمندر وينې.
تنده يې لا پسې لمبه د اور لمبه شي.
که هم وخورې غرونه غرونه ژوندي سري،
ولېره يې لا پسې زياتد کا لا شدت کا.
په ليوانو کې لېوه له وېرو وړی.
په درياب کې پروت نهنګ له تېرو تېری.
ای ښاريانو!
ورشئ ورشئ!
خپل بادار ته له نژدې نه لږ څه ځير شئ!

هغه سترگې چې د ده دي، دوه د وينو کتوري دي،
دغه سترگې د ښامار دي.

هغه سرې لمبې د قهر او د غضب چې،
د واکدار د مخ خپرې نه پورته کېږي،
هغه اور دی چې راوځي د ښامار پوزې سپرمو نه.

د بادار هغه منگولې چې قوي دي پولادینې،
ستاسو زړونو کې ټومبلې کلکې خښې،
دا منگولې د بلا دي، د ښامار تورې بلا دي.

ای ښاريانو!

ښه خبر شئ!

دا بلا توره بلا چې دلته ناسته په دې ښار ده،
له کوم بل پردي هېواده خو راغلې دلته نه ده.
دا بلا ده په دې کور کې روزل شوې.

له دې سیمې پاڅیدلې،
پخپل لاس مو له خپل ځانه راویستلې،
په خپل ځان مسلط کړې.

دا بلا ستاسو بلا خپله بلا ده.

ځکه ځکه تاسو هر یو،

ښاماران ساتئ روزئ پټ.

په سینو په خپلو زړو کې.

چې د لوی ښامار خوراک شي،

چې ښامار لوی نور هم لوی شي زور ور شي.

خلاصیدای له دې ښاماره تاسو نشئ،

دا ښامار وژلی نشئ،

تر څو تاسو راپا نه څئ،
دا بڼامار په خپلو زړونو کې مړ نه کړئ نابود نه کړئ.
که د نفس بده بلا کړي څوک نابوده.
نو به هله د بلا تورې بلا څوک خوراک نه شي.
که د خپل زړه گي بڼامار مو قرباني کړو،
نو به هله تاسو نه شئ قرباني د لوی بڼامار مار.
په دې وخت کې،
ستر راهب و راوتلی،
د بڼامار د لوی معبد.
چوپ ولاړو نژدې هلته،
غوږ نیولی لاروي ته،
ستر راهب له ځان سره ووي:
دا سپری رښتیا مجنون دی لېونی دی.
ځکه ځکه،
دغه یسر د ټول اسرار و،
دغه رمز د ټول رمزونو،
دغه اسم محضه خو،
هسي هسي بې پردې بیانول اسان کار نه دی.
زه حیران یم،
چې دا رمز د ټول رمزونو ده په څه شان پیدا کړی؟
دا سپری گر چې مجنون دی،
خو ښکارېږي له دې هسې بیانونو،
چې د حال مقام خاوند دی."
ستر راهب دا سوچ وهلو.

لاروي بيا دا بيان خلکو ته وکړو:

"ای ښاريانو!

لاندې هلته دهغې هسکې مانۍ په ژور تل کې،

لوی زندان دی،

زندانيان پکې پراته زنځير تړلي.

پاخځي پاڅي!

زندانيان واړه ازاد کړئ!

زنځيرونه زولنې کړئ ماتې ماتې.

د زړگي د مانۍ هغه معماران چې شړل شوي،

تللي پټ دي چېرته سمڅو مغارو کې،

دا ماهره معماران بيا راستانه کړئ!

د زړه خونه دوباره کړئ پرې اباده.

تر څو تاسود ښامار مار خوراک نشي".

راهب پوه شو:

چې دا هسې شان بيان دغه خبرې چې مجنون کړي،

دا خبرې د دې ښار د عالم نه دي،

دا د بل جهان اواز دی.

يوه دنيا په پنگېدو ده.

يو دفتر دزمانې په ختمېدو دی.

دا خبرې همه واړه رسېدلې فرماندار ته.

دی ښه پوه و چې مراد دمجنون څه دی؟

نو ترڅه خندا به يې کړله زهر ناکه.

بيا به يې ووي:
"دا سپري خو لهوني دي.
هم بې زوره بې قدرته.
د ښار نظم ته خطر پيښوي نښي."
مگر ورو ورو،
ځيني ځيني د ښار خلک چې به کله شو فارغه.
د شاقه سختو کارو نه،
نو د شپې به په تورتم کې غونډېدل دوي،
د مجنون ځيني خبرې، به يې پټې يادولې،
گونگوسي به يې کول پټ.
زندانيانو په تورتمو زندانو کې،
دا خبرې اوريدلې،
په خپل زړه کې يې ساتلې،
منتظر اماده ناست وو کوم فرصت ته.

يوه لیلی وه یو مجنون و د ښامار دربار ته لاړل

هغه پیغله شین کمیښې گریوان څیرې،
چې له هیچا نه یې مخ نه پټولو،
تل د لارې په سر ناسته له منگي سره،
او ستومانه مسافر به چې را پېښ شو له کوم ملکه دورې دورې،
د منگي یخې اوبه رنې اوبه ورته تیارې اماده وې،
دغه پیغلې ته د چا پام نظر نه و.
د ښاریانو په نظر خو:
د هغې سیمې د نجونو په کتار کې،
نه دا ښکلې وه بې شانه،
نه یې بل کمال لرلو.
ښکلې نجونې خو هغه وې،
چې وې پټې په پردو کې سینگار ناستې،
یا خدمت ته وې ولاړې،
دهغې هسکې مانی په دهلبزو کې.
نو دا ځکه دغې پیغلې گریوان څیرې ته پام نه و د هېچا.
هېره شوې د ښاریانو له نظره.
فرماندار حتی دپیغلې له وجوده خبر نه و.
بس یواځې کړو او وړو دلاروي، دده خبرو بیانونو،
دا ناشنا نجلۍ مشهوره په هر خوا کړه،

د لیلی او د مجنون داستان ترې جوړ شو،
هنگامه شوه اخر ورسېده غوړو دفرماندار ته.
هغه ستر فرمانروا یوه ورځ مجنون او لیلی دواړه،
خپل حضور ته په دربار کې را حاضر کړل.

فرماندار لومړی مخ واړاوه لاروي ته،
په زیره ترخه اواز یې ورته ووي:
"ای پردېسه مسافره!
چې د بل پردي هېواده یې راغلی .
په دې ښار کې اوسېدلې،
مور پناه تاته درکړې!
زه خو اورم چې ته خلک رابلې تل،
چې دخپل پلرونیکونو معبد پرپردي،
پخواني دود رواجونه کړي همه تر پښو لاندې،
د زړو خپلو لرغونو عقایدونه لاس واخلي،
او د دې گدایي گرې ناشنا پېغلې پرستش ته غاړه کېښېردي.
دا رښتیا ده؟

لاروي ورته جواب کړو:
"ای د کل جهان باداره فرمانداره!
ستا معبد خو نوی نوی نو بنا دی.
نه یې کلک نه یې پاخه دي دېوالونه،
نه ژور مستحکمه تهدابونه.
د دې سیمې رښتینی اصلي واکداره.

رب النوعه د بهار وه، الهه د عشق او مينې.
په دې ځای کې ميشته خلکو،
د هغې ښکلې دلدارې پرستش کړو.
هر هر لوري هرې خوا ته هر هر ځای خو،
د هغې د قدم ځای و.
چمنونه شنه دښتونه يې معبد و.
د زړه مېنه دهغې دعبادت ځای.
زه چې تلمه له دې ځايه،
هغې ښکلې نيمه خدايه په بستر د شنيلو لا گرځېدله.
غرځنو يې شنه لمنه بويوله، ښکلوله.
اوس چې بېرته يم راغلی،
له سفره راستون شوی،
هرې خواته ريگستان دی وچې وچې صحراگانې
بيابانونه داغزو ډک ترې راتېر شوم.
نه چمن و نه باغونه نه ځنگلونه.
چې راورسېدم دلته،
نو ليدل مې:
چې د زړه خونه ويرانه ړنگه ړنگه کنډواله ده
هم دننه پکې ناست يو تور ښامار دی.
خلک وينم چې روان دي په بې لارو شړو لارو،
پرستش د اژدها کړې.
اې د کل جهان واکداره!
زه اوس دا لوی حقيقت بيانومه هر هر چاته."

د واکدار وچولی تريو شو.
د غضب اور يې لمبه شو په خېره کې.
يوه شېبه نيمه په چرت شو.
بيا يې وکړه يوه خندا د زهرو ډکه.
ځان سره يې ووي:
"پروا مه کړه!
دا سپړی خو لېونی دی بې قدرته ناتوانه."
بيا يې مخ کړو لاروي ته د دوهم کړت دپاره.
په پسته ظاهري ژبه يې تپوس کړو:
"ای پردېسه مسافره!
راته وايه!
د دې ښار په ښکلو نجونو کې تا څنگه غوره کړې،
دا خيږنه دا سوالگره، بې کماله بې جماله؟
او زما وفادار خلک زحمت کښه رعايایا،
رابلې ته چې سروڼه په سجده ورته نسکور کړي؟"
لاروي ورته جواب کړو:
"اې دکل جهان باداره فرمانداره!
خبر نه يې؟
د ښامار زور او قدرت خو فقط پروت دی،
په هغه بېره او ډار او واهمه کې،
چې دا خلک پرې اخته دي.
که دا بېره شي زایل،
دغه ډار او واهمه له منځه لاړ شي،
نو ښامار يو دم سقوط کړي نابود کېږي.

بنه پوهيرې:

د بنامار د قدرت رمز او د بنامار د مرگ طلسم فقط دادی.

او همدا شان،

د بهار د رب النوعې زور قدرت خو،

فقط پروت دی، د ژوندو زړونو په شور کې.

سرمستي که شي محدوده،

ازادي که شي تبعیده،

بناپیری د عشق او مینې ځي سقوط کړي،

څانگ وزرې يې ماتېږي.

دا لیلی دا شین کمیسي ناشنا پیغله،

چې هېڅوک ترې خبر نه دي، د هېچا پرې نظر نشته،

په یو وخت کې الهه د نوبهار وه.

دا خو هغه زمانه وه،

چې مستان ازاد گان ټول،

د دې سیمې واکداران وو.

بیا چې کله واهمې او بېرې ډار زړونه تسخیر کړل،

بینایي له سترگو لاړه،

خلک واړه شو محرومه،

د دې هسې همېش ځوانې هم لرغونې رب النوعې له دیداره،

خلکو واړول مخونه له هغې نه.

د بنامار په پرستش یې کړ لاس پورې.

نوهغه بیا بهر ووته له بناره،

هلته کښېناسته په خاورو،

د هغې لارې په خوا کې،

د خپل ورك مسافر لاره يې څارله.
دا خو هغه مسافر و، زور اشنا دزمانو اوږدو قرونو،
چې ترې ورك و، ځان ترې ورك و،
ورك د ورك سمندر غاړو پورې تللی،
اوس راغلی راستون شوی.
خو افسوس چې،
دلته سترگې ډېرې سترگې نابينا دي،
رڼاگانې د رښتيا د حقيقت ليدلی نشي،
ډېر غوړونه تپ کانه دي،
ترانې د ژوندانه اوریدی نشي.
که نه يو نظر په کار دی د لیلی خیرې بشرې ته،
چې اسرار رموز څرگند شي.
د هغو ابې چشمانو په درياب کې،
د ژوندون د سمندر غاړې ښکارېږي،
په هغو خندانو شونډو کې خو هلته،
د ژوندون د سپين سبا رڼا ځلېږي.
خو افسوس چې بينايي په چا کې نشته،
خبر نه دی لیلی څوک ده.
بېره، ډار او واهمې خو،
د دې خلکو په غوړونو زړونو سترگو ناشنا مهر لگولی.
ته دهغه شور ماشور له واهمې نه،
چې په شپو يې د مانۍ له تل نه اورې،
تپ کونې شوی.
اوریدی نشي اواز د حقيقت نور.

او ددې سيمې ټول خلک،
چې تل ويني ستا خبره کې،
سرې لمبې د غضب قهر،
بېره ډار دې پانده کړي،
ليدې نشې رڼاگانې د رښتيا د حقيقت هېڅ.
ای واکداره! زمامداره!
ستا سقوط ستا انحطاط خو زه ښه وينم،
ستا په بېره ستا په ډار کې،
ښه خبر شه!
هغه شور ما شور چې اورې ته په شپو شپو،
دا به نور لاپسې زيات شي.
سرستان ازاد گان ټول شور شيان به،
زولنې کړي خپلې ماتې،
له بندونو زندانو نه به راووځي.
قلاگانې، حصارونه به په اور لمبه لمبه کړي.
رڼاگانې به پيدا شي،
پنډې سترگې به بينا شي.
ستر واکدار چې دا خبرې واورېدلې،
ډېر په قهر په غضب شو."
هم د زړه په ژور تل کې،
له مجنونو بېره ډار ورته پيدا شو.
مخ يې واپراوه په قهر او په غضب بيا،
ناشنا پېغلې ته يې غبر کړو، ورته يې ووي:
"اوس ته وايه چې ته څوک يې؟"

شاه لیلی خیری گریوانه،
کبرجنه بی پروا هلته ولاړه،
په مکیز مکیز موسکی شوه.
کوم یو دورې دورې ځای ته یې کتلې.
خوږ اواز یې،
د مانۍ په دهلیزونو تالارونو،
د مانۍ لاندې دننه تاخانو کې،
انگازې ناشنا کولې.
داسې ووې:
"زه خو زه یم!
زه لیلی یم!
زه د مینې رب النوعه، الهه د نوبهار یم.
زما ملک خو هغه ځای،
چې سرمسته شور شیان یې واکداران دي.
دازادو مینانو زړه زما د قدم ځای دی.
زه بهر هلته له ښاره،
هر ماښام په تمه ناسته وم د خپل مسافر لاره مې څارله.
دا خو هغه مسافر و،
چې یې زه ښه پېژندلم، او هم زه یې لټولم.
خو خبر شه:
چې به وروسته پس له دې نه،
مسافر کوم په دې لار گذر ونه کړي.
ځکه ځکه:
نه کوم لار دلته راغلې، نه له دې ځای چېرته تللې.

هغه لارې چې راتللي، يا له دې ځای چېرته تللي،
هغه ټولې پټې شوې ورکې شوې،
په ځوزانو په اغزو کې
لوی سيندونو رود خانو خپل مسيرونه بدل کړي.
کاروانونه اوس په دې ځای گذر نه کړي؟
ځکه دلته نه رباط شته، نه کوم ځای نه دمه ځای کوم.
څه موده به تېره نه وي،
چې داته به هم په خپل وار،
د خپل پلار او د نيکه په لار روان شي.
يوه ورځ به په دې خپل قصر او ماڼۍ کې،
ايک يواځې ژوندی سړی باقي پاتې،
په يو چوپ د مرو ښار کې، په خاموشه هديره کې.
زه به ځم بيا به کښېنمه بهر هلته،
بيا به لاره زه څارمه،
چې بهار يو ځل بيا راشي،
راستانه شي سرمستان ټول،
مينان د ازادۍ انقلابونو.

فرماندار ستر چې دا هسې گفتار واورېد،
وارخطا شو، غونۍ زير زير، په لږزه شو.
ده گومان کړو دا خبرې عجيبه خو،
اوريدلې وې کوم ځای ده بل کوم چېرته.
مگر بېرې واهمي ولگولی يو لوی مهر،

د واکدار په زړه په سترگو په غوړونو.

په غوړو کون، نابينا د زړه په سترگو،

شين کميسې پيغله يې ونه پېژندله.

ورو شاته يې ووي:

دا خو دواړه ليوني دي.

زه بېرېرم،

چې د دوی له لېونتوبه کوم خطر را ولاړ نه شي،

کوم ساري لېونتوب نه وي او په نورو پورې نه شي،

د ښار خلک ټول اخته په جنون نه کړي،"

بيا يې فوري لاروی او لیلی دواړه.

وشرل له خپل درباره له حضوره.

هغه پيغله شين کميس څيرې گريوانه،

د ښاريانو په نظر دومره د پام نظر وړنه وه.

لاروي د نيمو شپو خو،

د هغې سيمې دخلکو په ذهنو کې،

لوی مقام و پيدا کړی،

دغيبی قدرت خاوند وربښکارېدلو.

فرماندار وېرېده چې،

دغه شخص که زنداني کړي يا يې وشړي له ښاره،

کوم شورش کوم بغاوت را پيدا نه شي.

نو يې ځکه لاروی نه زنداني کړو نه يې وشاړه له ښاره.

چاره بله پاتې نه وه،

دا خو ځكه چې بې شماره زندانونه تاخانې وې ځمكې لاندې،
واړه واړه وو ډك شوي،
په باغيانو شورشيانو لهونيو.
د ليلي او د مجنون د پاره ځای پكې هېڅ نه و.

نو دا ځكه،
هغه پيغله نازينه بېرته ووتله ښاره،
بېرته بيا دلويې لارې په سر كښېناسته ملنگه،
د رڼو پخو اوبو منگي يې خواته.
لاروی هم لارو لارو غلی كښېناست،
د خپل ښار په كنډواله كې،
دعالم په تماشه شو.

ابدي خرڅ

مجنون ناست و حال ويجاړی،
په خپل کونج کې،
د خپل ښار په ویرانه کې،
تماشه یې د جهان کړه.
فرمانداره دروازي کلکې تړلې د ماني وې.
هلته ناست و،
د بلورو په ائينو کې، د خپل ځان په تماشه و.

لاروي به په رڼو سترگو لیدل چې،
ډېر بې شماره ماشومان به د ځوانۍ له عمره مخکې،
د عدم په لور روان شول.
ډېر ځوانان به شول رهي د جنگ میدان ته،
یا به نه راستنېدل ټول،
یا خپل منځ کې به په جنگ په کش مکش وو،
یو د بل په وینو رنگ لاس او منگولې.
پېغلې نجونې د خپګان په نري رنځ تل رنځېدلې،
په ورو ورو خاورې کېدې ایرې کېدلې.

معماران د زړه د مينې،
يا د ښار په خندکو کې ورکېدل ټول.
يا به دورې چېرته تلل پناه کېدل ټول.
بس يواځې لوی راهب ډېر عمر وکړو اوږد اوږد.
خو هغه هم په اخر کې په خپل وار خپل،
روح تسليم کړه خپل څښتن ناشنا واکدار د بل جهان ته.
معبد ورو ورو شپېدلو پنگېدلو.
ځکه هېڅ ښامار پرست بل پاتې نه و،
چې دعا او عبادت د پاره ورشي هلته لار شي.
په دې شانې د ښامار د لوی معبد بازار کساد شو.
شاگردان د ستر راهب هم،
چېرته لارل کومې خواته نامعلومه.
د ښار مېنې ازادې خونې کورونه، همه واره،
پنگېدل خرابېدل متروکېدل ټول.
د هغې هسکې مانۍ په ديوالو کې،
لوی چاودونه راپيدا شول.
د مرمر ښايسته تيرې دې خوا هاخوا غورځېدلې.
اغزن بوټي شنه کېدل پرې.
په اخر کې ښايسته قصر ويرانه شوه.
باشکوهه ويرانه وه،
په يو شاړ اغزن يابان کې دريدلې.
بې معنی هېڅ بې مفهومه.
لکه زړه ديو انسان يو ځلې ناڅاپه درېږي،
په دې نامحدود عالم کې ور دننه،

بې مرامه بې هدفه.
ښار د مرگ په خوب بیده شو،
چوپ خاموشه هديره شوه، خرابه شوه.

بس يواځې ژوندي پاتې هلته ناست وو:
لاروی په ویرانه کې فرماندار خپله ماڼۍ کې.
هیچا نه کاوه په دې سیمه گذر نور.
ځکه لارې دلته نه رارسیدلې.
ټولې لارې پخوانۍ زړې وې ورکې،
په ځوزانو په اغزو کې.
مست سیندونه ډک رودونه اوښتلي بله خواوو،
بدل کړي مسیرونه،
بهېدل نور نور ځایو کې.
هم اوږدو اوږدو بې شمارو کاروانونو،
نوې لارې وې موندلې،
چیرته دورې په بل ځای گشت او گذر کړو.

فقط یوه ورځ، چې ماښام شو توره خړه.
راپیدا شوه له کوم ځایه،
را روانه پټه پټه غلې غلې،
یوه ناشنا زړه بودۍ وه.
د ښار لویې دروازې ته ودرېدله.
څېره بده هم مرموزه،

هېو لاوه بد منظرې.
تور کميس تور يې پرتوگ تور يې زړوکی د لوگي وو.
د ښار لويه دروازه شوله برسېره په خپل سر له خپله ځانه.
بوډی ننوته ښار ته.
د هغې لويې مانۍ په لوري لاره.
خو ناشنا شاته بوډی وه.
بې له دې نه چې قدم په ځمکه کښېږدي،
د ښايسته زينو نه وختله پورته.
بې له دې نه چې کوم مکث يا توقف کړي،
د مرمرو جگو ستونو نه شوه تېره.
د ښايسته ځلانده قصر دروازې ته ودرېدله.
دې بوډی بيا،
نه زنځير د دروازې وشرنگولو نه يې ور وټکولو،
ور برسېره په خپل سر شوه.
بوډی لاره شوه په قصر کې دننه.
دا بوډی خو لاروي سره اشنا وه،
لاروي ښه پېژندله.
لاروی ښه پوهيدلو چې بوډی ولې راغلې.
او دا اوس په هغه قصر کې دننه،
د بوډی او د واکدار په منځ کې څه خبرې کېږي.
څه موده لا تېره نه وه،
چې راووتل دوی دواړه،
د مانۍ له کنډوالو نه، د لوی ښار له خرابو نه،
بوډی مخکې قهرمان تر شا روان وو.

لاړل لاړل کومې خواته نامعلومه...

مجنون پاتې حال ويجاړی هلته ناست و،

د خپل ښار په کنډواله کې.

د عالم په تماشه و.

د زمان دفتر برسېره ورته پروت و،

له اغازه ترانجامه .

دعالم صفحه یې مخې ته خپره وه،

له ذرې تر کهکشانه.

هم ماضي او مستقبل غاړه غړۍ وو،

د هغه حال په شيبه کې.

شپې او ورځې تېرېدلې،

بيا راتلل مياشتې کلونه،

يو پر بل پسې پيهمه.

هم فصلونه، موسمونه، را روان بېرته روان وو.

تر څو يوه شپه يوه د شپو وه،

لاروی په کونج کې ناست و.

د افق تورې لمنې ته يې کتلې.

يو ناڅاپه وربنکاره شوې، هلته دورې،

رڼاگانې زياتې، زياتې، په تورتم کې ځلېدلې.

دی راپاڅېده له ځايه، په رڼا پسې روان شو.

ټوله شپه يې مزل وکړ.
چې سبا شو سپين سبا شو،
لاروی د يو سيند غاړې ته نږدې شو.
سيند او اړ ډک بهېدلو.
د سيند غاړې وې ابادې.
چمنونه شنه پراته وو، سره گلونه غوړيدلي.
بنکلي مېنې رنگارنگه په کې هر طرف ولاړې.
باغ او بڼې کې د مرغانو شور ماشور و.
پېغلې نجونه بنکلي بنکلي،
بڼه ځلمي بڼايسته ځوانان وو.
ځينې ځينې د خپل ښار په ابادۍ بوخت،
ځنې نور بيا،
د بڼايسته پېغلو سره ناست په راز او نیاز وو،
محبت و صفايي وه، بنکلول وو ځغلول وو.
مشران سپن ږيري ناست وو په دېره کې،
مرکي وې مشورې وې.
ماشومان د سيند په غاړه لوبېدل ټول،
شورماشور و غلغلې وې.
او بيا هغه ناشنا پېغله،
زور کميس څيرې گرېوانه،
گرځېدله مسته مسته خرامانه،
شين کميس نری شفاف يې و په تن کې نوی نوی.
د وحشي گلونو تاج يې پاس په سر پروت.
د بهار وږمې په شا نې الوتله،

د دښتونو غرخنۍ ورته راتللې،
شنه لمن يې بويوله، ښکلوله.

لاروي د نيمو شپو چې دا حال وليد،
بې اختياره په خندا شو.
ځکه پوه شو،
چې له سره بيا شروع شو، يو ځل بيا بيا،
زور داستان د قهرمان ستر پهلوان ستر،
او د ښکلې رب النوعې الهې د عشق او مينې.
يو ځل بيا له سره پيل شوه،
افسانه لويه اوږده د تور ښامار مار.

۱- دلبره ناسته د زړه په کور کې
ما لټوله په شور ماشور کې
دا منگۍ وړک د اوږو نه
ما ځان سټي کړو د تندې اور کې
د دې شعر ترجمه:

يار در خانه و ما گرديم جهان ميگرديم
آب در کوزه و ما تشنه لبان ميگرديم

د شلمې پېړۍ نوموتی افغان روشنفکر، شاعر، لیکوال او مبارز پوهاند سید بهاءالدین مجروح په ۱۹۸۸ د فبروري په ۱۱مه په پېښور کې ووژل شو. هغه ټيک نوي کاله وړاندې د کونړ د اسمار ولسوالۍ په يوه روحاني کورنۍ کې وزېږېد او په کونړ، کابل او فرانسې کې تر زده‌کړو وروسته يې د شرقي عرفان او حکمت او غربي فلسفې او معاصرو علومو په زده‌کړې کې د بې ساري ښوڅ له کبله د خپل عصر يو ځانگړی، ممتاز او عالم شخصيت و.

د پروفیسور مجروح صراحت، روشنفکرانه ژمنتيا، او پراخه انرژي يې شخصيتي ځانگړنې وې، هغه د متعددو قشرونو سره په اړيکه کې يو اغېزناک انسان و.

«په دې اثر کې نفسياتي ښامار له افسانوي ښامار او سياسي ښامار سره تلمیحي ارتباط لري چې ضمني مطالب يې د اصیل مطلب ترڅنگ د ارزښت وړ دي. که څوک غواړي په ځان او جهان کې د اژدها د مرگ په راز او رمز پوه شي او د "سیه" پوښ قهرمان پر ضد د "سبز" پوښ رب النوع عبادت ته مخه کړي، دا اثر دې په غور او دقت مطالعه کړي.»
گل پاچا الفت شاعر او لیکوال

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library